

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

31. заседание

Срѣда, 28 декемврий 1938 г.

(Открито въ 15 ч. 35 м.)

Председателствували подпредседателитѣ: Георги Марковъ и Димитъръ Пеневъ.
Секретари: д-ръ Петъръ Яламовъ и Стефанъ Стателовъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Съобщения:	Стр.		Стр.
Отпуски	583	2) за подобрене ценитѣ на виното отъ реколтата 1938 г. (Първо и второ четене)	599
Питания	583	Говорили: Х. Василевъ	600
Предложения	583	С. Стателовъ	601
По дневния редъ:		И. Златаровъ	604
Законопроекти: 1) за бюджета на държавата за 1939 б. г. (Първо четене — продължение разискванията)	583	Д. Кушевъ	604
Говорили: Д. Петковъ	583	С. Колчевъ	307
Д. Гичевъ	588	Д. Марковъ	608
Д. Илчевъ	593	П. Станковъ	608
		Т. Шиваровъ	610
		Д. Гичевъ	610
		Дневенъ редъ за следващото заседание	611

Председателствувачъ Георги Марковъ: (Звъни) Има пужното число народни представители. Откривамъ заседанието.

(Отсъствувачъ народнитѣ представители: Александъръ Симовъ, х. Атанасъ Поповъ, Василъ Мандаровъ, Велизаръ Българовъ, Иванъ Поповъ и Сирко Станчевъ)

Председателството е разрешило отпуски на следнитѣ народни представители:

на г-нъ Стоянъ Димовъ — 1 день, за 26 т. м.;
на г-нъ Наню Недковъ — 1 день, за 26 т. м.;
на г-нъ Никола Логофетовъ — 2 дена за 29 т. м. и 2 януарий 1939 г. и
на г-нъ Христо Василевъ — 3 дни, за 2, 3 и 4 януарий 1939 г.

Съобщавамъ на г-да народнитѣ представители, че е постъпило питане отъ сливенския народенъ представител г-нъ Деню Георгиевъ до г-нъ министъръ-председателя относно износа на слънчогледово семе. Това питане ще бѣде изпратено на г-нъ министъръ-председателя, който, когато е готовъ, ще отговори.

Постъпило е питане отъ пловдивския народенъ представител г-нъ Дойчинъ Цъклевъ до г-нъ министъръ-председателя, до г-нъ министра на войната и до г-нъ министра на вътрешнитѣ работи, съ което подновява питането си отъ 23 октомврий — на което не е отговорено — относно убийството на началникъ-щаба на българската войска генералъ Пѣевъ и майоръ Стояновъ. Моли да му бѣде отговорено на това питане.

Постъпили сѣ питання: отъ бѣлослатинския народенъ представител г-нъ Петко Стояновъ, отъ софийския народенъ представител г-нъ Тодоръ Кожухаровъ и отъ пловдивския народенъ представител г-нъ Дойчинъ Цъклевъ до г-нъ министъръ-председателя, все по единъ и същи въпросъ — защо досега не е назначенъ пълномощенъ министъръ на България въ Парижъ. Аргументиратъ питання си съ това, че Парижъ е много важенъ за свѣтовната политика и е необходимо България да има тамъ свой представител.

Постъпило е отъ Министерството на финанситѣ, Главна дирекция на държавнитѣ и на гарантиранитѣ отъ държавата дългове, предложение за отпускане еднократна

помощь отъ 20.000 л. на г-жа Надежда Кирилъ Шиварова, съпруга на покойния художникъ-скулпторъ Кирилъ Шиваровъ. Ще ви се раздаде и постави на дневенъ редъ.

Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА БЮДЖЕТА НА ДЪРЖАВАТА ЗА 1939 БЮДЖЕТНА ГОДИНА — ПРОДЪЛЖЕНИЕ РАЗИСКВАНИЯТА

Има думата народниятъ представител г-нъ Дойко Петковъ.

Дойко Петковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Не е възможно да се пристѣпни къмъ разглеждането на бюджета за 1939 г., който интересува цѣлото Народно събрание, който интересува цѣлия народъ, безъ да се кажатъ нѣколко думи за това, при какви условия се строи и при какви условия ще бѣде реализиранъ той.

Г-да народни представители! Никой не спори, че капиталистическия свѣтъ е въ тежка криза. Трѣбва, обаче, за точностъ да се добави, че тая криза не е обикновена, циклическа криза, отъ ояѣзи, които следъ изтичането на известно време се явяватъ, а е криза структурна, защото е засегнала силно устоитѣ на стопанския животъ, защото е засегнала движушитѣ икономическия животъ сили на всѣка страна и защото при тази криза ние сме свидетели на единъ тежкъ, дълбокъ конфликтъ между производителнитѣ сили на обществото и общественитѣ нужди, отъ една страна, и отъ друга — на частното притежание на срѣдствата за производство и частното присвояване на продуктитѣ на обществения трудъ. Тази криза трае години вече и нѣма никакви изгледи скоро да свърши. Учени стопановеди, учени политико-икономисти въ редъ международни конференции предсказваха, че тя ще свърши тази година, идущата година, обаче всички предричания досега останаха несбъднати.

Г-да народни представители! Дълбоки социални и стопански промѣни обуславятъ преминаването на кризата. Тѣзи промѣни трѣбва да настѣпятъ, за да настѣпн желаното отъ цѣлия свѣтъ облекчение. Обаче трѣбва да добави, че настѣпилата анархия и дълбоки сътресения въ стопанския животъ се отразяватъ автоматически и въ политическия животъ, и въ всички области на нашия животъ.

Г-да народни представители! Ето, при тези условия се строи бюджетът за 1939 г. Ние сме предъ промъни, които стават често. За характеристика само на моята мисъл ще кажа, че през 1937 г. имаме един период на все-странно възможване, на пълен подъем. След него имаме период на колебание, а след м. август — низходяща стопанска конюнктура. Ето, следователно, при какви изключителни условия се строи бюджетът.

Ние имаме правителство, г-да народни представители, което не е — ще ми позволите този израз — пактувало с българския народ, въ смисъл, че не е искало неговото пълномощие въ името на една стопанска и финансова политика. Поддържат го нѣкои от народните представители, избира ли се индивидуално, въ името на своя собствена програма. Правителството, обаче, нѣма отговорност, въ смисъл, че предъ българския народ то не е поело ангажментъ. Българският народ не знае каква е неговата финансова и стопанска политика. Изключвамъ онова, което се казва въ тронното слово и което се каза през време на дебатитъ по отговора на тронното слово по финансовата и стопанска политика. Остава само индивидуалната политико-морална отговорност на отделните народни представители, която е, обаче, свършено недостатъчна. При това положение създава се една пълна безотговорност и неизвестност, предъ която се намира българският народъ.

Новият бюджет, г-да народни представители, прочетенъ внимателно, проученъ щателно, ни води до една задължителна констатация: той не представлява нищо характерно въ качествено отношение спрямо бюджетитъ, които сме имали досега. Новият бюджет, обаче, има една подчертана политическа нюансировка. Каточели, г-да народни представители, има една случайност: на днешния министъръ на финанситъ, известенъ като аполитиченъ стопански и финансовъ деятелъ, се падна да внесе бюджетъ съ най-подчертана политическа нюансировка. Ще обясня понататък какъвъ е смисълътъ на тези мои думи. За сега ще кажа само въ добавък, че г-нъ министъръ Божиловъ дойде късно, за да не може да създаде нищо свое. Не знамъ дали това е случайност или не е случайност, обаче той иде да допринесе съ своя престиж, съ своитъ усилия за намиране срѣдства за издръжка на съществуващата политическа система на управление. Той ще изиграе, доколкото силитъ му позволяватъ, тази роля. Той ще мине и ще замине, както другитъ министри, обаче чрезъ този бюджетъ г-нъ министърътъ на финанситъ оставя една следа: какъ може единъ бюджетъ да говори повече политически, отколкото говорятъ всички правителствени комуникета, всички декларации на министритъ, дори на министър-председателя.

Г-да народни представители! Характерно за новия бюджетъ е също и това, че, въпреки всички заклинания досега, той се явява съ едно увеличение отъ 532 милиона лева. Смѣта се, че съ това увеличение отъ 532 милиона лева се стига до максимума на възможноститъ на българския народъ. Азъ казвамъ, че отдавна тези възможности сж преминати и съ новия бюджетъ се отива рѣзко въ посока да се товари народътъ прѣко силитъ му, както вече се товари отъ години прѣко силитъ му.

Г-да народни представители! При каква обстановка, въ каква атмосфера се строи и ще започне да бѣде реализиранъ бюджетътъ на българската държава? Най-напредъ, какво е нашето вътрешно политическо и социално положение? Кѣде сме? Азъ поставямъ съ всичката сериозност — тукъ има много юристи, които ме слушатъ — въпроса: е ли при днешното положение България правова държава? На този въпросъ трѣбва да се отговори отрицателно. Защо? Върховниятъ суверенъ въ една страна, това е законътъ. Имаме ли съответното уважение, имаме ли съответното преклонение предъ това, което римлянитъ наричаха Лех? Тази дума изразява много. Тя изразява почитта, уважението на всички граждани къмъ върховната воля на колективитета, изразена въ параграфитъ на единъ законъ. Е добре, г-да народни представители, какво имаме днесъ? Имаме единъ основенъ законъ, който въ най-сщественитъ си повеления не се спазва отъ властта. Тукъ, въ Народното събрание, ние не чуваме рѣзка декларация — която, е свързана съ отговорности — че по ония членове отъ българската конституция, по които азъ ще кажа по една дума, правителството е начисто, има своето положително или отрицателно становище. Всички колеги питаха, питамъ и азъ, г-да народни представители: какво става съ свободата на словото? Ще продължава ли, и до кога, да бѣде суспендиранъ чл. 82 отъ конституцията? Какъ може днешниятъ министъръ на правосѣдието, облеченъ като насъ съ депутатски мандатъ, който заедно съ всички ни се кле тукъ, че ще пази конституцията, да допуска забрана на свободата на словото въ България, въ българския политически

животъ? Г-да народни представители! Какво да кажемъ за свободата на събранията? Азъ бѣхъ отправилъ питане по този въпросъ къмъ г-нъ министра на правосѣдието и останахъ огорченъ, че ми се отговори съ рапорта на русенския полицейски комендантъ, безъ да се добави нищо друго. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Г-да народни представители! А какво става съ свободата за образуване на дружества — чл. 83 отъ конституцията?

Най-после, да кажа още една дума за цензурата, която, колкото повече говоримъ противъ нея, каточели толкова повече сили получава отъ нашитъ слова, за да свирепствува въ всички частъ все повече и повече. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Азъ се питамъ, г-да народни представители, питамъ е искрено, като гражданинъ: защо е тази цензура? Сигурно не да покрива свѣтли дѣла. Не може искрениятъ български гражданинъ, който се замисля, да не си отговори така: трѣбва да има нѣщо, което не е за предъ свѣта и затова цензурата се крепи. И действително тя стои, крепи се, въпреки основния законъ, за да прикрива — азъ не мога да намѣря други думи, г-да народни представители — за да прикрива произволи, за да прикрива беззакония, за да прикрива корупция. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) До кога? Представи ни се тукъ единъ законопроектъ за печата, но той биде проваленъ, защото се усѣщаше, че мнозинството и опозицията въ Народното събрание не можеха да го смелятъ, тъй като съдържахъ въ изобилие престѣпни състави, формулирани въ една цѣла страница.

По-нататък, г-да народни представители, не се отмѣняха наредби-закони, които сж въ противоречие съ българската конституция. Ползувамъ се отъ случая да питамъ г-нъ министра на правосѣдието, макаръ и въ момента да отсъствува: докога ще търпи тази дисхармония между правилата на българската конституция и антиконституционитъ наредби-закони, които впоследствие бѣха одобрени? Какво става, напр., съ закона за държавната полиция? Какво става, г-да народни представители, съ този законъ, подписанъ, за жалостъ, отъ единъ български адвокатъ, който, сигурно, когато го е правилъ, не е зналъ докъде ще се стигне съ приложението му, но който трѣбваше да знае, че съ този законъ страшно ще се злоупотрѣбява? Чл. 124 отъ този законъ отмѣнява...

Еню Поповъ: Г-нъ председателю! Добре ще бѣде да напомните на г-да народните представители да не смущаватъ г-да министритъ съ разговори, когато говорятъ оратори, а да слушатъ.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля!

Дойко Петковъ: Г-да народни представители! Азъ се помъчихъ да събера сведения, колко сж интерниранитъ досега български граждани, но не можахъ. Отъ наблюдения разбирамъ, обаче, че, поради приложението на този законъ, хиляди български граждани досега сж изтърпѣли коравата участъ да бѣдатъ отскубнати, по полицейски доносъ, отъ семейство и приятели и изпратени неизвестно кѣде, за да изтърпѣватъ наказание, което, по конституцията, трѣбва да изтърпятъ само въ изпълнение на влѣзла въ законна сила присѣда.

Г-да народни представители! Не е само този законъ, но той е най-страшниятъ, най-безчовѣчниятъ, той атестира нашата държава преди всичко като такава, въ която законитъ се приписва въ даденъ моментъ (Ржкоплѣскания отъ лѣво), за да възкрѣсне произволътъ. Това състояние на вътрешния ни животъ не бива да радва никого, не бива да дава спокойствие на никого, нито отъ тази страна, (Сочи въ дѣсно и къмъ центъра) нито отъ онази страна. (Сочи въ лѣво) Събитията се мѣнятъ, никой не знае какво му носи утрешниятъ день и трагизмътъ ще бѣде не по-малко голѣмъ, когато тези, които днесъ прилагатъ този законъ, утре се видятъ подъ тежестта на сѣщия законъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Димитъръ Пешевъ: Закана ли е това?

Дойко Петковъ: Г-да народни представители! Вземете мѣрки, освободете нашата страна отъ този законъ, който е скандалъ за цивилизования свѣтъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Въ Франция на времето, за да бѣде интерниранъ единъ гражданинъ, се искаше решение на сѣда. Въ България се иска, г-да народни представители, единъ докладъ на встрастенъ въ партизанство полицейски комендантъ или чиновникъ, за да бѣдете взети отъ изтокъ и пратени на западъ, или взети отъ северъ и пратени на югъ. Азъ чувствавамъ стѣснение, азъ чувствавамъ срамъ, като български гражданинъ, при това положение.

Г-да народни представители! Доста наредби-закони антиконституционни има. Ние ги посочихме на времето, всеки ги знае. Но аз питам: докога ще продължава този дуализъм — основен закон и изключителни закони, които му противоречат? Кога, най-после, и г-да министри ще си поставят въпроса: при наличността на конституцията, на основния закон, следва ли да бъде приложен един обикновен закон, който е антиконституционен? Аз съмтам, че един министър не може, освен да приложи конституцията, дори и тогава, когато сж налице антиконституционни закони. Става, обаче, точно обратното. (Пререкания между Георги Петров и Димитър Сараджов)

Георги Петров: (Към Димитър Сараджов) Най-скандалната проява в България е законът за полицията! (Глъчка)

Председателстващ Георги Марков: (Звъни) Моля, г-н Петров, правя Ви бележка.

Моля, тишина, г-да!

Георги Петров: Това е най-скандалният закон!

Председателстващ Георги Марков: Продължавайте, г-н Петков!

Дойко Петков: Г-да народни представители! Позволете ми да продължа.

Председателстващ Георги Марков: (Звъни) Моля, г-да народни представители, пазете тишина! Седнете си по местата!

Дойко Петков: Г-да народни представители! Събитията се мѣнят. В такива времена, в каквито ние живѣем, днешният властник може да изпадне утре в положение на измѣнник на държавата; днешният арестант може утре да реди съдбинѣтъ на своя народ. Кой е виновен? Кой не е виновен? Въ такива случаи решава най-често политическата страсть. Следъ толкова много кървави перипетии и борби, необходимо е, г-да народни представители, да си поставимъ въпроса, какъ може да се постигне едно смекчение, какъ може да се създаде едно спокойствие вътре въ страната. И на този въпрос не може да се отговори иначе, освенъ по следния начинъ: законътъ е предвидѣлъ, той ни иде на помощ, той повелява въ такива случаи управникътъ да даде амнистия.

Г-да народни представители! Азъ нѣма да се аргументирамъ. Не се намирамъ предъ съдъ, за да защитавамъ тезата съ всичката надежда, че тя ще бъде възприета и ще влѣзе въ една присѣда. Това Събрание е нѣщо по-друго. Но това Събрание трѣбва да чуе, трѣбва да се вслуша въ гласа на общественото мнение, въ гласа на народа. Амнистията е необходима, за да се създаде вътрешно спокойствие, амнистията е необходима, за да се създаде нормаленъ редъ, амнистията е необходима, за да добие нашата страна ликъ на една правова държава. (Нѣкон отъ лѣво ржкоплѣскавъ)

Г-да народни представители! Силниятъ управникъ, предвидливиятъ управникъ, управникътъ съ чувство на хуманностъ, управникътъ съ култура, съ политическа култура трѣбва да използва първия моментъ, за да декретира амнистията, за да може да влѣзе страната ни въ руслото на едно нормално, на едно правилно развитие. Амнистията е една необходимостъ. Хиляди семейства я искатъ. Искатъ я, обаче, г-да народни представители, и нашиятъ правовъ порядъкъ, искатъ я и нашиятъ финанси, защото едното е свързано обезателно съ другото.

Г-да министри! Отговорете ясно, вземете позиция, по този въпросъ, за да ви сѣди българскиятъ народъ, или да ви отладе похвала, че сте били държавници, че сте съобразявали, или пъкъ че сте си затваряли очитъ, защото сърдцата ви сж заключени за чувството на милостъ, което трѣбва да доминира днесъ, особено днесъ, когато животътъ е тъй жестокъ, когато съдбата е тъй жестока и тъй неумолима за толкова много хора.

Амнистията — заключавамъ, г-да народни представители — е една необходимостъ за живота и това Народно събрание трѣбва да я даде часъ по-скоро.

Димитър Пешев: За кон деяния?

Дойко Петков: За подробноститъ ще приказваме, когато внесете законопроекта.

Димитър Пешев: Амнистия за престѣпления, вършени отъ чиновници, искате ли?

Дойко Петков: Г-да народни представители! Предъ мене е бюджетпроектътъ на Министерството на вътрешнитъ работи. Той е внесенъ съ едно увеличение отъ 6 милиона и нѣщо лева, ако не се лѣжа.

Искамъ да повдигна другъ единъ въпросъ. Има искания на български граждани, искане и на моя край, по-скоро да се възвърне старото административно дѣление, тъй че градоветъ Русе и Варна да станатъ окръжни градове, . . .

Димитър Кушев: Велико Търново не забравяйте!

Дойко Петков: . . . искане, което е било слушано съ внимание, искане, което е било посрѣщано съ олобрение, но което, въпреки обещанието . . .

Нѣкой отъ лѣво: И Видинъ.

Дойко Петков: И вашия Видинъ имаме предвидъ. Вие ще го кажете и азъ ще Ви подкрепя надлежно. . . въпреки обещанието дори на министъръ-председателя, не се осъществява и сега. Единъ градъ, г-да народни представители, като Русе, столицата на Дунавъ, единъ градъ съ голѣми традиции, градъ на най-голѣмата цвѣтуща търговия въ оня край, единъ градъ съ култура, единъ градъ, който е вратата на България за Западъ, този градъ е сведенъ дотамъ, че той е толкова важенъ, колкото е важно въ административно отношение, напр., с. Балбунаръ, или гр. Бѣла. Съображения, г-да народни представители, има много да се върне старото административно дѣление, но всички тѣзи съображения нѣмѣятъ предъ едно възражение — нѣмаме на срѣдства. Азъ казвамъ, че съ това не можете да се извинявате. Можете постепенно да пристѣпите къмъ връщане на старото административно дѣление. Както не остана нито поменъ отъ сѣдебната реформа отъ 1934 г. — сега тя се унищожава, тя се съвършено заличава — тъй трѣбваше и съ административното дѣление да се постѣпи. Уви, ние нѣмаме никакъвъ отговоръ, ние нѣмаме предвидени суми за ново административно дѣление.

Г-да народни представители! Къмъ влошаване на нашето вътрешно положение ли отиваме, или пъкъ отиваме къмъ подобрене? Моята теза е, че ние отиваме къмъ влошаване. Ние се връщаме назадъ — въ това нѣма никакво съмнение. Нѣщо любопитно, г-да народни представители! Чета наредбата за създаване Дирекция за обществена обнова отъ 9 юний 1934 г.

Димитър Търханов: Сега нова има приготвена.

Дойко Петков: Моля Ви, недейте ме преварва. Чл. I гласи: (Чете) „Утвърждава се Дирекцията за обществена обнова, която . . . и следватъ после пунктове „а“ и „б“, които по-малко ви интересуватъ, но идва пунктъ „в“, който гласи: „да действува — Обнозата — за организирането на гражданството въ идейна, единна, обща народна група“. Това миреше на държавна партия, за която се правятъ всички приготовления. Дано да се лѣжа, г-да народни представители.

Петко Стоянов: Не се лѣжете.

Дойко Петков: Имамъ следъ това наредба-законъ, печатана въ „Държавенъ вестникъ“ бр. 161, отъ 16 октомври 1934 г.: (Чете) „Наредба-законъ за Дирекция на обновата . . . Чл. 2. Задачата на Дирекцията на обновата е да подготви и организира българскитъ граждани, граждани и младежи въ духа на новитъ условия на народния и общественъ животъ“.

Г-да народни представители! Дирекцията на обновата се ликвидира.

Д-ръ Атанасъ Московъ: Фалира.

Дойко Петков: Може би Вие казвате по-сподобливо че тя фалира. Ликвидира се вече и се забрави, г-да народни представители, тази дирекция. Но мене ми се струва, че и сега ни се сервира, съ § 36 и 37 отъ бюджета за разходитъ на Върховното правителство, нѣщо, което е възкрѣсване на „почитаемата“ бивша Дирекция на обновата.

Михаилъ Михайловъ: Две обнови ставатъ!

Дойко Петков: § 36 — за разходи за Дирекцията за пропаганда — 20 милиона; § 37 — за разходи за Дирекцията за организиране на младежта — 20 милиона лева.

Завчера моятъ приятелъ Сакаровъ и уважаемиятъ г-нъ Петко Стояновъ казаха — нѣма защо да ги цитирамъ — че собствено въ бюджета на Министерството на външнитъ

работи имаме параграфи за онѝзи нужди, които проличаха въ експозето на г-нъ министра на финанситѝ. Специално за проектиранитѝ дирекции, слушайки много внимателно г-нъ министъра на финанситѝ, азъ чухъ само думитѝ: „и т. н. и т. н.“.

Г-да народни представители! 40 милиона лева да се дадатъ, при тази страшна оскъдница! Защо тия 40 милиона лева не се дадоха на българскитѝ болници? Единъ лѣкаръ ми каза за тѣхъ следното: „Ние трѣбва да имаме сърдце твърде кораво, за да изтърпимъ това, което ни се казва отъ онѝзи, които всѣки денъ понасятъ тежкитѝ условия въ болницитѝ. Българскитѝ болници презъ студентитѝ дни, които току-що минаха, сѫ държали болнитѝ при температура отъ 9° до 10° и се страхуваме, че тѣхнитѝ мършави и болни тѣла ще заболѣятъ отъ пневмония и тѣ ще отидатъ тамъ, отъ кѣдето смѣтатъ, че сѫ се избавили, влизайки въ болницата“. Сѣщиятъ лѣкаръ ми каза: „Бельото въ нашитѝ болници може да бѣде употребено само въ ветеринарнитѝ лѣчебници въ чужбина“.

Димитъръ Кусевъ: И тамъ не може да бѣде употребено. Трѣбва да се дезинфектира.

Дойко Петковъ: Какво би могло да се направи съ тѣзи 40 милиона лева? Много може да се направи, вмѣсто да се харчатъ за пропаганда и за организиране на младежта.

Г-да народни представители, г-нъ министре! Дайте тия 40 милиона лева, за да бѣдатъ увити въ човѣшки дрехи новороденитѝ деца (Ржкоплѣскания), за да не бѣдатъ увивани въ парали. А вие искате да правите нѣкаква пропаганда! Каква ще бѣде тази пропаганда? Върху кого ще вършите тази пропаганда? Младежта има своитѝ родители. Българскитѝ народъ нито е малоуменъ, нито пѣкъ страда отъ нѣкакви умствени поражения, за да има нужда отъ настойници и попечители. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Той нѣма нужда отъ такива. Защо ги давате тогазъ?

Михаилъ Михайловъ: Вие не можете да го разберете. Вие четете така, както турчинътъ чете евангелието. Все едно е вие да говорите за Корана — толкова сте далечъ.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Дойко Петковъ: Азъ ще Ви чуя какво вие разбирате.

Председателстващъ Георги Марковъ: Моля Ви се! Всѣки говори, както разбира. Това е негово схващане, негово мнение.

Дойко Петковъ: Ако азъ съмъ на неговото мнение, нѣма да бѣда гукъ (Сочи въ лѣво), нали?

И тѣй, г-да народни представители, азъ смѣтамъ, че и отъ двата параграфа вѣе тоталитаренъ духъ, мирише на корпоративна държава, мирише на една единствена държавна армия, каквато сега се организира въ Ромѣния подъ високитѝ етикети „Партия или фронтъ за националното възраждане“.

Михаилъ Михайловъ: Отъ това Ви е страхъ Васъ.

Дойко Петковъ: Азъ мога да ви увѣря, че тази партия, ако се създаде, ще бѣде атентатъ върху свободата, съвѣстѣта и мисълѣта на българскитѝ граждани. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Г-да народни представители! Въ нея ще влѣзатъ всички политически думпени въ България (Ржкоплѣскания отъ лѣво), ще влѣзатъ онѝзи, които винаги сѫ на властъ, ще влѣзе онази пасмина български граждани, които винаги се чувствуватъ добре, защото знаятъ, че винаги е най-добре да бѣдатъ съ властѣта. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Иванъ Петровъ: Това, което говорите, е една гадостъ.

Никола Стамболиевъ: Ренегатитѝ отъ партитѝ ще влѣзатъ въ тѣзи дирекции.

Иванъ Петровъ: Вие чувствувате така, но други хора мислятъ другояче, не като Васъ, затова не бързайте да ги таксувате като думпени. Извинявамъ се, че Ви прекъсвамъ. (Възражения отъ лѣво)

Михаилъ Михайловъ: Отъ това Ви е страхъ Васъ. Несомнителенъ Ви е страхътъ.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Дойко Петковъ: Г-да народни представители! Нѣма вече свободни български граждани. Какво остана отъ Васъ,

колега юристъ? Задавате ли си Вие въпроса, какво остана отъ онова, което англичанитѝ въ края на XVII вѣкъ смѣтаха за гордостъ на английската държава и на английската нация — ...

Михаилъ Михайловъ: Това бѣше въ вѣка на Кромвела.

Дойко Петковъ: ... това, което бѣше гордостъ за цѣлия свѣтъ и което тѣ нарекоха habeas corpus? Какво остана отъ habeas corpus а на българския гражданинъ, т. е. отъ неговата политическа неприкосновеност, отъ неговитѝ права да живѣе като свободенъ гражданинъ и да има защитата на закона, на съдебнитѝ мѣста и лица въ всѣки моментъ, и особено когато е подъ арестъ? Нищо не остана отъ това въ нашата страна. И азъ изпитвамъ едно чувство на свѣнъ, че вмѣсто да вървимъ високо, къмъ върховетѝ на културата, ние падаме долу, тамъ, кѣдето сме били преди десетки години и гдето смѣтахме, че никога вече нѣма да се върнемъ.

Михаилъ Михайловъ: Всичко това е юридическа нумизматика.

Дойко Петковъ: Каква юридическа нумизматика? Мене ми се струва, че ако отворите речника и провѣрите, вие ще се позачервите малко, като казвате сега юридическа нумизматика!

Михаилъ Михайловъ: Така е, защото това, което вие разправяте, е имало значение на времето. Сега е празна дума. Обществото се развива и заедно съ него се развива и правото.

Петко Стояновъ: Кажете му, че нумизматиката познава и златни, но и калпави монети.

Дойко Петковъ: Нашиятъ народъ се радваше на развитието по своята интензивностъ и разнообразие свободенъ културенъ животъ. Азъ питамъ: кѣде сме ние въ това отношение? Не намирате ли, че нашиятъ културенъ животъ е въ страшенъ, печаленъ упадѣкъ? Не намирате ли, че се стигна дотамъ, че трѣбва въздържателнитѝ дружества да бѣдатъ разтурвани и обявявани вѣнъ отъ законитѝ? Не намирате ли, че театритѝ не сѫ свободни и затова пустѣятъ, защото не може да се даде една пиеса, една драма, една трагедия, една комедия съ съдържание, което е изразъ, отражение на живота днесъ? Не виждате ли, че дори и кината, подъ режима на цензурата, не представляватъ вече нищо друго, освенъ обикновено зрелище за минаване на времето? Никаква идея, никаква поука, никакъвъ смисълъ, никакво издигане на душата, сърдцето, ума на гражданина не даватъ.

Не виждате ли, г-да народни представители, че у насъ има вече прояви и на това, което се нарича антисемитизъмъ? Не виждате ли, че нашиятъ животъ е смачканъ, че нашиятъ културенъ животъ се намира може би въ една агония? Не виждате ли, че се е стигнало до пълна отчужденостъ на гражданина отъ обществения и отъ политическия животъ? Не виждате ли каква апатия е обхванала всички? Но не виждате ли, г-да народни представители, най-после, че се създава, благодарение на това положение, една отчужденостъ на гражданина, на обществото отъ държавата? Не виждате ли, че нашиятъ народъ, че гражданството се тика къмъ конспирация? Не виждате ли, най-после, г-да народни представители, не виждате ли г-да министри, че нашиятъ животъ се е обърналъ съ главата надолу, че българското гражданство искатъ да го научатъ да не мисли, да не усѣща, да не се чувствува като гражданинъ и че само тѣзи, които сѫ тамъ горе, на министерската маса, тѣ ще промишляватъ?

Михаилъ Михайловъ: Всичко това ще го изправи Дирекцията на пропагандата.

Дойко Петковъ: Това аномално положение, г-да народни представители, се създава отъ 1934 г. насамъ, но то се крепи днесъ и ще се циментира, ще се темели съ бюджета, който ни се предлага

Г-да народни представители! Виждатъ се послѣствията, не се вижда причината. Смѣта се, че законътъ, че репресивнитѝ полицейски мѣрки сѫ всичко. Но не се гаси туй, що не гасне. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Идеитѝ никога не сѫ били побеждавани, идеитѝ винаги сѫ излизали победители. Идеитѝ ще се наложатъ и днесъ, и утре, тѣ ще възтържествуватъ.

Михаилъ Михайловъ: Какви идеитѝ

Дойко Петковъ: Азъ ще ви кажа за какви идеи съмъ.

Михаилъ Михайловъ: Най-малкъ е шансътъ социалистическиятъ идея да се наложи, особено следъ като се оризалиха въ Съветска Русия.

Дойко Петковъ: Г-да народни представители! Днесъ селинитъ, които загубиха своята земя, работниците, дребнитъ чиновници, занаятчиитъ и пенсионеритъ живятъ съ доходи по-долу отъ екзистенцъ-минимума. Нашиятъ народъ гладува и единъ колега право ми каза, че въ тѣхния край не се приказва вече за криза, защото дузната криза е слаба, а се говори за умирачка. Дадена е била статистика на единъ министъръ — сигурно тя е била дадена и на т-нъ председатели на Народното събрание — отъ която се вижда, че въ Фердинандския край единъ изпълнителъ изработва 2.50 или 3 л. на день. Това е действителността. Какъ ще почувствуватъ тѣзи хора 40-тъ милиона лева, които се даватъ за пропаганди и за организиране нѣкаква, лесно можемъ да си представимъ. Но това е, така да се каже, материалната мизерия на живота. Днесъ държавнитъ служители — желъзничари, пощенци и др. — които съ мускулнитъ и нервната система на държавната машина, живятъ не само подъ знака на материалната мизерия но тѣ съ поразени, тѣ съ уязвени отъ едно страшно третиране, защото днесъ нанстина малкитъ се третиратъ зле, по начинъ, който ги прави безпомощни.

Нѣкой отъ центъра: Нѣма ги ония стари съюзи!

Дойко Петковъ: Г-да народни представители! Никога думата стабилитетъ не е била по-празна, отколкото днесъ. Отъ 19 май насамъ хиляди чиновници съ мѣстени най-произволно, уволнявани, безъ да могатъ да кажатъ нѣкаква дума. Това продължава и въ днешни дни Липсата на стабилитетъ вече говори за едно аномално състояние въ механизма на държавата. Това положение трѣбва да бъде премахнато. Азъ не виждамъ, обаче, какъ то ще се премахне при днешната система, при днешнитъ порядки, при този режимъ, който продължава да съществува. (Ръкопласания отъ лѣво)

Г-да народни представители! Режимътъ е поставилъ народа, както се изразихъ вече, въ умирачка, обаче и режимътъ се вътрешно парализира. Разбира се, за него нѣма да мислимъ, по мислимъ, че се разяжда за основитъ на държавата и се подкислява битътъ — мораленъ и материаленъ — на нашия животъ. И това е най-страшното.

Михаилъ Михайловъ: Споредъ Васъ.

Дойко Петковъ: Г-да народни представители! Азъ привършвамъ. Интересува ме единъ въпросъ: при днешното положение нашата страна може ли да запази своята самостоятелностъ? Искамъ накратко да мина този въпросъ, въ отговоръ на становища, които се изповѣдватъ, които се аргументиратъ и които могатъ да бъдатъ за едни приемливи, отъ други отхвърлени. Може ли България, като приемемъ, напр., тезата на г-нъ Георги Петровъ, че нейната търговия, че нейнитъ връзки съ почти изключително или въ по-голямата си частъ съ Германия, да бъде самостоятелна? Трѣбва ли да мислимъ, можемъ ли да очакваме, че, въпреки това, нашата страна може и трѣбва да запази своята самостоятелностъ? Азъ отговарямъ: да. Съображенията ми съ следнитъ. Най-напредъ Германия има не по-малка нужда отъ насъ, отколкото ние имаме нужда отъ нея. Нейниятъ стремежъ е да организира дунавскитъ държави, единствениятъ свободенъ теренъ, където тя може да намѣри пазаръ на своята индустрия, единствениятъ сравнително свободенъ теренъ, отгдето тя има възможностъ да черпи сурови материали. Нейното прогресивно измѣстване отъ Южна Америка е установено вече и азъ нѣма да кажа нищо повече отъ това, което се каза за Панамериканския конгресъ въ Лима. Нѣма защо да доказвамъ, че нейната търговия е стѣснена и въ Африка. Нѣма защо да ви убеждавамъ, че въ Китай тя срѣща конкуренцията на Япония. При това положение; г-да народни представители, азъ напомнямъ, че ние можемъ да запазимъ пълната си свобода, защото сме толкова необходими на Германия колкото и тя на насъ е необходима — стига, обаче, нашата външна политика да бъде обителна, да бъде зорка.

Азъ не мога да не ви кажа една дума за това, което реши тая година Германскиятъ колониаленъ конгресъ презъ м. май въ Бременъ. Тезата на старитъ, ортодоксалнитъ германски националъ-социалисти, които заявяваха: „Искаме Изтокъ или пъкъ колонии“, биде измѣнена тази година: „Искаме колонии, искаме и Европейския Изтокъ“. По-напредъ бѣше „или-или“, а сега вече става „и“; това значи: домогване и къмъ Изтокъ, домогване и къмъ колонии.

Единствената сила, която би могла да спре тази стопанска експанзия, както сега се каза — а нѣкога се казваше шумъ къмъ Изтокъ — безсъмнено това би била на първо мѣсто Русия. Позволете ми да кажа една дума въ отговоръ на въѣзи, които казаха, че Русия е изтѣзла вече отъ строя. Не, г-да народни представители! Следъ като бившиятъ французки министъръ-председателъ Лавалъ напусти Русия, където бѣше отишълъ да подпише пактъ съ тая държава, неговитъ впечатления съ резюмирани така: „Останалъ подъ впечатлението за голѣмата сила и динамизъмъ на нова Русия“ — *Impressionné par la force et le dynamisme de la Russie nouvelle*. Ще ви цитирамъ още и Ерио, който писа: „Ние присмѣтствуваме при раждането на едни нови Съединени щати въ лицето на Русия; една неотвратима сила се издига и се установява въ свѣта“.

Г-да народни представители! Една малка държава, каквато е нашата, която има толкова голѣмъ мораленъ дългъ къмъ бащинтъ и лѣвитъ на тия, които днесъ живеятъ въ Русия, нѣма основание въ никакъ случай да отрича оная роля, която се пада на този великъ руски народъ да играе, който и игра и ще я играе и на Балканитъ.

Г-да народни представители! Азъ казвамъ, че при това положение, въ което днесъ живѣемъ, когато никакъвъ международенъ законъ не се защита, когато се е възцарило правото на джунглитъ — т. е. по-силниятъ да изяде по-слабия — нашиятъ народъ се нуждае отъ единство. Той се нуждае и отъ управление, което да иде изъ недрата на народа, посочено отъ народа и което може, по признанието на всички и по възможността на всички, да ръководи съдѣбитъ му.

Позволете ми да кажа съ нѣколко думи каква е нашата външна политика. По наблюденията — които може да ме лъжатъ — азъ мога да я охарактеризирамъ като инертна, неустановена, безрезультатна; въ всѣки случай безнадѣжна за народа и то затова, защото тя е чужда на импулситъ на българския темпераментъ и на духа на българския народъ.

Ще мина по-нататкъ. Четейки бюджета на Министерството на външнитъ работи, азъ виждамъ — макаръ че имаме легации, които не оправдаватъ своето съществуване, които съ единъ скѣпъ, не по силитъ на българския народъ луксъ — че сега се открива легация въ Бургосъ, при наличността на друга въ Мадридъ, която е обрѣната вече въ бюро, въ което има единъ чиновникъ и единъ разсилень.

Г-да народни представители! Чудя се, защо ние трѣбва да имаме легация въ Бургосъ! Нашата търговия въ миналото съ Испания е била съ дървени въглища и лѣна, и то единствено презъ Барселона. Но ние тукъ имаме вече едно доказателство, че сме въ магнитното поле на тоталитарнитъ държави. Решено и свѣршено: легация ще имаме въ Бургосъ!

Г-да народни представители! Държави изчезватъ. Изчезна Манчуро, изчезна Абисиния, защото била некултурна — макаръ че тя бѣше приета въ Обществото на народитъ подъ гаранцията на този, който я залича, изчезна, или полуизчезна Чехия. Испания се бори за своята независимостъ; Испания се бори за своята свобода — една борба на единъ малкъ народъ, която борба утре може да бъде паложена и на нашия народъ.

Димитъръ Пешевъ: Какво искате да кажете?

Дойко Петковъ: Отговорътъ всѣки денъ го чуваме.

Димитъръ Пешевъ: Какво искате да кажете?

Дойко Петковъ: Искамъ да кажа, че нѣма никакъвъ смисълъ да откриваме легации въ една страна, въ която...

Димитъръ Пешевъ: Вие казахте, че тая борба може да се наложи и на нашия народъ. Какво искате да кажете съ това?

Дойко Петковъ: Какво искамъ да кажа ли? Ако бѣхте съгласни, г-нъ Пешевъ, нѣхаме да Ви позволя да ми поставите този въпросъ, защото азъ зная какъ да дирижирамъ своята псалодия. А пъкъ тукъ сега ще Ви кажа — защото ме питате — човѣци, че единъ малкъ народъ, какъвто е нашиятъ, който петь въка и биятъ подъ чуждо робство, трѣбва да симпатизира на единъ народъ, какъвто е испанскиятъ, който може да изпадне подъ чуждо робство, и не бива да одобряваме и да даваме криле на онѣзи, които искатъ да го поробятъ. Това ми е думата. (Ръкопласания отъ лѣво)

Ние не можемъ да дадемъ срѣдства на Министерството на външнитъ работи да прави политическа демонстрация въ полза на генералъ Франко, който е оръдие на герман-

ския и на италианския империализъм. (Ръкоплъскания отъ лъво) Това българският народ не може да деспутне. Но Вие ще кажете: там е борбата с червенитъ. Не, г-да народни представители, това не е истината. Въ последнитъ, въ сегашнитъ Кортеси на Испания комунистическата партия има 12 депутати, а Съветска Русия нѣмаше пълномощенъ министъръ или посланикъ въ Испания.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Приключвайте, защото Ви оставатъ още 10 минути.

Дойко Петковъ: Още 15 минути имамъ. — Г-да народни представители! Позволете ми да ви цитирамъ поне това, което мисли по този въпросъ, за положението въ Испания, французкото военно министерство. Ще ви цитирамъ една статия изъ „France Militaire“, подписана отъ генералъ Кюнякъ. Въ тая статия се казва: „Подъ претекстъ да се подпомагатъ испанскитъ националисти и да се постави въ стѣснение болшевишкитъ интернационалъ, италианцитъ сж се настанили на Балеаритъ, германцитъ сж съ сила на Канарскитъ острови и върху Мароканския испански брѣгъ въ Цеута и Мелила“. Това е, безъ повече да цитирамъ, г-да народни представители, материалната истина. Е добре, нашиятъ народъ, българското народно представителство, не може да се съгласи при тѣзи обстоятелства да се признава за сграна Испания, шефствувана отъ бунтовника генералъ Франко, отреченъ и отъ неговитъ генерали, които на два пъти му правиха бунтъ. Въ българския бюджетъ по Министерството на външнитъ работи това не бива да съществува.

Г-да народни представители! Искамъ да засегна още единъ въпросъ въ връзка съ бюджетопоекта на Външното министерство. Едно време се казваше, че Парижъ е столица на Франция, а Франция е столица на цѣлото земно кълбо, на всички държави. И днесъ Парижъ не е изгубилъ отъ своето значение. И българскиятъ народъ се пита: защо, следъ смъртъта на Коста Батоловъ, ние нѣмаме въ Парижъ пълномощенъ министъръ? Защо, г-да народни представители, въ единъ центъръ на международната политика, въ единъ центъръ, гдето ежечасно се разиграватъ и разрешаватъ събития, въ чийто водовъртежъ може да бѣде вмѣкната и нашата страна, България нѣма своя отговоренъ представителъ? Защо? Да не би да се резервира, както сме имали вече много министри съ резервирани мѣста, за нѣкого отъ г-да министритъ? Да не би тия съображения да решаватъ този народенъ въпросъ? (Ръкоплъскания отъ лъво)

Г-да народни представители! Режимътъ не би билъ окачественъ по-мекъ, ако този фактъ не съществуваше. Но когато и този фактъ е налице, ние можемъ да кажемъ, че чашата вече за хиляденъ пътъ е прѣбѣла. Наистина, трѣбва да признаемъ великото търпение на нашия народъ, който понася всичко това.

Димитъръ Пеневъ: И нашето търпение.

Дойко Петковъ: Вашето търпение? Г-нъ колега! Азъ не зная, защо това Ваше търпение е тъй безпрѣдѣлно, но азъ искамъ да вървамъ, че Вие искрено признавате правотата на онова, което азъ сега ви говоря. (Ръкоплъскания отъ лъво) До кога това положение, г-да народни представители?

Председателствуващъ Георги Марковъ: Приключвайте!

Дойко Петковъ: Азъ искамъ да свърша съ данъчната система, която ни е поднесена, съ увеличенията, за които вече говорихъ. Нашиятъ бюджетъ е основанъ върху облагането на консумацията. Презъ последнитъ три години нашиятъ прѣки данъци сж само 14%, а данъцитъ върху консумацията — 64%. Г-да народни представители! Азъ се помъчихъ да изброя данъцитъ, които имаме, и изброихъ 200 и нѣколко. Имаме акцизи съ стотици. Тия данъци тежатъ върху консумацията и я убиватъ, а това значи, че предизвикватъ недохранване на нашия народъ. Докато прѣкиятъ данъци се уредиха, опростиха, поставиха въ известностъ, на единъ редъ съ наредби-закони отъ 1934 и 1936 г., косвенитъ данъци останаха като една стара изпитана система, която царува и въ бюджета, който г-нъ министъръ Божиловъ ни представи.

За характеристика ще ви дамъ само нѣколко цифри. Направихъ изчисление, че за месото на едно теле, което струва 1.500 л., се плащатъ данъци отъ консуматора 505 л.

Петко Стояновъ: Това е телешко месо.

Дойко Петковъ: На месото изобищо. — Намъ ни се предлага да гласуваме увеличение на кредититъ за фуражъ,

но за поскъпването, което настѣпи въ живота и което въ авансъ взе онова, което се дава на чиновницитъ, което собствено нѣма и да се усѣти, защото животътъ поскъпна съ 25—30, а може би и съ повече, дума не се казва. За примѣръ само ще ви посоча захарта. Никѣде захарта не е толкова скѣпа, както у насъ и въ Югославия — 24 л. килограмътъ! Англия, при по-голѣмъ националенъ доходъ, има захаръ по 14 л. килограмътъ; Турция — 17 л., Гърция — 13 л. Докато консумацията на захаръ у насъ, при 8 л. облагане, надминаваше 30 милиона килограма годишно, следъ новото облагане тя падна, струва ми се, на 27—80 милиона килограма. Стигнахме дотамъ, че консумацията на глава у насъ спадна отъ 5.35 на 4.35 кгр. Защо не се следва политика на увеличение обема на консумацията, като се предизвика поевтиняване на захарта чрезъ намаление на облагането ѝ, отъ което и фискътъ ще бѣде по-добре, а се следва пътятъ на рутината и не се предприема нищо въ тази посока? Азъ очаквахъ, че въ това отношение г-нъ министърътъ ще направи крачка напредъ. Уви! Нищо не се направи въ това отношение.

Г-да народни представители! Азъ не мога да използвамъ поради липса на време, всички данни, които имамъ. Преди да свърша ще кажа, че държавата получава отъ захарта около 400 милиона лева, отъ солта, която се консумира крѣгло 60 милиона килограма, около 100 милиона лева и отъ газта, която се консумира около 25 милиона килограма, около 100 милиона лева. Или, само отъ тѣзи три артикули — захаръ, солъ и газъ — българското съкровище получава около 600 милиона — толкова, колкото получава и отъ прѣкиятъ данъци. Какъ може да се изтърпи тази дисхармония: върху плещитъ на най-слабитъ да тежи данъкъ отъ 600 милиона лева, когато онѣзи, които сж стопански силни, даватъ горе-долу толкова чрезъ прѣкиятъ данъци? Азъ мисля, че цифритъ не ме лъжатъ, въпрѣки това, което се писа въ „La Parole bulgare“ за солидната база на бюджета за 1939 г. — да прочетатъ чужденцитъ и да знаятъ, че българскиятъ бюджетъ е поставенъ на солидна база. А ако имаме единъ неурожай, азъ не зная дали тази солидностъ ще издържи.

Г-да народни представители! Ето това е бюджетътъ. За този бюджетъ опозицията нѣма да гласува. (Ръкоплъскания отъ лъво) Тя ще отрече неговата система, тя ще отрече неговитъ пера, тя ще протестира и протестира срещу неговия политически характеръ.

На свършване — не зная дали не ми изтече времето...

Председателствуващъ Георги Марковъ: Изтече Ви времето.

Дойко Петковъ: Още една дума, г-нъ подпредседателю! — ... ще кажа, че нашиятъ воененъ бюджетъ се внася пакъ съ едно увеличение, струва ми се, отъ 176 милиона лева. Г-да народни представители! Въоръженията се диктуватъ по-скоро отъ една психика, отколкото отъ убеждението, че евентуално ние бихме могли да си помогнемъ решително. Думата ми е, че следъ като гласувахме кредита за въоръженията — които съсипватъ голѣмитъ държави, които съсипватъ и нашата държава, които ползватъ, г-да народни представители, само така наречения черенъ интернационалъ на пушечнитъ крале, които концентриратъ въ себе си всички богатства на голѣмитъ и малки държави — нека срѣдствата да се взематъ отъ тамъ, кѣдето има, отъ тѣзи, които могатъ да плащатъ, а не да се взематъ само отъ онѣзи, за които азъ казахъ една дума. (Ръкоплъскания отъ лъво)

На свършване нека ми бѣде позволено да кажа и моето политическо върую. Азъ желая нашата страна да трѣгне по единъ пътъ на спокойно, на мирно развитие; на каквото се радватъ севернитъ държави. И нека по този пътъ тя да върви отъ политическа къмъ интегрална демокрация на миръ и на щастие за всички, които сж на земята. (Ръкоплъскания отъ лъво)

Председателствуващъ Георги Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Димитъръ Гичевъ.

Димитъръ Гичевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Следъ като съ такава вещина и така всестранно разгледаха предложението бюджетъ хора, съ които въ много отношения азъ съмъ въ едноимислие, моята задача се улеснява въ смисълъ, че мога да съкратя и изостава голѣма частъ отъ това, което бѣше въ плана на моята речъ по бюджета на държавата.

Днесъ, г-да народни представители, изречената преди 2.500 години мѣдростъ, че човѣшкитъ общества не могатъ безъ държава, остава непоклатима. Безъ държава могатъ или боговетъ, или звѣроветъ: първитъ, защото сж я над-

растнали, защото сж по-високо от нея, а вторитъ, защото не сж дорасли до нея. Но като не можем да отречемъ съществуването на модерната държава, трѣбва веднага да признаемъ, че тя, за да може правилно да функционира и да изпълни своето предназначение, трѣбва да бѣде хранена, трѣбва да бѣде издържана, трѣбва да намѣри срѣдства за своя бюджетъ.

Бюджетътъ иска жертви отъ гражданитѣ. Съ бюджета държавата апелира къмъ гражданина да отидѣ той частъ отъ своя доходъ — било доходъ отъ труда, било доходъ отъ капитала — за нейната издрѣжка. Въ замѣна на това гражданитѣ поставя на държавата задължението да му създаде условия, за да може той да разгърне своитѣ творчески сили — условия за по-добъръ животъ, за повече благоденствие, за по-честити дни. И ето, въ представения ни бюджетъ азъ искамъ да видя, като въ огледало, физиономията, образа на новата държава. Защото на насъ ни се казва въ единъ важенъ парламентаренъ актъ, че сж нови срѣдства се отива по нови пътища. Трѣбва да бѣдемъ петимни, любопитни да потърсимъ тия пътища, да ги откриемъ, да ги покажемъ и да видимъ къде ни водятъ, кому се услужва, кому се помага и кой се защитава.

Г-да народни представители! Отъ нѣколко години насамъ човѣчеството живѣе подъ хипнозата на една нова мода: въ-рата въ силната личностъ, въ силната рѣка, въ магносницитѣ, които по нѣкакъвъ чародеенъ начинъ могатъ да изведатъ народитѣ въ царството на блаженитѣ, на щастливия брѣгъ. У насъ се поддържа единъ такъвъ курсъ на самовластие, на ненародно управление. Е добре, къде сж неговитѣ резултати? Какъ сж тѣ отразени въ настоящия бюджетъ? Настоящиятъ бюджетъ създава ли наистина условия за заздравяване на народното стопанство, откъдето бюджетътъ черпи своитѣ източници? Не. Той черпи само отъ едно мѣсто, г-да народни представители — отъ облагането труда на българския гражданинъ.

Петко Степановъ: За жалостъ.

Димитъръ Гичевъ: Защото ние сме бедна страна, у насъ нѣма натрупани богатства отъ миналото, нѣма запаси. Въ 1935 г. броятъ на ония, които бѣха обложени съ данѣкъ върху общия доходъ, е билъ само 5.500; нека още толкозъ да сж се окрили. Значи около 10.000 души сж съ доходъ надъ 80.000 л. Толкова нищоженъ е тѣхниятъ брой! Тогава кого облагатъ? Труда. Кой трудъ? Преди всичко труда на ония, който работи майката-земя. Защото, г-да народни представители, у насъ 80% отъ данѣкоплатцитѣ сж селяни, земеделци; 85% отъ активното население въ България, отъ това, което участвува въ създаването на нашия националенъ доходъ, сж земеделски стопани.

Но на васъ ще стане още по-ясно трагичното положение, въ което се намираме, когато знаете, че тия 85% иматъ само 49% отъ нашия националенъ доходъ. 51% отъ националния доходъ на България се получава отъ 15% отъ активното население, а само 49% отъ голѣмата негова маса, отъ ония, които живѣятъ отъ българската земя. И ето, върху тая маса, многомилионна, която получава по-малко отъ половината доходи въ България, лежи голѣмата тежестъ на нашето данѣчно бреме. И затова никой не може да твърди, че данѣцитѣ въ България съответствуватъ, отговарятъ на платежната способностъ на българския данѣкоплатецъ. Тѣ спѣватъ стопанската дейностъ, тѣ не даватъ възможностъ на хората да възстановятъ и стабилизиратъ своитѣ стопанства; тѣ изсмукватъ и онуй, което е необходимо да остане, за да могатъ да напреднатъ въ своята работа. И не само това, което вече се изтъкна, че данѣцитѣ у насъ тежатъ повече върху консумацията, но най-важното е, че ние нѣмаме една ясна, една опредѣлена, една опростена данѣчна система. И затова, г-да народни представители, у насъ размѣрѣтъ на недоборитѣ е голѣмъ, затова у насъ има много нарушения, глобитѣ стигатъ до милиарди, за да има нужда всѣки четири-пет години ние тукъ, въ Народното събрание, да се занимаваме съ законопроектъ за фискална амнистия. И днесъ никой отъ васъ не може да знае въ кой срокъ, кога, колко и какви данѣци има да плаща: данѣкъ занятие, допълнителенъ данѣкъ върху общия доходъ, пѣтненъ данѣкъ, желѣзнопѣтненъ данѣкъ, желѣзнопѣтна трудова повинностъ, еднодневенъ доходъ, фирма-парасж и разни патенти. И всѣки по-неграмотенъ човѣкъ не би могълъ да помине безъ помощникъ, или безъ адвокатъ, ако иска да се ориентира въ този лабиринтъ. Преди не много време отъ това мѣсто единъ човѣкъ, който искаше да мине като нѣкакъвъ магносникъ, благодарение на чието изкуство българското народно стопанство се е изправило на краката си, българската хазна запрашѣла отъ пари, искаше да ни убеди, че всичко това е станало безъ нови данѣци и безъ увеличение на съществувацитѣ. Излишно е да го опровергавамъ, защото той

бѣше опроверганъ отъ самия г-нъ министъръ на финанситѣ. Новитѣ данѣци сж известни. Увеличениятъ процентъ на облаганятия върху оборота и увеличениитѣ акцизи сжко така сж известни. Азъ искамъ съ едно много малко сравнение, знаейки колко скучно е да се слушатъ цифри, да ви кажа, че само за 1933/1934 финансова година, когато при почти сжщото население държавниятъ бюджетъ бѣше 6.263.000.000 л. действителни постѣпления, на глава се падаше 820 л. данѣчна тежестъ, а заедно съ тоя на желѣзницитѣ — 1.300 л. За 1937 г., г-да народни представители, само по държавния бюджетъ на глава се падатъ 1.238 л., а съ тоя на желѣзницитѣ — 1.507 л., или за държавния бюджетъ увеличението на глава е съ 51%. Нѣмало увеличение на данѣчната тежестъ!

Откъде дойдоха тия увеличения? Дали тѣ дойдоха, г-да народни представители, като резултатъ на увеличаване дохода на българското стопанство, благодарение на тая организирана, съгласувана, планова политика, на тия нови срѣдства, съ които новата държава действа върху българското народно стопанство? Дайте свѣтилника, покажете да видимъ и ние, ако наистина сме слѣпи, тия нѣща. Нѣма и не е имало въ последнитѣ години никаква планова и организирана стопанска политика, насочена да активизира българското народно стопанство, най-вече да подпомогне българското земедѣлие, което е източникътъ на всички други стопански дейности въ страната ни. Излишно е да се доказва, г-да народни представители, че отъ състоянието на земедѣлието, отъ реколтата на България зависи не само състоянието на българския селянинъ-земеделецъ, не само това, доколко той ще може да плати прѣки данѣци, до-колко той, чрезъ консумацията си, ще даде косвени данѣци, но отъ него зависи и състоянието на индустрията: първо, доколко земеделецътъ ще ѝ даде суровитѣ материали, и, второ, доколко земеделецътъ, чрезъ земеделски артикули, които сж 95% отъ нашия износъ, ще даде девизитѣ, за да може тая индустрия да внесе нужнитѣ за нея сурови материали отъ чужбина. Отъ състоянието на земеделския консуматоръ ще зависи положението на еснафа, положението на държавата, положението на всички. Какво се направи, кажете ми, какви нови срѣдства употреби новата българска държава, за да натори българското земедѣлие, за да го подпомогне, за да го изправи на крака? Тукъ се говори, г-да народни представители, за трансформация. Къде? Азъ бихъ желалъ да се каже: ето, въ тая посока новата българска държава направи нѣщо.

Стано Колчевъ: Нали виждате, че има трансформация?

Димитъръ Гичевъ: Има трансформация, г-нъ Колчевъ, но тя не е резултатъ на новитѣ срѣдства, на новата държава. Тя е резултатъ, преди всичко, на предприемчивостта, на напредничавостта, на възприемчивостта на българския земеделецъ-стопанинъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Тя е резултатъ, отъ друга страна, на политиката въ онуй „позорно“ минало, когато действително свѣтътъ бѣше на върха на една стопанска криза, когато свѣтътъ почна да се огражда; когато заживѣхме въ ерата на единъ стопански национализъмъ, когато всички се опитваха да се самозадоволяватъ, когато бедната и слаба България започна да търси срѣдствата, за да може да удържи. До тогава — вземете статистиката и ще видите — България имаше само 50.000 декари засѣти съ памукъ. Ние казахме на нашата индустрия: нѣма да внесешъ нито влакно, докато тоя памукъ не бѣде закупенъ. Но какъ, да се тръгне отъ село на село, да се купува съ кантаръ по 50—100 килограма ли? Тогава се организира закупуването, чрезъ Българската земеделска банка, на едни цени, които насърдчиха, които опеториха и одесеториха въ първата и втората години това производство. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Азъ чухъ отъ министра на търговията г. Никифоровъ, че нашиятъ памукъ стои тая година неупотрѣбенъ. Ние виждаме, че сега онуй покровителство на конопа, което имаше по-рано, бѣше премахнато, защото конопътъ, слѣногледѣтъ и пашкулитѣ бѣха иззети отъ грижата на Българската земеделска банка, която трѣбва да върви рѣка за рѣка съ Министерството на земедѣлието — ржководителътъ на земеделската политика въ страната. И днесъ, г-да, Българската земеделска банка се управлява отъ единъ триумвиратъ; тамъ имате единъ кондоминиумъ, тамъ има думата и г-нъ министърътъ на финанситѣ. Защо, питамъ се азъ? Че министърътъ на финанситѣ има задача да събира данѣци, да взема пари. Оставете земеделската банка, майката-кърмачка на българското земедѣлие, създадена още отъ великия турски реформаторъ Митхадъ паша, да бѣде въ услуга на българското земедѣлие по една целесъобразна и планова политика на съответното министерство. Вие това не давате. И затова виждаме, че всички инициативи на земедѣлието, лишени

отъ достатъчно кредити, не са могли да бъдат реализирани. Но не само това. Всички въ тази сграда знаем, че ако има нѣкой въ нашето стопанство, който се нуждае най-много отъ кредитъ — но не кредитъ само за прехрана, не кредитъ за погребение, не кредитъ за плащане на данъци, но кредитъ за модернизиране и подобрене на своето стопанство — това е българскиятъ селянинъ-земедѣлецъ. Вижте баланса презъ последнитъ години на Земедѣлската банка. Личниятъ кредитъ е ограниченъ. Задлъжнѣлостта, която се урежда отъ Погасителната каса, също спина този кредитъ. Раздроблението на земята също така го намалява. Дългосроченъ, ипотеченъ, мелноративенъ — кредитътъ днесъ почти не съществува. И вие се питате: какъ може тая банка, преди да е удовлетворила нуждитъ на българското село, преди да го е подпомогнала, преди да го е улеснила, за да отиде напредъ съ своето производство, всѣка година да дава заеми за цели свършено чужди на нуждитъ на българското земедѣлие? Виждаме я да дава заеми на Министерството на благоустройството, да дава заеми на държавата, заеми за туй, заеми за оуи, но не виждаме да дава заеми на ония, за които тя фактически е създадена.

Докъде стигна българскиятъ селянинъ-земедѣлецъ? Споредъ изчисленията на единъ вѣщъ човѣкъ въ Народната банка, неговиятъ дългъ днесъ е вече установенъ. Когато въ 1932 г. създадохме първия облекчителенъ законъ, когато казахме за пръвъ път въ България, че не е ересъ да се намаляватъ вземанията и тия намаления станали не за смѣтка на държавата, а останали въ тежестъ на частнитъ кредитори, ние тогава имахме тая мѣнотия, че действуваше въ тъмнина. Ние нѣмахме точна представа за дълговетъ на българския селянинъ. Днесъ не е така, г-да народни представители. Днесъ вече знаемъ, благодарение на всички тия закони, които се създадоха досега и едни отъ които бѣха приложени, други останали неприменовани, че задлъжнѣлостта на селянина възлиза на 9.850.000.000 л. или кръгло 10 милиарда лева, при единъ годишенъ доходъ отъ 10.970.000.000 л. Колкото е годишниятъ доходъ на цѣла земедѣлска България, толкова тя има да дължи. При това положение всѣки би очаквалъ да види действително единъ планъ, въ който ще бѣде впрегнато не само Министерството на земедѣлието, но и всички други министерства, обаче то ще бѣде центърътъ и всички ще координиратъ политиката си съ неговата. Ние това и до днесъ не го видѣхме. Защото нека да не живѣемъ съ илюзията, че ако нѣкой година дадемъ на Министерството на земедѣлието нѣкой и другъ милионъ повече, съ това сме разрешили проблемитъ, съ това сме помогнали на народното стопанство. Не, г-да народни представители! Ако нѣма координация, ако нѣма събиране на усилията, ако нѣма успоредностъ въ действията, нѣма да има никакъвъ резултатъ. Ако ние дадемъ съ една рѣка, а вземемъ съ другата, нищо не сме направили.

Какво ще направите вие, ако подпомогнете създаването на ново лозарство — това лозарство, което тая година спаси нашия търговски балансъ? Това лозарство, което ни даде този голѣмъ износъ, не дава право на никогс да си приписва особени заслуги, защото лозата, която днесъ ражда, за да изнасяте, не е садена въ ерата на нова България, ами е засадена преди години, въ „позорното“ време, за да можете днесъ да се храните отъ нея. Ако съ вашата тарифна политика по българскитъ държавни желѣзници за превоза на единъ килограмъ грозде до Драгоманъ вие вземате повече, отколкото се взема отъ Драгоманъ до Виена, помагате ли? Помагате ли, ако при вашитъ облагания искате да смъкнете, както се казваше въ миналото на популяренъ езикъ, отъ една овца две кожи? Нѣкой тукъ цитираха, че телетата са скѣпи. Всички можете да провѣрите въ халитъ, че всѣки килограмъ месо, докато стигне до консуматора, се облага съ 7 л. различни данъци и такси, а то се отразява върху цената на самия добитѣкъ. Също така можете да провѣрите и основателния ропотъ на лозаря, който иска единъ данѣкъ, а не и поземленъ, и акцизъ върху виното, и акцизъ върху пращинитъ и т. н. Да изброявамъ ли, че за една овца се плаща и бегликъ, плаща се и за паша, нѣкъ сега имате нѣколко стотинки сложени и на литъръ мѣлко, а като се тегли ножътъ на овцата, плаща се и на килограмъ месо? Виждате, значи, че единъ стопански планъ, една политика, която да се следва присмѣтено, въ пашата страна не е установена абсолютно въ никое ведомство.

Нѣщо повече, г-да народни представители! Въ едно време, когато въ нашата държава до известна степенъ се създаде една власт, оглавявана, въ повечето случаи, въ последнитъ години отъ висши чиновници, у насъ до висша степенъ се насади така наречената чиновникокрация, чиновниковастие. И когато нѣкой отъ тия, по-висшитъ особено,

господа се почувствуваха неконтролирани, почувствуваха, че нѣма камшикътъ на общественото мнение да бѣ надъ тѣхъ, че нѣма народниятъ контролъ, и понеже свършиха всички други работи, почнаха веднага нескончаеми, пунически войни помежду си. Нѣкога, въ ерата на вихренитъ политически страсти, агрономическиятъ факултетъ, професори, отдѣления, дружества, работѣха координирано; ветеринаренъ факултетъ, Ветеринаренъ съюзъ, ветеринарна служба работѣха координирано; агрономи, ветеринари, всѣки си знаеше работата. Днесъ има война между факултети и министерства, между различни професионални организации, едни казионни, други преследвани; има война между агрономи и ветеринари, между ветеринари и агрономи въ времето на единение, на национално единство!

Виждате, че не само въ центъра на държавата онова, което би трѣбвало да бѣде направено, досега не е направено, но виждате и непрекъснато обременяване на народа. И, може би, г-да народни представители, то се прави съ друга тенденция — не само за задоволяване на действителнитъ нужди на българската държава, но и защото се знае старата максима, че претоварено магаре не рита; може би е необходимо този народъ така да бѣде претоваренъ, толкова да бѣде потиснатъ, че да не е въ състояние да отхвърли игото, да отхвърли бремето, което, мимо неговата воля и безъ да го питатъ, нѣкои богонзбраници въ страната са му наложили.

Виждате, г-да народни представители, резултата отъ така горещо защитаваната реформа на нещастнитъ български общини, преди всичко на селскитъ български общини. Съкратиха се надъ две хиляди общини. Защо? За икономии, да нѣма много харчове, особено да нѣма персонални разходи, да олекне на чичо. Резултатитъ, г-да народни представители? Гласувани и утвърдени въ 1932/1933 г. за градскитъ и селски общини 2.388.000.000 л. разходи; за 1937 — 3 милиарда. Значи — 612 милиона повече, т. е. 25% повече. Действителни постѣпления за 1933/1934 г. — 1.500.000.000, а за 1936 г. — 1.980.000.000 л. — 27% повече. Ще кажете: твори се. Обаче цифритъ показватъ, че 2.500.000 л. са похарчени за персоналъ въ повече, отколкото са похарчени по-рано. Кѣде е тогава ползата, кому са нуждни, какво допринесоха тѣзи общински реформи?

Серафимъ Георгиевъ: Това не е вѣрно. (Възражения отъ лѣво) Имате официална статистика въ Министерството на вътрешнитъ работи.

Председателствувашъ Георги Марковъ: (Звъни)

Димитъръ Гичевъ: Азъ вземамъ цифритъ отъ Министерството на вътрешнитъ работи и отъ смѣтнитъ палати.

Серафимъ Георгиевъ: Не са вѣрни.

Димитъръ Гичевъ: Г-нъ Георгиевъ! Вие изпълнявате достойно дълга си спрямо съсловието на назначаванитъ кметове, като тѣхенъ бившъ колега. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Но г-да народни представители, на насъ ни се казва: не може да се остави партизанщината да си играе съ селскитъ кметове; не може да се остави партизанщината да смѣнява кмета, когато преследва нарушителитъ, близки на съветницитъ или тѣхнитъ роднини. Добре, но азъ ви питамъ: днесъ има ли стабилитетъ на кметския институтъ? Дайте да направимъ една анкета, и вие ще видите, че нѣма село, кѣдето кметътъ въ 4—5 години да не е смѣняванъ. Кажете ми тогава, тоя ябанджия, тоя компетентенъ човѣкъ, който е дошелъ съ съзнанието, че е гостенинъ, който е стачалъ кметъ на селото, докато си намѣри по-добра служба, ще заживѣе ли съ нуждитъ на селото? Ще проучи ли той тия нужди? Ще вложи ли той амбиция и жаръ, за да бѣде полезенъ на селото? Никога! Но, ще кажете: виждате, строятъ се общински домове, правятъ се бордюри; виждате, украсяватъ се селата. То е все сѣщо, г-да народни представители, да се вмъкне нѣкой въ къщата ви, да ви грабне кесията, и безъ да иска да знае за вашитъ нужди да почне да ви шаря и разхубавява къщата, да почне да я боядисва, да почне да я престроява, безъ да иска да знае, че нѣмате солъ въ солницата си, че нѣмате брашно въ брашненицата си. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Ние пледираме за пълно възстановяване на общинската автономия. Признайте това право на българския народъ. Признайте, че той е достатъчно зрѣлъ, тая община, която само управлява въ турско, която управляваше отъ освобождението насамъ, да може и днесъ самичѣкъ да я нареди. Защо ще го оскърбяваме, като му отричаме компетентността самъ, по-добре отъ пришлицитъ, да нареди своята собствена къща, съобразно съ своитъ нужди и съ своитъ действителни изисквания?

Но, г-да народни представители, не само там е въмъштелството на централната власт. Вие виждате дори, че тия общински съвети, които се създадоха, не са нищо повече, освен едни архивар-регистратори на желанията на г-нъ кмета. Често пакти тѣ не се събират, а имъ се носятъ протоколнитѣ книги по къщитѣ, или се събиратъ нѣкъде на гювечъ или на печено прасенце, за да разписватъ въ весело настроение протоколитѣ, които кметътъ и секретаръ-бирникътъ са написали.

Серафимъ Георгиевъ: Това не е вѣрно. Това бѣше презъ 1933 и 1934 г. Тогава се събираха на шишенце. (Възразения отъ лѣво)

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звѣни)

Димитъръ Гичевъ: Г-да народни представители! Призгавя се, че сме бедна страна, че ние нѣма откъде да търсимъ повече доходи, че сме стигнали вече единъ таванъ, надъ който не можемъ да се качваме, че и този държавенъ бюджетъ увеличенъ сега съ 400 милиона лева, следъ 3—4 години, по една желѣзна необходимостъ, ще бѣде увеличенъ съ още 1 милиардъ лева — да му мислятъ онѣзи, които ще дойдатъ — за лихви и погашения на тѣзи стопански кредити, които днесъ използваме въ чужбина. Питамъ ви азъ: не е ли лудскъ за нашата държава и отъ кое гледище може да бѣде оправдано това непрекъснато увеличаване на чиновническитѣ служби? У насъ има какво да се съкрати. По-добъръ подборъ, по-компетентни хора, по опростени служби, за да нѣма нужда отъ увеличения. Но сега виждате — 400 милиона лева увеличение! Както се каза, това увеличение ще се раздѣли между всички министерства, за да има миръ въ кабинета, а не съ огледъ на нуждитѣ, не съ огледъ реализирането на единъ стопански планъ, не съ огледъ да се активизира народното стопанство. И понеже министърътъ на финанситѣ ги раздава, разбира се, и за него трѣбва да бѣде задържано нѣщо. Защо? За увеличение данѣния персоналъ. Г-нъ министре! Опростете системата, съгласувайте я съ податнитѣ сили на народа, и вие нѣма да имате нужда отъ тоя увеличенъ персоналъ. (Ржкопѣскания отъ лѣво) Вие виждате, г-да народни представители, и въ бюджета на Министерството на външнитѣ работи увеличения. За какво? Легация въ Стокхолмъ! Каква политика имаме да правимъ тамъ, какви грамадни стопански интереси имаме?

Петко Стояновъ: Легация въ Техеранъ!

Димитъръ Гичевъ: Легация въ Техеранъ! За 2-тѣ хиляди строителни работници, които имаме тамъ.

Григоръ Василевъ: За персийския шахъ.

Димитъръ Гичевъ: Да не изброявамъ и други легации въ държави, по-близо до насъ.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-нъ Гичевъ! Тѣзи 400 милиона не са за чиновници. Кажете, че 200 милиона са за въоръжение, кажете, че 78 милиона са за земедѣлнето.

Димитъръ Гичевъ: Колко са за чиновници?

Министъръ Добри Божиловъ: Кажете вие.

Димитъръ Гичевъ: Имате ли увеличение на чиновническия персоналъ?

Министъръ Добри Божиловъ: Недейте казва: 400 милиона за увеличение на чиновническия персоналъ.

Димитъръ Гичевъ: Азъ казвамъ, че тази година трѣбваше да съкратите.

Министъръ Добри Божиловъ: 400 милиона не са за чиновници.

Димитъръ Гичевъ: Не съмъ казалъ, че са за чиновници, но съжалявамъ, че се отива по пътя на разширяване на чиновническия кадъръ, вмѣсто нуждитѣ и бедността на българската държава да ни накаратъ да свиваме, да съкратимъ и да преминемъ безъ опуй, което днесъ не е необходимо.

Г-да народни представители! Всички тия кредити, които се изброиха, даже и тия, които се даватъ за земедѣлнето, въ своята по-голяма частъ отиватъ за персоналъ, съ обещанието, че за вещевени разходи ще бѣде сключенъ заемъ отъ Българската земедѣлска банка.

Думата бѣше, г-да, за легациитѣ въ Техеранъ, въ Бургосъ, въ Стокхолмъ. Но тия разходи не са само за персонала. Действително, всѣка страна има външно министерство, защото не може да не прави външна политика. Но азъ бихъ желалъ по съвѣстъ да си отговоримъ: на нѣкого отъ васъ днесъ ясни ли са задачитѣ на външната политика на сегашния министъръ-председател? Въобще нашата външна политика поставила ли си е за разрешаване нѣкакви задачи? Ясни ли са на нѣкого отъ васъ стѣ тая страна (Сочи въ дѣсно) срѣдствата и методитѣ, съ които ние отиваме къмъ разрешаване задачитѣ на нашата външна политика? Или, може би, г-да народни представители, ще трѣбва да чуемъ вестта, че българската държава, че българскиятъ народъ нѣма свои национални задачи, нѣма свои национални въпроси! Нима ще бѣде ересь и е забранено на единъ народъ, който може да се гордѣе, че рѣко има другъ като него, отличаващъ се съ такава голяма толерантностъ спрямо съгражданитѣ му отъ иноподенъ произходъ; на единъ народъ, който не дава нищо чуждо, който тачи съседитѣ си, да каже, че и той има свои национални въпроси? Че и вие, които сте по-близо до народа, вие, които по-добре можете да сложите ухо на сърдцето му, не чувствувате ли отъ нѣколко месеца насамъ, следъ като станала териториалнитѣ промѣни въ Централна Европа, следъ като е започнала по миренъ начинъ една ревизия на договоритѣ за миръ, че и въ българската душа се родиха надежди? Не чувствувате ли, че и българскиятъ народъ чака, ония несправди, които се сложиха върху нашата снага съ договора за миръ (Ржкопѣскания отъ лѣво), съ оня Ньойски договоръ, който не бѣше договоръ на правда, а бѣше договоръ на победата, бѣше договоръ на силата — чака, казвамъ, тия несправди по отношение българското племе да бѣдатъ премахнати, да бѣдатъ коригирани съ срѣдствата на мирното разбирателство? (Ржкопѣскания отъ лѣво)

Нима, г-да народни представители, за насъ е мажнo да убедимъ, да кажемъ на свѣта, на свѣтовния ареопагъ, на свѣтовното обществено мнение, че България е за политиката на миръ и разбирателство; че тая има съзнание за своето действително положение — положението на единъ малтъкъ народъ, намиращъ се, обаче, на единъ опасенъ кръстопътъ, на единъ пунктъ където се преплитатъ толкова много интереси; че нашата малка държава, както и другитѣ малки държави около нея, поучени отъ това, което ставаше и става, иматъ нужда да се разбератъ, за да не бѣдатъ нито оръжия, нито провѣдници на политиката на нѣкого, нито да служатъ за размишна монета? Въ името на нашитѣ общи интереси, въ името на нашитѣ общи нужди за самосъхраняване, за да запазимъ независимостта си, за да запазимъ Балкана за балканцитѣ, ние трѣбва открити, безъ да мижимъ, да сложимъ въпроситѣ — тѣ съществуватъ, тѣ са открити, тѣ са неразрешени — за да бѣдатъ разрешени. Но вие виждате, че не само това не се прави отъ отговорното мѣсто, но когато българската младежъ, крилатата българска младежъ, у която трѣбва да има пламъкъ, която трѣбва да живѣе съ националнитѣ идеали, която трѣбва да живѣе съ задачитѣ на угрешния денъ, когато тая младежъ съ своя идеализъмъ иска да излѣзе на улицата, за да протестира, на нея се прѣчи, София се блокира и, за срамъ и позоръ, изкарва се българската войска, за да прѣчи на българитѣ да кажатъ: „Долу несправдитѣ на Ньойския договоръ!“ (Ржкопѣскания отъ лѣво)

Г-да народни представители! Нека не се опитва вече никое правителство да използва силитѣ на българската армия за целитѣ на своята политика, особено когато тая политика е отречена, не е поддържана отъ българския народъ. (Ржкопѣскания отъ лѣво) Ние гласувахме кредититѣ за българската армия. Гласувахме ги съ съзнанието, че може една държава да бѣде политически независима, като национална единица, когато има своя въоръженъ стражъ. Но ние ги гласувахме още и съ вѣрата, че българската войска, която има толкова скъпъ урокъ отъ известни свои увѣчания въ миналото, е взела много добра поука за опоза, което въ бъдеще не бива да върши и не трѣбва да върши. И ние сме убедени, че тая войска, която има своитѣ тежки задачи, особено въ сегашнитѣ изключителни времена, ще се отдаде на тѣхъ, нѣма да бѣде увѣчана, нѣма да бѣде отклонявана, за да се изкопава пропасть между войска и народъ. Виждаме отъ нѣкои мѣста да се възразява и да се подшушва, че въ България не можемъ да се върнемъ къмъ нормаленъ политически животъ; че въ България не може да бѣде възстановена конституцията въ нейната целостъ — азъ имамъ случая да кажа, при едно възразение на г-нъ Говедаровъ по-рано, че конституцията била възстановена, щомъ имаме Парламентъ, ще кажа и сега: възстановена е, г-нъ Говедаровъ, по сърдцевината ѝ

нѣма, сѣщностѣта е извадена. тя е още погазена — защото армията не искала да види свободенъ политически животъ, не искала да види връщане на партиитѣ и т. н. При тоя фалшивъ аргументъ азъ смѣтамъ, г-да народни представители, че най-лоша услуга се върши на армията, когато се желае чрезъ нея да бѣде оправданъ произволътъ и насилието срещу собствения народъ. (Рѣкоплѣскания отъ лѣво) Не може българската армия, не може армията на българските войници да бѣде противъ пълното възстановяване на българската конституция. (Рѣкоплѣскания отъ лѣво) Недейте по този начинъ да искате да бѣде разрушенъ оня свещенъ съюзъ, който трѣбва да сѣществува между мундира и салтамарката. Ако ние тачимъ тая армия, не го правимъ отъ угодничество, за да я използваме за нашитѣ цели. Нашиятъ лозунгъ винаги е билъ: Далечъ политикитѣ отъ казармитѣ! Долу рѣцетѣ, долу посегателствата за използването за партийни цели българската войска! (Рѣкоплѣскания отъ лѣво)

Но, ще кажете: щомъ бѣхте така щедри за армията, защо нѣма да бѣдете по сѣщия начинъ щедри и къмъ друга една въоръжена сила, за която не се искатъ десетки, за която не се искатъ стотици милиони и милиарди, а само нѣколко милиона лева: за моторизирането на българската полиция?

Г-да народни представители! Полицията наистина има за задача да бѣде опазванъ общественния редъ. Азъ, обаче, смѣтамъ, че общественниятъ редъ по-добре би билъ опазенъ съ съчувствието и подкрепата на българските граждани. Но ако ние сте установили единъ редъ, за който не сте пitalи гражданитѣ, ако ние искате да крепите единъ редъ, противъ който сѣ болшинството отъ гражданитѣ, това моторизиране и това увеличаване на полицията, бѣдете сигурни, не могатъ да ви дадатъ увъреността и спокойствието, че сте укрепили и опазили насилствено установения общественъ редъ.

Г-да народни представители! Има ли наистина единъ установенъ, почиващъ на конституцията правовъ редъ въ нашата страна? Азъ го казахъ тукъ по поводъ на касирванията, каза го и моятъ предшественикъ на трибуната г-нъ Дойко Петковъ: нѣма! Защото, въпрѣки изричните постановления на конституцията, че никой другъ, освенъ сѣдилищата въ България не може да сѣди, вие, виждате, че най-напредъ министритѣ иматъ това право. По закона за разтуряне на партиитѣ тѣ иматъ право да осмѣждатъ единъ човѣкъ на изгонване вънъ отъ границитѣ на България. По силата на сѣщия законъ, чл. 9 — запомнитѣ сѣмъ го по паметь, защото имамъ присѣда по тоя членъ — тѣ могатъ да въдворяватъ нѣкого подъ арестъ въ продължение на 6 месеци! Да не говоримъ за закона за полицията, който дава право безъ мотиви, безъ основание, ей така, просто защото подметката ти е скжсана, да те въдворятъ нѣкъде въ мѣстожителство, за да опознаешъ българската география! И къде въдворяватъ, г-да народни представители? Въдворяватъ въ така нареченитѣ нови земи. И азъ имамъ горчивината да чуя отъ тия хора тамъ, инновѣрци, макаръ и българи то произходъ, да казватъ: „А бе, г-нъ Гичевъ, ние тая наша държава по какво я знаемъ? Само по акцизнитѣ, по горскитѣ, по приставитѣ и гдето тукъ непрекъснато ни пращатъ престѣпници като васъ. Нѣма ли да се свършатъ тия престѣпници въ България? Но нѣкои ще кажатъ: „Е, слава Богу, сегашниятъ министъръ на вътрешнитѣ работи, по случай Нова година, взе да връща интерниранитѣ“.

Нѣкой отъ лѣво: Не е вѣрно.

Димитъръ Гичевъ: Но това нищо не значи, г-да народни представители! Едни връща, други не връща. Да кажемъ, че всички ще бѣждатъ върнати. Добре. Ами утре, следъ Нова година, не дай Боже, ако се върне въ вътрешното министерство пакъ нѣкой Муса Кеседжия — къде ще отидемъ? Сигурни ли сте вие, че презъ ваканцията, презъ лѣтото, вмѣсто да вѣздете въ контактъ съ своитѣ приятели — което сега се смѣта за престѣпление, което за да постигнете сега, трѣбва да сте приобщени, или да го направите по конспиративенъ начинъ — нѣма да ви пращатъ на нѣкой курортъ, където вие най-малко сте предпочагали, че можете да отидете?

Г-да народни представители! Виждате, че само въ тая посока — въ отричане правото на народа да използва всичко оной, което е кръвъ и плътъ на неговата конституция, което е сѣщината на една демократическа и парламентарна държава — само тамъ има една последователност, само тамъ се проявява една упоритостъ достойна за по-добри цели. Въ никоя друга областъ, въ никой ресортъ вие това нѣма да намѣрите. Азъ чухъ завчера министърътъ на просвѣтата да каже: „Маневъ го бѣше намислилъ, ама

кризата му попрѣчи, та азъ сега го поправамъ“. Азъ разбирамъ положението на единъ човѣкъ, който иска да бѣде вежливъ, който иска да бѣде деликатенъ къмъ своя колега, но истината, г-да народни представители, е, че сегашниятъ министъръ на просвѣтата реформира реформитѣ на предшественика си, т. е. отбѣня неговитѣ недомислия: Вие знаете какво стана по-рано: кръстъ на гимназии, кръстъ на прогимназии, кръстъ на мирови сѣдилища! Следъ това пъкъ имаме не само възстановяване на всички закрити гимназии, ами даже и създаване на нови, гдето по-рано нѣмаше. Днесъ сме свидетели на възстановяване на мирови сѣдилища, но не вече по планъ, не съ огледъ на действителнитѣ нужди на държавната политика, а въ околии, дѣто има нѣкой приобщенъ и влиятеленъ депутатъ. Казвамъ „влиятеленъ“, защото не на всички минава думата. Има нѣкои, които само вдигатъ прѣстъ, а има други, които вършатъ работа. (Смѣхъ въ лѣво)

Г-да народни представители! Между кредититѣ, които се искатъ отъ насъ по различнитѣ министерства, вие виждате, че се иска кредитъ и за толкова много популярната и известна вече на цѣлия български народъ цензура. Азъ бихъ билъ любопитенъ да чуя да се изкажатъ по тоя кредитъ нѣкои отъ тия, които защищаватъ новитѣ срѣдства на новата държава, защото това, е новото срѣдство — цензурата.

Нѣкой отъ дѣсно: То е старо.

Димитъръ Гичевъ: Когато ние, народнитѣ представители, ще гласуваме единъ бюджетъ по силата на нашитѣ конституционни права, какъ ще съберемъ, какъ ще съвмѣстимъ въ нашата съвѣсть гласуването на единъ кредитъ за единъ институтъ, който не само не е предвиденъ, но е изрично забраненъ, изрично не е допустенъ по най-категориченъ начинъ отъ основния законъ, по силата на който има Парламентъ, по силата на който ние сме тукъ и по силата на който печатътъ у насъ е свободенъ? (Рѣкоплѣскания отъ лѣво)

Свободенъ е, г-да народни представители (Къмъ дѣсно), вашиятъ печатъ, но на печата на народа, на тоя печатъ, който трѣбва да хвърли свѣтлина като прожекторъ върху дѣлата на управнитѣ и върху всички ония проблеми, така животрепѣщи, които днесъ не могатъ да не вѣднуватъ всички български граждани, сѣ сложени букаи. Букаитѣ на печата сѣ забранени отъ българската конституция. Азъ желая да видя вие на коя позиция стоите — на позицията на конституцията ли, или ще застанете на страната на клевопрестѣпницитѣ — на тѣзи, които се клеа да я пазятъ, а я нарушаватъ и желаятъ да удущатъ, да оковатъ, да свържатъ свободната човѣшка мисль и свободната човѣшка съвестъ. (Рѣкоплѣскания отъ лѣво)

Вие искате 40 милиона лева за други две дирекции. Дирекции за какво? За обнова на нашето стопанство? За благоустрйоизване на страната? За подобряване на поминѣка? За лѣкуване на рани или за въоръжаване на армията? Не. Вие искате две дирекции, за да проповѣдвате? Кое да проповѣдвате? Вие сами не можете да отговорите. Защото Обнова имаме — Обновата си отиде, изпѣхмѣ ѝ алилуята, обаче и самиятъ неинъ бившъ директоръ днесъ нѣма да може да ви каже какви бѣха идеитѣ на блаженпочившата Обнова. Толкова тѣ бѣха неясни, че и за него самия останѣха неясни. Нека да подчертая, че не се касае и за външна пропаганда. Сакънъ! Министъръ-председателъ не ще такава дирекция, защото той не смѣта, че има какво да се пропагандира, защото той не смѣе да пропагандира (Рѣкоплѣскания отъ лѣво), защото тамъ се води една политика днесъ за утре. Тамъ се води една политика „денъ да мине — коматъ да не замине“!

Вѣпросътъ е, г-да народни представители, за вътрешна пропаганда. Е добре, когато вие искате да пропагандирате, дайте възможностъ и на другата частъ, и на тѣзи, които не мислятъ казиноно, и тѣ да пропагандиратъ, и тѣ да се организиратъ. Защото българската конституция — която вие, за да успокоите съвѣстѣта си, се залъгвате, че била възстановена — ми дава правото азъ да се организирамъ въ името на идеи, които смѣтамъ, че отговарятъ на реалнитѣ нужди на българския народъ, въ името на идеи, които смѣтамъ, че носятъ спасение и издравяване на българската държава. Въ името на тия идеи позволете и на менъ, и на всички, които мислимъ еднаково, да съберемъ колкото можемъ повече последователи подъ нашия байракъ. (Рѣкоплѣскания отъ лѣво)

Иванъ Петровъ: Свърши се съ тая работа. Свърши се, защото тя доведе погромъ, тя доведе корупция. Не Ви е

срамъ! Ще Ви дадемъ право да се въоръжавате! (Тропане отъ лѣво)

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля Ви се, г-да!

Димитъръ Гичевъ: Г-да народни представители! Вие виждате, че въ тая срѣда, въ тая сграда се намира единъ, който става и казва: „Азъ не позволявамъ това, което позволява българската конституция“. Та кой и кои сте вие, да не позволявате? Когато не позволявате, вие поставяте себе си извънъ конституцията и извънъ всички закони, (Гласове „Браво!“ и ржкоплѣскания отъ лѣво) вие вършите престѣпление спрямо осветени, легитимни права на българския народъ, когото искате да обърнете въ безсловесно животно, въ безправенъ добитѣкъ. (Възражения отъ дѣсно) Вие можете да кажете: „Не позволявамъ“, но това не значи, че имате право.

Азъ зная, г-да народни представители, че ако когато си пжтвате мирно и обезоръжено по друмищата, ви срещне нѣкой разбойникъ и ви каже: „Дай си кесията, дай си дрехата“, напраздни сж всички протести. Той ще каже: „Ще ти ги взема, защото мога“. Да, той може, но той нѣма право, той върши грѣхъ предъ Бога, грѣхъ предъ себе си, престѣпление предъ закона и предъ тоя, когото е ограбилъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Не въ всичко, което можете, имате право. Когато вървите по тоя опасенъ пжтъ, вие поставяте силата надъ законитѣ. И то коя сила? Не силата на общественото мнение, защото вие не му давате да се създаде чрезъ печатъ, чрезъ свободни събрания, не силата на народа, организиранъ задъ васъ, но силата на държавния апаратъ, който въ никой случай нѣмате право и не бива да използвате противъ народа, противъ права и свободи, противъ интереси на едно шестмилионно население. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) И ако преди 2.000 години бѣше казано: „Отдайте Божието Богу, кесаревото кесарю“,...

Нѣкой отъ дѣсно: Това правимъ.

Димитъръ Гичевъ: ... днесъ, г-да народни представители, следъ 2.000 години, ние искаме да кажемъ: отдайте Божието Богу, отдайте кесаревото кесарю, но и отдайте народното народу. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) И ако вие смѣтате, че услужвате на кесаря, когато го оставяте само на Бога, когато ще искате да го хвърлите въ конфликтъ съ собствения му народъ, вие прѣчите, вие пакостите на народа, но вие не правите добро и на кесаря, не му отдавате кесаревото, когато отнемате народното отъ народнитѣ ржце. Ето ние искаме да се разбере, че между насъ нѣма никой, който да сваля Бога отъ Неговия тронъ, че между насъ нѣма никой, който да стрича конституционнитѣ прерогативи на Държавния глава, но между насъ нѣма и никой, който ще се отрече отъ борбата за възстановяване правото на народа да се самоуправлява. (Викове „Браво!“ и продължителни ржкоплѣскания отъ лѣво)

Ние, г-да народни представители, не бихме продължили дѣлото на Възраждането, ние не ще бждемъ достойни за духа на голѣмитѣ великани на нашата предосвободителна епоха, ако скръстимъ ржце, ако се признаемъ за родени роби, ако не бждемъ въ състояние да изплнимъ дълга си къмъ народния олтаръ, къмъ народнитѣ права, ако не сме въ състояние да върнемъ народнитѣ свободи, да дадемъ право на тоя народъ да стане господарь и самъ да нареди собствената си къща. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Г-да народни представители! Азъ зная, че и тукъ има хора, на които не е чужда благородната амбиция да могатъ съ открито чело да се явятъ предъ ония, които сж ги пратили тукъ, за да имъ се отчетатъ, и да имъ се отчетатъ гордо, съ единъ достойно изпълненъ дългъ. Но не забравяйте, че оставятъ дира въ живота и се считатъ честно предъ народа само тия, които останатъ вѣрни докрай на легитимнитѣ, законнитѣ и свети народни права, тия, които не напускатъ народната борба, не се съоргачватъ, не отиватъ на фронта на враговетѣ му, на узурпаторитѣ на политическитѣ му свободи. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Азъ вѣрвамъ, г-да народни представители, че въ тая борба, която днесъ се води между единъ беззащитенъ, безсиленъ, обезправенъ, лишенъ отъ всичкитѣ си законни права народъ, отъ една страна, и отъ друга страна, една власт, която желае да постави себе си надъ него, крайната победа нѣма да бжде на тия, които желаятъ не на думи, а на дѣло да върнатъ назадъ колелото на историята. Защото вашето ново е отъ срѣднитѣ вѣкове, то е отъ ония времена, когато разпъваха хората за вѣра, когато ги горѣха на клади за убежденията имъ, когато малцина имаха въз-

можност да говорятъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво) Това ново нѣма да уцѣлѣе. Вие приказвате за нова държава. Нима е стара и тая държава, която съществува само отъ 60 години? Нима тя е остарѣла? Нима народътъ е остарѣлъ? Или вие смѣтате, че пламъкътъ на Раковски и на Ботйовъ, на Левски и на Караджата, на Паисия, на Каравеловъ, на всички народни будители е изгасналъ въ душата на българина, за да бжде той годенъ за робство и тирания? Горчиво се мъжете, г-да народни представители.

Екимъ Екимовъ: Той не бѣше изгасналъ и въ орѣховския изборъ.

Димитъръ Гичевъ: Въ тоя двубой народътъ ще победи. Напраздни сж усилията да се слагатъ спичи по пжта на нормалното и спокойно развитие на държавата. Волята, тая жилеста воля, тоя устремъ на българина къмъ свобода, който петвѣковната робия не можа да пречупи — тая воля ще победи, тая воля ще създаде великия день на българското освобождение (Ржкоплѣскания отъ лѣво), великия день на българската конституция, въ който българитѣ ще се обединятъ свободно, доброволно, а не насилнишки, около голѣмитѣ задачи на днешния день, около една политика за стопанско възстановяване. Тоя день ще донесе и благоденствие, ще донесе и напредѣкъ, ще донесе и радост на потъмнѣлия днесъ отъ неправди и беззакония български политически небосклонъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Георги Марковъ: Давамъ 10 минути отидѣхъ.

(Следъ отидѣха)

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Заседанието продължава. Има думата народниятъ представителъ г-нъ Димитъръ Илиевъ.

Димитъръ Илиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Както се каза и отъ министерската маса, бюджетътъ на държавата представя най-главниятъ актъ на държавното управление. Но този актъ престава да бжде такъвъ, щомъ като въ него не могатъ да намѣрятъ разрешение и отражение жизненитѣ проблеми на народното съществуване и щомъ като той се обърне въ едно схематично подреждане на бюрократическото администриране на държавата.

Колкото се касае до приходната частъ, бюджетътъ е свързанъ съ облагателната система, която, безспорно, не е добра не само за това, че до тоя моментъ не е подхвърлена на критика, на обсъждане отъ народното представителство, но и защото отъ гледище на самата наука тя носи безелитѣ на една очебийна несправедливостъ. Щомъ приходнитѣ пера на бюджета, като се направи смѣтка, показватъ, че прѣжитѣ данъци сж само 600 милиона лева, а всички останали приходи сж отъ косвени данъци, не може да остане никакво съмнение, че данъчнитѣ тежести се носятъ отъ голѣмата консумативна маса, т. е. отъ народа, безъ да се държи смѣтка за неговитѣ възможности и за неговата издръжливостъ.

При косвени облагания липсва критерий за ограничения въ облагането, и разходитѣ сж, които опредѣлятъ колко да бждатъ приходитѣ — обратното на онова, което бюджетната наука ни учи. Въ много случаи косвенитѣ облагания се опредѣлятъ отъ нуждитѣ на държавата, безъ да се държи смѣтка за онова, което приходитѣ могатъ да опредѣлятъ като разходъ на държавата.

И този въпросъ, г-да народни представители, азъ го поставямъ не толкова за участъта на ония, за смѣтка на които редимъ бюджета, колкото отъ желание народното представителство да вземе въ своя грижа обсъждането на облагателната система въ държавата. И когато тоя въпросъ се сложи на разглеждане отъ Народното събрание, тогава ще споримъ за системи, ще посочваме цифри, за да се види какво е истинското положение на ония, за смѣтка на които редимъ държавния бюджетъ.

Сега ще се спра само на онова, което г-нъ министърътъ на финанситѣ каза. Той даде картината на онова, което представятъ доходитѣ на земеделеца, на работника и на занаятчията, които вкупомъ представятъ цѣлостта на българския народъ, за да можемъ да видимъ, че отъ тѣхния мизеренъ доходъ се взема една грамадна частъ за посрѣщане нуждитѣ на държавния бюджетъ. И когато почти половината отъ това, което представя националниятъ доходъ на гражданитѣ, отива за плащания по държавния и общинскитѣ бюджети, и когато по-голѣмата частъ отъ приходитѣ по държавния бюджетъ представятъ косвени данъци, при които тежеститѣ лѣгатъ главно върху

консумативната маса, без да може да се прави разлика между отделните социални категории, вие сами си отговорете справедливо ли са обложени българските граждани и може ли да се говори за справедлив бюджет, щом като неговите тежести падат върху най-слабите социални категории.

Колкото се касае до разходната част на бюджета, трябва да се каже, че перата се отнасят повече до администрирането на държавата, когато външната част на бюджета тръбваше да намърят мѣсто социалните мѣроприятия, които българският народ естествено чака от народното представителство.

Също не можеше да не се посочат въ бюджета като държавна грижа, и мѣроприятията, без които не може да се разрешат жизнените проблеми на българското стопанство. Защото неоспорима истина е, че чрез бюджета на държавата се осъществява политиката за постигане на народното добруване и бъдещето на държавата. И понеже бюджетът не докосва нито едно от тия мѣроприятия, за които споменах, аз не можах да не изтъкна това предъ Парламента, за да ги направи той своя грижа и задача и да покаже на народа, че народното представителство не може да се ограничава само въ уреждането на административните разходи, а трябва да изтъкне дълга си и към бъдещите на народа.

Г-да народни представители! Г-нъ министърът на финансите направи тук въ експозето си по бюджета на държавата едни констатации, които заслужават похвата и рѣкопѣлскания, обаче самият бюджет, който ни представя той, опровергава по единъ категоричен начин неговото експозе. Да кажете, че българското село, което е грѣбнакът на народното стопанство, изнемогва, че стопанство съ 100 декара земя реализира въ края на краищата единъ дефицит и следъ това да представите на Народното събрание единъ бюджет, който се стоварва главно върху консумативната селска маса, без да държите сметка за ония констатации, които съ вече напразни, то значи, че експозето, на което всеки може да рѣкопѣлска, не отговаря на онова, което се иска от нас да гласуваме. (Рѣкопѣлскания отъ лѣво)

Да представите единъ бюджет, въ който за Министерството на земедѣлието се отдѣлятъ едва 90 милиона лева, защото всичко останало съ суми, които Министерството на земедѣлието прибира обратно чрезъ таксите за услуги, които прави на българските граждани, да отдѣлите само 90 милиона лева за оня коренъ на нашето стопанство, който, съгласно думите на единъ другъ министър, трябва да бѣде поливанъ ежегодно, то значи да не се прави нито крачка напредъ отъ онова, което въ продължение на 40-50 години е правено за нашето земедѣлие. Едвамъ 1%, максимумъ 2% отъ държавните бюджети съ отдѣляни за българското земедѣлие, за основата на нашето стопанство. Въ това отношение и този бюджет не се различава абсолютно въ нищо отъ бюджетите на миналото. Експозето все пакъ е нѣщо, което показва, че отиваме напредъ, защото за тѣзи думи, които се казаха отъ министъра, вчера се отиваме по участъци. Но вънъ отъ експозето въ бюджета на държавата нѣма абсолютно нищо ново за българското земедѣлие. (Рѣкопѣлскания отъ лѣво)

Г-да народни представители! Говори се въ началото на сесията отъ отговоритѣ мѣста, не отъ тукъ (Сочи въ лѣво) и не отъ тукъ (Сочи въ дѣсно) — че 80% отъ българското население живѣе въ селата, занимава се съ земедѣлие и работи българската земя. Това е грѣбнакът на нашето народно стопанство, каза вчера министърът на финансите. Това е изворът на национални сили и национална енергия, се говореше завчера отъ другъ министър. Това е коренът на нашата държава, правеше вчера изявление въ Земеделската банка другъ министър. Азъ ще искамъ да прибавя къмъ тоза: опората на държавата, главният изворъ на сили за нацията, това е българското земедѣлско население. То живѣе на българската земя, която е територия на Българското царство, то работи тази земя, закрепнало е върху нея, свързано е съ нея съ спомениетъ за ония, които съ били върху нея, и върху тая земя гради надеждитъ на идущитъ поколения. Това земедѣлско население въ миналото и въ тежките дни, които е преживѣлъ българският народъ, запази като люлка, като огнище родолюбието и патриотизма на българския народъ. Това село въ времената на турското робство, въ ония тежки 500 години, които заплашваха българския народъ съ изчезване отъ лицето на земята, това село въ своите колиби, съ жетварската пѣсень въ полето, съ канала върѣлъ овцетъ, съ приказките на старитѣ, които на младина бѣха хайдути въ Балкана, запази българската речъ и българския националенъ духъ презъ вѣковетъ, за да го предаде на поколенията. (Рѣкопѣлскания) Това село само въ кризисни моменти може

да бѣде почувствувано като сила. И азъ ще припомня мненията на голѣми чужди държавници, които въ своите държави пледиратъ връщане къмъ древното земевладение, за да може да се запази духът на нацията. Още въ 1925 г. именитиятъ английски държавникъ Лойдъ Джорджъ писа редица статии, въ които казваше: „Англия ще залинѣе, ако не обърне внимание на древното земедѣлие. То е основа и опора на нацията“. И преди него още физиократитъ въ Франция говорѣха, че нѣма богата държава съ бедни земедѣлци. Богати земедѣлци — богата държава, воленъ националенъ духъ и отлично родолюбие. И въ международнитѣ кризи, въ международнитѣ съткновения, тогава, когато народитѣ правятъ свръхчовѣшки усилия да запазятъ своята независимост, селянитѣ представлява главната въоръжена сила на нацията, а въ този моментъ селянката се впрѣга въ работа и дава на армията хлѣбъ, за да може да издържи по бойните полета. (Рѣкопѣлскания) И както казва единъ другъ ученъ, армията може безъ електрически лампи, може безъ помпи, може да бѣде боса, но армията не може да се храни съ храната на Св. Антоний. И затова следъ войната, когато Европа още се гърчеше, когато пожарищата още димѣха и човѣчеството стоеше съ страхъ предъ бъдещето, земедѣлецътъ се впрѣгна на работа заедно съ своето домохазе, за да спаси изгладѣлото човѣчество, за да му даде хлѣбъ.

Казахъ тѣзи нѣколко думи, г-да народни представители, за да подчертая мисълта на министъра на финансите, че селото е наистина изворъ на национални сили, че то наистина е крепостъ на народния духъ и онзи, който ще гради държава, който ще твори бъдещето на нацията, ще трябва да държи сметка това огнище да не загасва, този коренъ да не изсъхва, за да продължи да съществува нацията. (Рѣкопѣлскания)

И когато въ този бюджет нѣма абсолютно никакви грижи за българското земедѣлско население, когато се даватъ такива нищожни срѣдства за него, даже не толкова, колкото се даватъ за празнословието, за което азъ после ще говоря, народното представителство е длъжно да се занимае съ ония проблеми, които открива българското земедѣлие. А тѣ съ следнитѣ. Първо, трябва да се засили производството на българската земя. Второ, трябва да има държавна защита за ценитѣ и за пазаритѣ на произведената на българския трудъ. И трето, трябва да се разрешатъ социалните проблеми на българското село.

Българското земедѣлско производство е въ единъ стадий, който открива голѣмата нужда отъ редица основни мелiorативни мѣроприятия. Рационализацията на земята, обаче, не може да бѣде оставена из инициативата, волята и срѣдствата на отдѣлитѣ земедѣлци. Тази инициатива, тази воля, тѣзи срѣдства съ ограничени. И вие сте свидетели, че отъ редъ години насамъ у насъ нѣкои природни явления въ известни моменти ни поставяха въ паника, защото нѣма на лице грижи за мелiorативни мѣроприятия, които да отстранятъ пакоститѣ, които тѣзи пагубни природни явления донасятъ за нашия земедѣлецъ. Следъ всѣка градушка, следъ всѣка суша министърът на земедѣлието прави изявления, че ще се прокара законъ за задължителна застраховка на посѣвитѣ, но следъ като нещастното премине, министърът или се смѣнява, или забравя, а остава само теглото на онѣзи, които съ засегнати отъ тѣзи природни стихии. (Рѣкопѣлскания отъ лѣво) Преди да се събере Парламентътъ, се направи една голѣма реформа — отдѣленето за водитѣ се пренесе отъ Министерството на земедѣлието къмъ Дирекцията на строежитѣ. Коя нужда наложи тази реформа? Това ли, че у насъ радоститѣ и скърбитѣ се докарватъ отъ небето? Или сметаха аграртехинитѣ и инженеритѣ-техиници, че ако съ подъ заповѣдта на министъра на благоустройството, ще могатъ по-скоро да реализиратъ тия мѣроприятия? Не бѣше ли по-важно да се намърятъ срѣдства, които ще осигурятъ утре работата на тѣзи инженери? Ние обикновено поставяме колата предъ воловетъ. Ще трябва да се намърятъ срѣдства, които да гарантиратъ мелiorативнитѣ мѣроприятия, които ще дадатъ на българското земедѣлие възможностъ да просъществува и да преуспѣва, въпрѣки природнитѣ стихии. Тѣзи срѣдства, г-да народни представители, азъ мисля, че могатъ да бѣдатъ добити по следнитѣ начини. У насъ спестяванията се насочиха неправилно. Забрани се на кредитнитѣ кооперации да приематъ влогове отъ селянитѣ-земедѣлци. Спестяванията се насочиха къмъ Земеделската банка и къмъ Спестовната каса, а последната ги пренася въ Земеделската банка. По този начинъ срѣдствата отъ долу се събираха въ Земеделската банка и по обратенъ пътъ дохождаха пакъ въ българското село, но вече съ лихва 9%. Съ такива скъпи кредити не може да се правятъ мелiorации. Българската земедѣлска и кооперативна банка преди време имаше натрупани по този начинъ

1.700.000.000 л., които не можеше да пласира полезно и изгодно, а тръбваше да ги даде на държавата за строежи и за други цели, свършено чужди на българското земеделие. Българското спестовно-застрахователно дѣло е въ рацетѣ на нѣколко дружества. По-голяма частъ отъ спестяванията въ тѣзи дружества сѣ също отъ българското село. Тѣзи дружества събиратъ годишно отъ премии около 700 милиона лева. Едва 200 милиона лева отъ тѣхъ оставатъ въ нашата държава за плащане на застраховки и на административни разходи. Останалото, къмъ 400 милиона лева, се изнася ежегодно въ чужбина, за да се плащатъ презастрховки и въ форма на печалби. Тѣзи капитали могатъ да останатъ въ нашата страна, ако се въведе застраховка на селищнѣ-земедѣлци. По такъвъ начинъ ще се разрешатъ и други проблеми, които стоятъ предъ българското село. Отъ 1 милионъ стопани, при 400 л. годишна премия, за нѣколко години могатъ да се събератъ само отъ математическия резервъ достатъчни фондове, които биха могли да гарантиратъ кредита за основнитѣ мелноративни мѣроприятия въ нашата страна съ 2% лихва. Заседно съ това, обаче, всѣки застрахованъ селянинъ-стопанинъ ще може да остави на своитѣ деца единъ застрахованъ капиталъ отъ 20-30-40 хиляди лева, съ който ще се разреши друга една проблема, която стои отъ дълги години вече неразрешена, но за която мисли само единъ въ тая държава — българскиятъ селянинъ. Това е въпросътъ за спиране раздроблението на земята и запазване челядния имотъ на българския селянинъ. Вие знаете, че смѣстуваша законъ, споредъ който мъжкитѣ наследници въ селата могатъ да изкупуватъ дѣловетѣ на женскитѣ наследници. Но тоя законъ фактически не може да бѣде приведенъ въ изпълнение, защото селянинътъ нѣма срѣдства, които следъ смъртта му да бѣдатъ използвани отъ неговитѣ мъжки наследници за изплащане дѣловетѣ на женскитѣ наследници. Затова напоследъкъ единъ отъ бившитѣ министри на правосъдието отъ 19-то-майскитѣ кабинети повдигна въпроса за майората — за наследяване по майоратъ. Въмѣсто да въвеждаме една система, която не може да бѣде приета отъ българския свободенъ духъ, защото крепостничеството никога не е имало опора въ нашата земя, чрезъ това мѣроприятие, за което споменахъ, ние можемъ да гарантираме земята за челядта на българския селянинъ и прикрепванетоъ на тая челядъ къмъ българската земя.

По този начинъ ще се образуватъ достатъчни фондове, за да се разреши и другъ единъ голѣмъ въпросъ, който също така се спомена отъ министъра на финанситѣ — увеличение раждаемостта въ българското село. Не зная какво е правенъ отъ 50-60 години насамъ, не съмъ билъ свидетелъ на всичко, което е минало презъ тия години, но зная, че следъ Освобождението, въ България имаше задруги съ 60-70 души. Въ течение на 50-60 години тѣзи патриархални задруги, тѣзи стари фамилии, въ които челядта се възпитаваше въ общъ къмъ семейството, въ родолюбие, въ общъ къмъ земята, днесъ сѣ замѣнени съ тричленни семейства на българския селянинъ.

Минчо Драндаревски: И двучлени.

Димитъръ Илиевъ: Официалнитѣ статистики говорятъ, че раждаемостта въ българското село постоянно намалява. Отъ тия фондове и отъ други малки вноски ще може да се разреши и въпросътъ за кооперативното лѣчение на българския селянинъ. Вие знаете какво е днесъ положението на българския селянинъ, който, когато има болни въ дома си, трѣбва да бѣга до съседния градъ, да изхарчи много срѣдства, а даже и да продава земя, за да може да лѣкува болнитѣ. Опититѣ, които направиха кооперациитѣ въ туй отношение ни подсказаха, че сѣ едни малки вноски и сѣ помощи отъ застрахователния фондъ, който ще се образува, ще може да бѣде разрешенъ и този въпросъ — за лѣчението и за здравната просвѣта на народа.

Г-да народни представители! Всѣки селянинъ земедѣлецъ може да има хлѣбъ дотогава, докогато може да вложи своя трудъ въ стопанството си. На другия денъ, следъ като той се разболѣе или дойде нѣкаква злополука, той вече не може да изкарва хлѣба на своитѣ деца. И заради това азъ смѣтамъ, че народното представителство въ скоро време трѣбва да разреши въпроса за застраховката на земедѣлца. Ако за работницитѣ е създадено едно законодателство, което горе-долу ги задоволява, селянинътъ не бива да бѣде забравенъ. Ще трѣбва да се образуватъ селски социални фондове за подпомагане на селянитѣ при злополука и старостъ и при невъзможностъ да работятъ. (Ръкоплѣскания отъ лѣво)

Тия селски социални фондове азъ виждамъ, че могатъ да бѣдатъ образувани, като се обложи износътъ на земедѣлски

произведения само съ 2%. Тогава ежегодно ще се събиратъ 100 милиона лева. А като се събира и една малка вноска отъ всѣки стопанинъ, ще може да се образува съ течение на годинитѣ единъ достатъченъ фондъ за даване на селянина-земедѣлецъ както помощъ при злополука, така и пенсия при остаряване. Говори се за пенсия на земедѣлца-стопанинъ, приказва се и за пенсия на други съсловия, но нито единъ отъ говорившитѣ господа не може да намѣри друго разрешение освенъ това, че ония, които търгуватъ съ произведенията на селския трудъ, ще трѣбва да дадатъ една частъ отъ цената на произведенията, за да могатъ да се образуватъ тѣзи селски социални фондове, отъ които да получи пенсия и престарѣлиятъ земедѣлецъ, който нѣма възможностъ да изкара прехраната си и трѣбва да бѣде подпомогнатъ на старини. Ние говоримъ за селото, говори се и отъ министерскитѣ маси, а не искаме да признаемъ фактитѣ — че въ селото семейството се руши вследствие на туй, че селянитѣ обеднѣха, че раздроблението на земята се подкрепва и отъ Касационния смѣдъ, който обръна въ пухъ и прахъ оня членъ отъ гражданското съдопроизводство, който определя 20 декара за челядни имоти, като казва, че следъ смъртта на дѣжника, наследницитѣ не могатъ да се ползватъ отъ челядния имотъ. Ние забравяме, че се руши семейството. Ние забравяме, че въ България има 10—11 хиляди дѣла, по които майки и бащи смѣятъ своитѣ синове за прехрана. Нима толкова се озвѣри българскиятъ селянинъ и загуби човѣшкото въ себе си? Нима рухнаха онии морални сили, които дава селото, та синътъ да не може да гледа своя баща и своята майка на стари години, а да ги принуждава да търсятъ защита отъ смѣдницата? Ако за тѣзи стари хора не се погрижи държавата, ако новиятъ Парламентъ не намѣри начинъ и сили да прокара законъ за социална защита на българското селско семейство, ние ще разрушимъ основната клетка, която дава впоследствие голѣмата държава (Ръкоплѣскания отъ лѣво)

Има другъ единъ въпросъ, също отъ жизнено за българското село значение. Трѣбва да се гарантира една минимална надница на селянина-работникъ, защото, забележете, селянинътъ не е само техникъ, той не влага въ производството само своята мускулна енергия. Той е и творецъ. Неговата работа е свързана съ земята и сѣ вѣрата му въ Бога. Той твори съ душа. Този човѣкъ, който обича земята, който и като ратай въ селото живѣе съ надеждата, че единъ денъ ще стане собственикъ-земедѣлецъ, че ще има едно парче земя, на което ще приюти децата си, ще приюти ония, които идатъ следъ него и ще го замѣстятъ на тая грѣшна земя, трѣбва да има единъ минималенъ доходъ, който да му бѣде гарантиранъ чрезъ редица мѣрки, за да му се даде възможностъ да смѣстуваша на тая земя. А това може да стане, това не е нѣщо неосъществимо. Дирекцията за храноизносъ има недостатѣци, въ нея има нѣща, които трѣбва да бѣдатъ оправени, но тя е едно начало, което внася поне относителна справедливостъ. Дирекцията за храноизносъ, която може да бѣде наречена Дирекция за храносъбирането, се мѣчи за два месеца да събере всичкитѣ храни на земедѣлца-производителъ и ги събира по единъ начинъ, който показва, че държавата нѣма абсолютно никакво доверие въ българския селянинъ. Въмѣсто да остави храната въ хамбаритѣ на селянина и да го кредитира срещу тѣхъ за данѣци и за други нужди, като, ако се страхува, че той нѣма да изпълни задължението си да предаде хранитѣ на Храноизноса, може да прокара единъ законъ, съ който да опредѣли наказание затворъ за оня селянинъ, който не представи хранитѣ, Дирекцията събира хранитѣ въ негодни хамбари, плаща магазинажъ, плаща лихви и търпи загуби отъ повреди на хранитѣ. Такива загуби ще има особено тая година, защото вследствие на низкитѣ цени въ чужбина хранитѣ ще се продадатъ отъ Дирекцията на храноизноса много късно. Само отъ магазинажъ, отъ лихви и за хатѣра на нѣколко-стотинъ души търговци, държавата губи ежегодно къмъ 150 милиона лева. Ако тая загуба се спести, може да се образува фондъ, който да усилѣ фонда за социална защита на българското село. Но Дирекцията за храноизносъ не трѣбва да се ограничи само съ хранитѣ. Тя трѣбва да обхване и други произведения на селския трудъ и чрезъ тѣхъ да гарантира минимална надница на земедѣлца-работникъ и на земедѣлца-собственикъ. Тя трѣбва да вземе въ своитѣ грижи, въ своя обсегъ памука, тютюна, лена, конопа, вълната, слънчогледа, защото доста е вече да се говори отъ тая трибуна и отъ вѣнъ, че тютюнотърговци-чужденци и не зная какви си печелятъ съ милиони отъ българскитѣ тютюни. Нека най-после тия печалби да останатъ въ каситѣ на българската бедна държава. (Ръкоплѣскания отъ лѣво) Тия печалби ще дадатъ достатъчно срѣдства, за да може единъ денъ нашата държава, отъ

която селото не иска нищо, защото то я издържа, да каже: отблямам повече сръдства за българското село.

Но, г-да народни представители, понеже управлението е психика, а не регистрация, ще тръбва покрай онова, което днес е проблем за българското село, българският държавници да си дадат добра смѣтка и за онова, което след 20 години ще настѣпи въ българското село. Ако българският народ се изражда, ако раждаемостта намалява и ние не вземем сега мѣрки, след време не ще имаме нужда от мѣрки. Но ако ние след години ще се радваме на многобройна селска челядь, ако българският народ се увеличи, българската земя, при този начин на обработване, който имаме днес, не ще може да задоволи нуждит на българският гражданин. Ще се наложи друг начин на обработване земята. Този начин не може да бѣде друг, освен кооперативното обработване на земята. (Ръкоплѣскания от лѣво) Комасацията трѣбва да бѣде извършена, за да може селянинът-стопанин въ тази голѣма кооперация, каквато ще представя селото, да знае своя къс земя. Защото българинът от всичко можете да го отучите, той може да мине от една форма на производство към нова форма, но не можете да го отблъзнете от неговото парче земя. (Ръкоплѣскания) А за да го приучим към новия ред, който ще дойде и който ще се наложи въ нашата държава въ много късо време, много нищожно за историята, която ще творят грядущитѣ поколения, ние ще трѣбва да обърнем особено внимание на българската кооперация, въ която се насажда чувството на взаимнопомощ и на солидарност. Може кооперацията да има дефекти, но тия дефекти не значат, че трѣбва да бѣгаш от едно дѣло, което утре ще се наложи, което вчера Марксовитѣ последователи отричаха, но което днес и неговитѣ последователи прокарват въ живота. Ако наистина има лица, които злоупотрѣбават съ живота на кооперациитѣ и обсебват тѣхнитѣ сръдства, ако има хора, които пипат обществени сръдства, нека се създадат драконовски закони за тѣх. Но въ кооперацията, която възпитава българския селянин, който и без това притежава чувството на взаимнопомощ, вие ще го научите на обща стопанска дейност, и утре, когато ще бѣде задължително кооперативното обработване, той ще бѣде вече готовъ за него. Трѣбва да се констатира и при този въпрос, г-да народни представители, че нашият народ винаги е изпреварвал ония, които съ се смѣтали за негови водачи, съ своитѣ сѣждения и съ своитѣ заключения. (Ръкоплѣскания) Този въпрос отдавна съществува въ българското село. Селянинът мисли като баща не за поколѣнието, което иде следъ него, а за още едно поколѣние напред и се мѣчи да предвижда и да решава въпроситѣ. Само ония, които го управляват и които се смѣтат за призвани, че ужъ го водят, въ всички исторически моменти съ оставали най-малко съ една крачка назадъ следъ него.

Нѣкой от лѣво: Много вѣрно!

Димитър Илиевъ: Азъ ви моля тѣзи мѣроприятия, които споменахъ, да бѣдат поставени на разглеждане от Народното събрание, защото прокарвайки тѣзи мѣроприятия, осъществявайки тѣзи начинания, ние ще създадемъ благоденствие за българското село, съществуването на което е свързано съ съществуването на останалитѣ стопански и социални категории. И ако преди войнитѣ никой не се е интересувал колко жито е дала еди коя си околия и колко тютюнъ е произведенъ еди къде си, днес и чиновници, и занаятчии, и работници чакатъ съ трепетъ какво ще дойде отъ небето и следятъ съ затаенъ дѣхъ, както селянинът-земедѣлецъ чакъ 10 месеца какво ще донесе земята напролѣтъ. Днес се интересуватъ всички социални категории отъ онова, което става въ село, отъ онова, което въ края на краищата ще има селянинът-стопанин, защото знаятъ, че когато селянинът-стопанинъ има възможност да консумира повече, започва и движението на колелото въ тѣхнитѣ къщи. Грижейки се, значи, за селото, ние се грижимъ за благосъстоянието на всички останали стопански групи и по този начинъ осъществяваме началото на обществената справедливост.

Г-да народни представители! Българското село, което знае, че гради държавата и което гледа на тази държава като на свой домъ, българското село, което знае, че всичко, което е изградено въ нея, го е дало то, не желае да тегне на бюджета на българската държава. То самъ, съ свои собствени сили и свои собствени сръдства ще изгради своето благополучие. Но то иска отъ ония, които го управляват, само грижи, които да насочат и канализират неговитѣ усилия, за да може да създаде всички онѣзи мелиоративни и социални мѣроприятия, които утре ще съ

необходими за изграждане благополучието на българската държава.

Народътъ знае, както казахъ, че държавата е неговиятѣ домъ, че учителътъ е онзи, който учи неговитѣ дѣца на просвѣта, че агрономътъ е онзи, който му дава съвети за обработване на неговата земя, че чиновницитѣ съ лица, които съ натоварени да правятъ други услуги въ неговата къща, че войската е поставена да брани неговата сигурност и неговата цѣлост, че Държавниятъ глава е символъ на неговото единство и на неговата независимост. (Ръкоплѣскания) Затова днесъ народътъ казва: азъ не искамъ сръдства отъ оскѣдния бюджетъ на държавата. Дайте ми вашитѣ грижи. Стига речи! Отъ речи българският народъ вече дохожда до задущаване. Омръзнаха ми тѣзи речи, които винаги свършватъ: „Да живѣе българският народъ“!

Нѣкой от центъра: Браво!

Димитър Илиевъ: Както казахъ завчера, въ речитѣ си министърътъ на земедѣлието често пѣти казва: ще се направи застраховка срещу градушка, ще се направи оросяване и отводняване, но министърътъ се смѣни, всичко се забравя и не остава нищо друго, освенъ теглото на българското село.

Г-да народни представители! Положението на България, особено като се има предъ видъ тежкото международно положение, е такова, че ние трѣбва да кажемъ открито, честно, безъ дипломация, безъ усукване, по народному онова, което въ края на краищата трѣбва да бѣде казано, за да нѣма никакво съмнение, за да нѣма нищо неяснено, защото неяснеността поражда подозрение и недоверие, така излишни и вредни въ отношенията особено между факторитѣ въ държавата.

Ние преживяваме, на първо мѣсто, една тежка политическа криза. Ето вече четири години имаме единъ режимъ, който съ всички сръдства се мѣчи да приобщи народа къмъ държавата.

Христо Василевъ: Къмъ управлението.

Димитър Илиевъ: Да, къмъ управлението. И нека да признаемъ — усилия похвални, обаче резултати слаби. Защо става това? Голѣми грѣшки ли се направиха отъ 19 май, кървави ли събития заплашиха съществуването на нашата държава, та този тѣй кротък, тѣй смиренъ, тѣй тихъ народъ не може не само да се приобщи къмъ новото управление, но стои настрана, пасивно наблюдава всичко и осѣжда режима? Връщане назадъ ли иска този народъ? Връщане къмъ онова минало, което се нарича позорно — нека вдигнемъ завесата малко и да го видимъ — или той не желае да отиде къмъ онзи новъ режимъ, който новата властъ сочи? Защо народътъ стои тѣй на кръстопѣтъ, не желаейки още да каже открито своята дума, въпрѣки всички похвални усилия, които споменахъ, да бѣде приобщенъ къмъ държавата?

Иванъ Момчиловъ: Това не се отнася за цѣлия народъ, а само за вашитѣ последователи.

Нѣкой от лѣво: Чакай малко! Ще бѣде интересно заключението му. Потърпете малко!

Иванъ Момчиловъ: Ние търпимъ, но вие не търпите. Ако търпите като насъ, добре ще бѣде, но хичъ не търпите.

Димитър Илиевъ: Г-да народни представители! Вѣкътъ на либерализма, който се роди на френскитѣ барикади, си отива. Този вѣкъ, който бележи краенъ индивидуализъмъ, свободно развитие на капитала и формирана политическитѣ партии като инструментъ за управление на държавата, следъ единъ възходъ, отрече принципитѣ, които бѣха основата на нѣкогашната Парижка революция. Братството, равенството и свободата не дълго време следъ това бѣха единъ принципъ несъществуващъ. Ние сме свидетели на тежка борба, която става между носителитѣ на капитала и между онѣзи, които иматъ въ свѣта само рѣцетъ си, за да участватъ съ тѣхъ въ производството. Започна една тежка борба между тия две сили. И когато държавитѣ и народитѣ търсѣха нови пътища за спасение, когато се създадоха нови сложни стопански отношения, когато се измислиха клиринги, капациитети, контингенти, непи и маса други понятия, които старото време не познаваше, когато свѣтътъ се гърчеше въ раждането на нѣщо ново, естествено бѣше това същото да се отрази и въ малката и слаба българска държава. И у насъ въ първитѣ две десетилѣтия следъ Освобождението старитѣ партии направиха твърде много за създаването на българската държава. Тѣ направиха твърде

много за закрепване устоите на тая държава и за издигането ѝ като солидна държава на Балкана. Партиите в първите две десетилетия след Освобождението дадоха светли дъла в политическата история на българската държава. Тъ оставиха и светли имена в тази история. Новото време след туй окастри малко политическите партии и ние виждаме, че въ по-ново време се яви на сцената не партията като средство за оформяване и за уеднаквяване различните схващания на отделните граждани и изработването на една единна концепция за политическо творчество в държавата, а тъй наречените политически котерии, които не представяха организации на еднакви интереси, организации на единни политически схващания и концепции, а представяха политически олигархии, въ които доминираше личният интерес. (Ръкоплъскания отъ дъсно)

Димитър Търкалановъ: (Къмъ дъсно) Не бързайте много.

Михаил Михайловъ: Чаша вода на Гичевъ дайте.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля, нека изслушаме оратора.

Димитър Илиевъ: Азъ не искамъ да кажа, г-да народни представители, нищо ново, но днесъ, когато се борятъ две тези — тезата за реставрацията и тезата за днешното — азъ издигамъ друга теза — тезата за новото, за утрешното. (Ръкоплъскания отъ дъсно) И азъ ще ви моля да имате търпение да се обясня. Азъ не желая да кажа, че въ миналото въ партиите нѣмаше добри и честни хора, които още при тяхното съществуване отрекоха котерийността и партийната олигархия, която съществуваше въ нѣком отъ тия партии. Азъ не искамъ да кажа, че нѣмаше у тяхъ добри българи, които живѣха съ фанатичната вѣра въ доброто бъдеще на България; азъ нѣма да отреа, че и днесъ отъ тяхъ има въ Парламента, които даватъ всички доказателства, че стоятъ честно на базата на българската конституция, на основния законъ въ нашата страна. (Ръкоплъскания отъ дъсно)

Иванъ Момчиловъ: Кои сж тѣ? Посочете ги.

Димитър Илиевъ: Но азъ искамъ да отбележа, че отъ 30-40 години насамъ въ българския политически животъ тѣзи олигархии извършиха едно пакостно дѣло за българската държава. И ако народътъ отдавна още не ги анатемоса, ако народътъ не ги отрече, ако народътъ не се бори мъжки срещу тяхъ, може би ние щѣхме да преживѣемъ следъ двѣтѣ национални катастрофи и нова, още по-страшна катастрофа. (Ръкоплъскания отъ дъсно)

Михаил Михайловъ: (Къмъ дъсно) Ръкоплъскайте сега.

Димитър Търкалановъ: Вие ръкоплъскайте.

Драганъ Кисеовъ: (Къмъ дъсно) Щомъ се заговори за конституцията, вие мълчите, не ръкоплъскайте.

Председателстващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Димитър Илиевъ: Г-да народни представители! Азъ ви обещахъ да вдигна малко завесата. Но азъ нѣма да я вдигна, за да плаша тогава или оногава, за да показвамъ нѣкого задъ тая завеса. Азъ я вдигамъ честно, като български гражданинъ, защото всички сме длъжни да вземемъ поука отъ миналото, да прецениваме настоящето и да чертаемъ пътищата на бъдещето.

Михаил Михайловъ: И това ти прави честь.

Димитър Илиевъ: Тѣзи котерии, г-да, нѣмаха никаква подкрепа отъ българския народъ. Тѣ черпѣха властта само отъ едно мѣсто: отъ Държавния глава. И когато Държавниятъ глава имъ даваше власт, тогава да му мислѣше народътъ: срещу него започнаха насилия, неговата воля бѣше пречувана, той не можеше да упражни основните си права, които имаше по всички теории на конституционното право и по нашия основенъ законъ. И когато успѣваха да стѣпчатъ народната воля и да покажатъ предъ Държавния глава една формално изразена такава, тѣ оставаха на власт. Тогава народните интереси, тогава народните желания, тогава народните въжделения и идеали оставаха на заденъ планъ, тогава се почваше юдинското хоро надъ интереситъ на държавата, надъ интереситъ на народа и надъ интереситъ на народа поколѣние. Народътъ бѣше тѣсто, негодна

и тъмна маса, която нищо не може да направи, която собственитъ си свободи не може да защити. Народътъ не можеше да върши друго, освенъ да се занимава съ своята работа. Той не може да мисли политически, той не може да осмѣжда богонизбранитъ.

Но когато Държавниятъ глава, вследствие на туй, че народната воля за освобождаване отъ това иго не можеше да не намѣри изразъ и да не достигне до него, смѣняваше партията отъ власт, тогава започваше другата игра: Държавниятъ глава не е конституционенъ монархъ, той не защита законитъ въ тая държава! Тогава започваше другата агитация: народътъ е всичко въ една държава, предъ неговитъ светли дѣла и предъ неговата знаменита мисълъ ние се прекланяме, ние сме неговии слуги. Какво ставаше въ сѣщностъ? Какъвъ бѣше резултатътъ? Какво извършиха партиите? Дѣлѣха двата фактора, дѣла царъ отъ народъ и готѣха друго нѣщо. Искаха въ тази държава да нѣма друга сила, да нѣма другъ факторъ вънъ отъ тѣхнитъ котерийни ядра.

И понеже всички бѣха, както казва народътъ, отъ единъ долъ дръвки, създаде се една безотговорност въ управлението и всѣки можеше безотговорно да върши всичко, каквото иска въ държавата, защото знаеше, че нѣма кой да му търси смѣтка. Ония, които идзаха следъ него, бѣха сѣщитъ, тѣ щѣха да продължатъ сѣщото за себе си, и смѣтка нѣмаше да имъ се търси. Тогава се започна и друга една игра, игра съ българската интелигенция. Българскиятъ интелигентъ бѣше окачествяванъ като карьеристъ, българскиятъ интелигентъ трѣбваше да подпише декларации на котерийните шабове, за да намѣри мѣсто въ живота. И когато го принизяваха и унижаваха неговото достоинство, тогава котерията ликуваше, че е могла да унижи единъ синъ на народа, за когото бащата е продалъ или последната си нива, или последния си чукъ въ своята занаятчийска работилница. И забравяха, че се руши моралътъ на народа, че се руши онова, което е неговото утре, че се убива просвѣтлениятъ младежъ, просвѣтлениятъ гражданинъ, който ни трѣбва въ труднитѣ исторически моменти, които нацията има да преживява. А народътъ, казахъ ви, бѣше оскърбяванъ, бѣше унижаванъ. Той получаваше само похвали — никаква грижа за него! Нуждитъ растѣха, нуждитъ зѣеха, нуждитъ откриваха пропасти, нуждитъ, обаче, не се задоволяваха. Кърпѣше се, за да мине день, за да може да се поддържа донѣкъде, колкото се може, народното настроение. Но да се предвиждатъ нуждитъ, да се предсѣщатъ нуждитъ, да се взематъ мѣрки за да бъдатъ задоволени нуждитъ, да има приемственост — това не се правѣше.

Създадоха се въ това време и тъй нареченитъ тъмни политически сили, едни сили, които дебѣха моментитъ, за да могагъ, задъ гърба на тия, които искаха да обсебятъ цѣлата власт въ тая държава и да се патентоватъ за нейни управници, и тѣ да се намѣстятъ въ управлението на държавата.

Смъртта на политическите партии и на котерийтъ я предрече отдавна българскиятъ народъ. Смъртта на тия котерии предрече единъ голѣмъ български държавникъ, единъ бившъ министъръ-председател, покойниятъ Александъръ Стамболийски (Ръкоплъскания отъ дъсно) още въ 1905 г. въ своята книга „Политически партии и съсловни организации“. Българското село въстана срещу установения порядъкъ въ управлението. Нищо ново не казаха ония, които на 19 май се обявиха и противъ котерийтъ, и противъ политическите партии. Нека отбележа, че котерийтъ се опитаха да приравнятъ къмъ своето ниво всичко идейно, което още имаше въ държавата. Тѣ обърнаха внимание и на оная грамадна обществена сила, която представляваше организацията на българскитъ селяни, която бѣше най-голѣмъ общественъ факторъ въ нашата държава до 19 май. И позволете ми да кажа нѣщо друго още. Тѣ искаха тая народна организация, това народно движение да премѣрятъ съ своя аршинъ. И чрезъ насилията, които правѣха върху него, и чрезъ издевателствата, които правѣха върху него, и чрезъ вмѣшателството, което учредиха въ неговия вътрешенъ животъ, тѣ се мъчеха да излигатъ въ него едно котерийно ръководство, което да не се различава отъ тѣхното, за да могагъ да кажатъ: ето и тая народна организация е като насъ, тя не се различава отъ насъ, тя е сѣщо котерия. Въ 1931 г., когато въ управлението на Народния блокъ участваха и представители на земеделцитъ, вие бѣхте свидетели на нѣщо, което не само не се различаваше отъ старото, но което надмина старото.

Азъ желая да ви кажа нѣщо и за 1931 г., защото тя е много важна, г-да народни представители. Тя е важна, защото тогава си взеха актъ, си взеха бележка само два фактора. Взе си бележка Българскиятъ царъ, който уважи

народната воля и който въ никой моментъ не е оставял да не зачита тая народна воля.

Министъръ Илия Кожухаровъ: Кажете го на оная страна. (Сочи въ лѣво)

Димитъръ Търкалановъ: Ораторътъ е отъ нашата срѣда, нѣма защо да го казва намъ.

Димитъръ Илиевъ: Той си взе бележка и повика на властъ водачитъ на мнозинството въ новоизбраното Народно събрание. Взе си бележка тогава и другиятъ факторъ — българскиятъ народъ, който, нека да отбележа, въ всички моменти, които е преживѣлъ, е останалъ лояленъ къмъ Държавния глава. Нито единъ моментъ не може да се отбележи, въ който той да не е билъ въ съгласие съ него. Българскиятъ народъ си взе бележка въ 1931 г., защото още на другия день, следъ като дойде на властъ, народното управление забрави обещанията, дадени на народа. А това народно управление дойде следъ като българскиятъ народъ реши да напусне нивата, да напусне фабриката, да напусне занаятчийската работилница, да напусне чиновническото мѣсто и да излѣзе да се сражава, да се бие съ позимията, за да каже: „Въ тая държава и азъ имамъ думата“. Този народъ си взе бележка, че тѣзи хора, които се вмѣсиха въ неговата организация, които взема ръководството ѝ, не се различаваха отъ другитъ, че тѣ му се отплатиха съ измѣна, съ предателство. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Г-да народни представители! Това порочно въ миналото българскиятъ народъ не желае да се върне. Той не желае да се върне и едно друго време, когато, както казваше тогава единъ министъръ-председателъ, българскитъ граждани бѣха по-несигурни въ София, отколкото на бойното поле. Българскиятъ народъ не желае да се върне нищо отъ онова, което е порочно въ миналото, не желае да се върне онова време, когато българитъ се дѣлѣха на предатели и патриоти, когато единитъ обсебваха това качество само за себе си, и го отричаха на всички, които бѣха противъ тѣхъ и които честно мислѣха за българската държава.

Таско Стоилковъ: Имаше и такива, които получаваха пари отъ чужди държави.

Димитъръ Илиевъ: Имаше, имаше.

Тодоръ Кожухаровъ: Кѣде сѣ тѣ сега?

Таско Стоилковъ: Това е исторически фактъ.

Димитъръ Търкалановъ: Слушай сега!

Таско Стоилковъ: Азъ го слушамъ. Азъ почитамъ човѣка, защото прави единъ прегледъ на събитията по-правилно отъ тебъ.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля, г-да!

Димитъръ Илиевъ: Българскиятъ народъ е осѣдилъ това порочно минало. Той намѣри въ себе си сили — не тия, които на 19 май дойдоха съ законъ да забранятъ политическитъ организации — той намѣри въ собствената си срѣда една генерация отъ хора, които, минали презъ всички изпитания, които българската политическа действителностъ дава, осѣдиха порочноста въ миналото и поискаха да я извадятъ на показъ предъ очитъ на нѣла културна България, за да я осѣдятъ всички въ тая държава. И вие знаете, че въ борбитъ срещу тая порочноста се дадоха маса жертви, свидни синове на българската земя. Но азъ съмъ дълженъ веднага да кажа, че онова, което дойде на 19 май, се посрещна съ една малка симпатия отъ народа. Защото, забележете, народната властъ, избрана въ 1931 г. съ 600 хиляди гласа, бѣше отречена отъ народа именно съ простия фактъ, че нито единъ български гражданинъ отъ тѣзи 600 хиляди души не протестира срещу падането ѝ на 19 май. Народътъ посрещна малко симпатично новата властъ, защото мислѣше, че ще дойде нѣщо ново, което ще го обнови.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Г-нъ Илиевъ! Както на другитъ оратори, така и на Васъ Ви давамъ още 15 минути. Повече — не. (Оживление)

Димитъръ Кушевъ: Сега той (Сочи оратора) ще открие и другата страница.

Таско Стоилковъ: Нѣма значение — тя нѣма да бѣде така черна.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Димитъръ Илиевъ: Г-да народни представители! Новото не оправда надеждитъ на българския народъ. Новото само запрещи пакъ и съ всичкитъ си действия, които извърши отъ 19 май насамъ, посочи, че се страхува да трѣгне решително по-пакъ на обновлението на държавата. Осѣждайки партизанството и качвайки се върху него, то усвои неговитъ прийоми. И азъ ще се помѣча да ви докажа, че новото стои на едно мѣсто, че то не мърда и затуй именно българското село и българскиятъ гражданинъ не желае да се приобщи къмъ него. Новото казва на българския народъ, че ще управляватъ компетентнитъ, че всѣки трѣбва да си гледа занаята. То желае да каже, че като нѣма партии, че като нѣма политически организации, забранена е политическата мисль въ българската държава съ цензура и съ всички други мѣрки, които една държавна властъ може да вземе.

Г-да! Заявявамъ ви, че българскиятъ народъ добре разбира своитъ интереси, той стои задъ тѣхъ, той ги пази ревниво и желае чрезъ политиката да ги защитава и осѣществява. Той не се е отказвалъ никога досега — и вчера, и днесъ — нѣма да се откаже и утре отъ това, да мисли политически, да ради съединитъ си и чрезъ политиката да осѣществява бъдещето си.

Какъ отъ дѣсно: Кажи какъ?

Таско Стоилковъ: Не му подѣвай. Нека се изкаже човѣкътъ.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Димитъръ Илиевъ: Г-да народни представители! Азъ искамъ да мина по-нататъкъ. Българскиятъ народъ е преживѣлъ много тежки времена. Специално българскиятъ селянинъ е преживѣлъ най-тежкитъ времена въ нашата история, наредъ съ другитъ граждани въ държавата. Българскиятъ селянинъ никога не се е отдѣлялъ отъ майката-земя; българскиятъ селянинъ никога не е преставалъ да бѣде добъръ патриотъ и никога на своето парче земя не е поставялъ нѣкое чуждо знаме. Селото, както ви казахъ и отнапредъ, и въ нашата държава, и въ руската държава, и въ всѣка държава трѣбва да бѣде приобщено къмъ нея. Двадесетъ години въ руската комунистическа партия се водятъ спорове за перманентна революция, за интегрална революция, за интернационалъ. Двадесетъ години руското село, по-непросѣтено отъ нашето, стои на своитъ позиции, пасивно отпасащо се къмъ властта на съветитъ, за да докара въ края на краищата идеолозитъ на интернационала да говорятъ вече за руска нация и за руска държава, за да отговорятъ на чувството на руския селянинъ за общинъ къмъ Русия. Не забравяйте, че новата държава ще трѣбва да се опре главно върху българското село. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) И днешната такава наречена нова властъ...

Димитъръ Гичевъ: (Става правъ, за да възрази) (Силни възражения и тропане по банкитъ отъ дѣсно и центъра)

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Димитъръ Гичевъ: Чрезъ неговитъ свободни организации или чрезъ казионнитъ организации?

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Г-нъ Илиевъ! Направете заключението си. Десетъ минути имате още.

Димитъръ Илиевъ: Свършвамъ вече. — Наченки на нѣщо ново вие ще видите още презъ режима на Александъръ Стамболийски. Тогава се създаде трудовата повинностъ, която днесъ прави честь на България въ международния културенъ свѣтъ. Може да е имало нѣкои грѣшки — селото още опитваше бродъ — но то желаше да покаже, че иска нѣщо ново. Днесъ селото има една генерация отъ интелигентни и просѣтени хора. Българското село се е отнасяло и се отнася къмъ държавата и къмъ факторитъ въ тази дър-

жава съ нужния респект и уважение. Българското село трябва да служи като опора на държавата. И само, когато приобщите селото към държавата, само когато то стане основа на тази държава, вие ще покритите опази пропасти, която съществува между управление и народ, която пропасти, г-да, не забравяйте, никой жонгльор, от каквато и ще категория да е, не може да покрие. (Ръкоплъскания от дъсно и центъра) Селото носи новото. То е против днешното правителство, защото то, след като бѣ свиканъ Парламентътъ, прокара една наредба-законъ за контрола на дружествата, съ които се вмѣсн въ кооперативното строителство на селянина. Днешното правителство сѣщо партизанствува, защото вие виждате въ тази страна (Сочи въ дъсно и къмъ центъра) различни племена, които говорятъ на различни езици. Новото тѣрни бюрократически апаратъ въ държавата, отъ който се изредиха да се оплакватъ тукъ и министри. Днешното правителство върви по единъ пътъ на партизанство, безъ да желае да се отърси отъ него и да потърси новитѣ пътища за спасението на държавата.

Затова азъ издигамъ трета теза: новото остарѣ, дайде утрешния день, дайде онова социално строителство, което ще може да спаси държавата и народа, за да можемъ утре да посрещнемъ всички изненади. Защото е лесно днесъ съ полицията да държишъ въ покорностъ единъ народъ, но утре, когато ще трѣгнешъ на експанзия, когато ще искашъ да осъществявашъ национални идеали, ти ще трѣбва да дадешъ пушката на този народъ и той ще трѣбва да я вземе присърце и да я носи съ въра, че служи на нацията и на себе си. Дайте му тая въра. Не я убивайте съ въвеждането на единъ новъ типъ партизанство, което българскиятъ народъ предварително е отрекълъ. Защото, г-да, не забравяйте, че ние сме временни гости на тая земя. Идате гридици поколения, иде една младежъ, за която трѣбва да вземемъ грижата да бѣде подготвена по всички въпроси, които ще изпъкнатъ утре за разрешение. Ние всички ще отминемъ, ще отминатъ и голѣми, и малки, ще отминатъ и тѣзи, които тукъ се кълнатъ въ конституцията, а вънъ заплашватъ. Държавния глава и други фактори въ тая държава да имъ дадатъ властта. (Ръкоплъскания отъ дъсно)

Димитъръ Гичевъ: Кажете, кого визирате?

Димитъръ Илиевъ: Г-нѣ Гичевъ! Когато приказвамъ, вие мълчите. Азъ не Ви закачахъ.

Димитъръ Кушевъ: Г-нѣ Илиевъ! Азъ Ви моля, приемоте въпроса на г-нѣ Гичевъ и му отговорете.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни)

Димитъръ Илиевъ: Понеже г-нѣ Гичевъ ме закачи, длъженъ съмъ да му кажа. ...

Димитъръ Гичевъ: Не искаме власт отъ Държавния глава, а искаме власт отъ народа.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля, г-нѣ Гичевъ.

Димитъръ Гичевъ: Ние не искаме власт, а искаме свобода за народа.

Председателствуващъ Георги Марковъ: (Звъни) Моля, г-нѣ Гичевъ.

Димитъръ Илиевъ: Ще си идатъ и тѣзи, които, следъ като сѣ получавали сила и властъ въ тая държава, само отъ едно мѣсто, плашатъ постоянно това мѣсто и забравятъ, че българскиятъ народъ никога не е заплашвалъ, защото е искалъ да осъществява своитѣ интереси, да осъществява своитѣ въжделения. Ще си идатъ и тѣзи, които искатъ да спратъ настоящето, които искатъ да премахнатъ желанието на българския народъ да прави политика и да участвува въ управлението на държавата, които искатъ да го приковатъ на едно мѣсто, да го закрепостятъ въ неговия занаятъ. Всички ще си отидатъ; всички ние ще си отидемъ. Отъ тая тъмна действителностъ, въ която се борятъ толкова страсти, отъ тая черна действителностъ, която вещае нѣщо ново, което иде отдалу, по не това, което се чертае тукъ (Сочи въ дъсно) и тамъ (Сочи въ дъво), ще остане само едно: народътъ, който минава презъ въковетъ, който ще пребѣде въ въковетъ; народътъ, който представлява сила; прегърбената и скромна фигура на българския селянинъ, гордъ съ опита отъ въковетъ, върващъ въ своето дѣло, носещъ надеждитъ на всички поколения и на всички национални герои, които дадохъ живота си за осъществяване на националнитѣ идеали.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Свършвайте, г-нѣ Илиевъ.

Димитъръ Илиевъ: Г-да народни представители! Когато казахъ тия думи, азъ не желаехъ да засегна никого. Азъ зная, че нѣкои може да ги боли — нека да ме извинятъ. Може и тукъ (Сочи министерската маса) да съмъ засегналъ нѣкого, когато говорихъ, защото смѣтамъ, че не тѣзи господа ще осъществяватъ новото. Азъ предоставямъ новото на българския Парламентъ и въпрѣки, че тукъ (Сочи въ дъсно) има племена, а и тукъ (Сочи въ дъво) има котерийностъ, азъ вървамъ, че българскиятъ Парламентъ ще намѣри сили въ себе си, за да създаде една ось, около която да се върти всичко онова, което ще създаде утрешна България. (Ръкоплъскания отъ дъсно) Този Парламентъ, срещу който въ тъмнитѣ софийски кюшета се конспирира, бѣ избранъ следъ декларациитѣ на всички бивши политически шефове, че приематъ този изборъ — освенъ единъ дѣдо Драгиевъ, едно име забравено на единъ старъ, честенъ труженикъ въ българското село и българската държава, който отказа да признае този Парламентъ, всички останали сѣ го признали. Добъръ или лошъ, това е той. Той трѣбва да намѣри сили да премахне порочното отъ миналото и отъ днешното, за да трѣгне въ напредъ, за да можемъ да се радваме утре на свободна и честита България. (Ръкоплъскания отъ дъсно)

Председателствуващъ Георги Марковъ: Азъ моля да се съгласите да минемъ къмъ точка втора отъ дневния редъ.

Димитъръ Гичевъ: Моля, г-нѣ председателю! Некамъ думата за лично обяснение. Засегнатъ съмъ.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Които сѣ съгласни да минемъ къмъ точка втора отъ дневния редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема. Минаваме на точка втора отъ дневния редъ:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ПОДОБРЕНИЕ ЦЕНИТЪ НА ВИНАТА ОТЪ РЕКОЛТА 1938 Г.

Моля г-нѣ секретаря да прочете законопроекта.

Димитъръ Гичевъ: Ето едно писмо, отправено до Държавния глава.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Моля, г-нѣ Гичевъ.

Димитъръ Гичевъ: Азъ искамъ българскиятъ народъ да знае истината: че тукъ има едно достойно изпълнение на общественъ дългъ, единъ протестъ противъ узурпирането правата на народа. Нѣма борба за властъ, защото ние знаемъ отъ кого се взема властта.

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ Димитъръ Пешевъ)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Зам.-секретаръ Никола Вачковъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за подобрене ценитѣ на вината отъ реколта 1938 г.

Г. г. народни представители! Тая година, поради много благоприятното време, гроздовата реколта по количество и качество бѣ много добра и по предварителна преценка ние ще получимъ около 250.000.000 литри вино. Имайки предвидъ, че сръдно годишно въ страната се консумиратъ 120 до 150 милиона литри вино, ясно е, че ние ще имаме единъ излишекъ отъ 100 до 130 милиона литри.

Това свръхпроизводство на вино непременно ще повлияе за понижението на ценитѣ на вината, което се чувствува още отъ сега. Въ много лозарски райони обикновенитѣ вина се предлагатъ отъ 2 до 3 л. за литъръ съ тенденция за още по-силно спадане на ценитѣ. При тѣзи цени нашитѣ лозари работятъ на загуба, защото продаватъ своитѣ винени грозда и вина по цени, които сѣ подъ производственитѣ имъ разходи, а това води дребния лозарски поминѣкъ къмъ криза и тежки затруднения.

За да се облекчи пазарътъ на вина въ страната, необходимо е една частъ отъ по-слабитѣ вина да се изкупи и извари въ виненъ спиртъ, който ще служи за подсилване на вината за износъ и който може сигурно и безъ рискове да се запази за дълго време, като ще се пласира по-лесно, при неблагоприятни гроздови реколти, когато ще има нужда отъ виненъ спиртъ. Така, известно е, че презъ 1935 г., когато имаме голѣма винена реколта, ценитѣ на вината спаднаха на 1.80 до 2.50 л. за литъръ. На следната 1936 г., когато гроздовата реколта бѣ сръдно съ 50% по-

малка, ценитъ на вината стигнаха 5 до 6 л. за литър на едро, а тѣзи на плодовитъ ракии 60 стотинки за градусъ. Тогава се пласираха всички остатъци отъ плодовъ спиртъ, останали отъ бившия спиртень монополъ, нѣщо повече, пустанаха се 200.000 литри меласовъ спиртъ за консумация.

Съ закупуването на една частъ отъ слабитъ вина ще се дадатъ повече отъ 100.000.000 л. въ рѣцетъ на лозаритѣ-производители и ще се създаде едно стопанско оживление въ много лозарски райони, а заедно съ това ще се подобрятъ общо ценитъ на останалитѣ вина за всички райони на страната.

Ако тѣзи вина останатъ незакупени и неизварени презъ топлитѣ пролѣтни месеци, поради лошитѣ условия за съхранение, масово ще се развалятъ и ще бждатъ напълно обезценени и изгубени за стопанитѣ. Отъ друга страна, поради липса на сѣдове и подходящи помѣщения за едно дълго и сигурно съхранение на вината, повечето наши лозари живѣятъ винаги съ страхъ отъ разваляне и пълно обезценяване на тѣхнитѣ вина, поради което сѣ принудени да бързатъ и преждевременно да ги продаватъ и затова винаги сѣ наклонни да ги даватъ на по-низки цени. Това създава свръхпредлагане на вина, което пъкъ понижава общо ценитъ на сѣщитѣ. При наличността на една изобилна реколта отъ вина, пласирането на слабитѣ, болни и съмнителни такива ще бжде още, по-трудно и почти невъзможно, но тѣхното предлагане на пазара ще понижава ценитъ на вината, което ще затрудни още повече нашитѣ лозари.

Налага се сѣщо така, многото и ежедневни нужди на лозарскитѣ стопанства да бждатъ задоволени. Ако лозаритѣ не може да продаде и осребри своитѣ вина, той не би могълъ да направи това и ще бжде осѣденъ на обедгяване и нѣмотия, което е несъвмѣстимо съ благоприятната и изобилна гроздова реколта, която имаше.

Всичко изложено налага да се взематъ своевременно мѣрки за пласирането на вината и подобрене ценитъ на сѣщитѣ. Това може да стане, като се закупятъ известна частъ отъ слабитѣ вина въ нѣкои лозарски райони по минимално установени цени и се изварятъ безъ акцизъ и други облози въ винень спиртъ.

По този начинъ ще бждатъ отстранени отъ пазара една частъ отъ свръхпроизведенитѣ вина, които се предлагатъ на низки цени и отекаватъ общо продажбата на вината и лозаритѣ нѣма да бждатъ принудени да продаватъ на безценица своитѣ вина, притиснати отъ голѣмата нужда за пари.

Като излагамъ това, моля, г-да народни представители да одобрите чрезъ надлежно гласуване предложението законопроектъ.

Министъръ на земедѣлието и държавнитѣ имоти.

Иванъ Багряновъ.

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за подобрене ценитъ на вината отъ реколта 1938 г.

Чл. 1. Възлага се на Българската земедѣлска и кооперативна банка да закупи направо отъ производителитѣ и производителнитѣ кооперации до 30.000.000 литри вино отъ реколта 1938 г., по цена на едро 30 ст. спиртниятъ градусъ, което вино да извари въ винень спиртъ направо или чрезъ ракия за смѣтка на държавата, въ спиртни фабрики и спиртоварници.

Чл. 2. Произведениятъ винень спиртъ се съхранява отъ Министерството на финанситѣ — отдѣлъ за държавнитѣ привилегии и за акцизитѣ и ще се продава по цени на едро, опредѣлени отъ Министерския съветъ.

Разликата между продажната цена на едро и коштуемата цена се внася въ приходъ на държавното съкровище. Изваренитѣ за горната целъ вина се освобождаватъ отъ заплащане на акциза и други държавни и общински данѣци.

Чл. 3. Подробноститѣ по прилагането на този законъ, отъ кои райони ще се купува виното, какви количества и при какви условия ще бжде изварявано, както и подробноститѣ по продажбата на спирта ще се опредѣлятъ съ специаленъ правилникъ, изработенъ отъ Министерството на финанситѣ, съвмѣстно съ Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти и одобрень отъ Министерския съветъ.

Чл. 4. Разпорежданията на закона за държавнитѣ привилегии и за акцизитѣ сѣ въ сила и за настоящия законъ.

Чл. 5. Изпълнението на този законъ се възлага на министра на земедѣлието и държавнитѣ имоти и на министра на финанситѣ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-да народни представители! Пристапвайки къмъ разискванията по този

законопроектъ, азъ ще направя апелъ къмъ г-да ораторитѣ, предвидъ спешния характеръ на законопроекта, да се ограничатъ строго по предмета, за да можемъ още тази вечеръ да приключимъ съ разглеждането на законопроекта.

Правя този апелъ и давамъ думата на народния представителъ г-нъ Христо Василевъ.

Христо Василевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Като имамъ предвидъ спешността на законопроекта и че ако не бжде гласувань преди нова година, той ще изгуби своето значение: като имамъ предвидъ и материалното състояние на лозаритѣ, които чакатъ закона, за да получатъ аванси, за да не продаватъ на безценица своя продуктъ, азъ ще бжда съвсемъ кратъкъ, за да може този въпросъ, по възможностъ още тая вечеръ да го изчерпимъ.

Г-да народни представители! Има една причина, която предизвика намѣсата на правителството за подобрене ценитъ на вината. Една комисиия, съставена отъ най-компетентни хора, установи, че общиятъ разходъ за единъ декарь лозе, при най-малка работническа надница отъ 30 л., е 855 л., а приходътъ е само 600 л. Значи, стопанството завършва дефицитерно, поради обстоятелството, че тази година реколтата е голѣма, предлагането е много голѣмо, а търсенето много малко и се създаватъ едни катастрофални цени. Ще ви дамъ накратко нѣкои сведения. Миналата година, която се смѣта за една отъ най-добритѣ за нашето лозарство, даде 144 милиона литри вино, а доходътъ на лозаритѣ заедно съ тоя отъ изваренитѣ ракии, бѣше 1 милиардъ лева. Тая година, при по-голѣмо плодородие, отъ 225 до 230 максимумъ милиона литри вино, както е изчислено по сведения, добити отъ Министерството на финанситѣ, лозаритѣ — като се иматъ предвидъ изваренитѣ ракии и вината, които ежегодно се развалятъ, къмъ 5% минимумъ — ще получатъ само 700 милиона лева, или тѣ ще получатъ 322 милиона лева въ по-малко. Това, г-да, е единъ парадоксъ. Тогава, когато природата, когато Богъ ни дава, ние дохождаме въ криза, въ нѣмотия, въ нищета! Ние сме длъжни да вземемъ поука отъ миналото, да почерпимъ поука отъ всички грѣшки, за да не допуснемъ, щото отъ гроздето, което е предназначено да рационализира нашето земедѣлско стопанство и да даде възможностъ отъ по-малко декари да живѣятъ повече хора, да дохожда бедствие при плодородие. Ще ви посоча единъ типиченъ примѣръ, който трѣбва да знаете. Настѣпи кризата въ земедѣлското стопанство. Отъ мои проучвания дойдохъ до заключение, че 95% отъ причинитѣ за кризата въ България сѣ чисто вътрешни, а само 5% отъ тѣхъ сѣ външни. Неподготвеността ни да се справимъ съ настъпналата авархия въ свѣта и съ видоизмѣненитѣ начини на търгуване докара бедствие, докара нещастие не само на българското село, но и на всички стопански категории. И макаръ Господъ да ни покровителствува, ние не можемъ да се справимъ съ това положение. Отъ най-хубавитѣ години, когато смѣтаме, че българското село благоденствуваше — тия години бѣха отъ 1924 до 1928 г., а въ 1929 г. имаме вече суша — азъ ви спомнямъ единъ фактъ: че въ тѣзи плодородни години ние сме изнесли само за 680 милиона лева жито, а въ кризиснитѣ години — отъ 1930 до 1934 г. — сме изнесли зърнени храни за 1.433.000.000 л. или съ 760.000.000 л. повече. Логически следва, че ако държавата бѣше управлявана правилно и ако навреме се намѣсваше, не само че нѣмаше да има криза въ земедѣлието, но нашиятъ земедѣлецъ щѣше да получи малко повече, отколкото е получавалъ въ годинитѣ, когато е имало едно голѣмо благосъстояние, а именно отъ 1924—1928 г.

Това ви соча като примѣръ, за да премахнемъ сѣщото положение съ лозарството — именно тогава, когато лозарството се развива и дава излишци, дава богатства, да има мизерия въ нашитѣ лозарски сѣди. Трѣбва по-голѣмото плодородие да даде единъ плюсъ на онѣзи, които обработватъ земята. А ние виждаме парадокса, че когато имаме въ повече 80.000.000 литри вино и материали, лозаритѣ да получатъ 300.000.000 л. по-малко.

Намѣсата на държавата за подпомагане на лозарското съсловие е много навременна. Азъ твърдя, че въ лозарството нѣма криза. Когато ще се занимаваме съ специалния законопроектъ за урегулиране търговията съ продуктитѣ на българското лозарство, ще се убедите всички, че криза нѣма и не може да има още за дълги години. Ще ви кажа само едно временно разрешение на въпроса. Ако бѣ взета една мѣрка, която е противъ всѣкакъвъ икономически законъ — ако при тазгодишната голѣма реколта навреме се изхвърлѣха джибритѣ и се прибѣгнѣше къмъ изваряване вината въ спиртъ, ние можеме да докараме доходътъ на лозаритѣ тая година да бжде къмъ 1.200.000.000 л. Това го съобщавамъ подъ резерва, не като окончателно разрабо-

тень планъ. Защото е много ясно, че ако тая година оставимъ за пазара 140.000.000 литри вино, на базата на миналата година, и разликата я изваримъ, ще видимъ, че ще запазимъ миналогодишните цени на вината, ще имаме стабилни цени на тазгодишните вина, и лозаритъ ще получатъ 1.200.000.000 л. доходъ. Но казахъ, че това е въпросъ на разработка на плана, на търсене начини за разрешение на кризата.

Г-да народни представители! Ще намъримъ начинъ за разрешаване на кризата. Защото не може да съществува въ свѣта този парадоксъ, който ви изтъкнахъ: когато се изнася една ценностъ и се получаватъ повече чужди дивизи, платежни срѣдства, въ сѣщия периодъ да има криза, нищета и мизерия. Ако въ периода до 1930 г., когато българското село бѣше въ цвѣтящо състояние, се получиша отъ износъ на храни само 680.000.000 л. златни; ако въ периода на кризата отъ 1930 до 1935 г. се получиша пакъ отъ храни 1.500.000.000 л. чужди златни дивизи, защо въ сѣщото време да има мизерия всрѣдъ зърнопроизводителитъ? Държавата трѣбва да се намѣси и въ търговията съ продуктитъ на нашето лозарство, за да имаме задоволителни резултати.

Г-да! Срѣдно взето, презъ последните 5 години сме имали годишно производство на вино отъ 143.000.000 литри. Въ предшествуващите 5 години сме имали срѣдно 123.000.000 литри годишно, а въ една година по-раншна — 103.000.000 литри. Въ 15 години реколтата на вино въ България е увеличена срѣдно годишно съ 40 милиона литри. И въпросъ не може да става, че тѣзи 40 милиона литри създаватъ нѣкаква тежестъ въ нашето стопанство. Трѣбва само държавникътъ, който носи отговорността, навреме да изтегли тая ценностъ, да я съхрани и да намѣри времето, когато ще бѣде пласирана. Ако, г-да народни представители, онѣзи, които отидоха сега да търсятъ пазари и да правятъ клирингови спогодби, се върнатъ съ едни положителни резултати; ако ни се дадатъ контингенти за изнасяне на 30.000.000 литри вино, ние нѣма даже защо да разискваме тукъ по този въпросъ.

Азъ обръщамъ сериозно вниманието на българските управници, че преди всичко тѣхната грижа трѣбва да бѣде, въ всѣки моментъ да наблюдаватъ всички отрасли на българското стопанство и тамъ, където се яви нужда, навреме да се намѣсватъ. Договоритъ, които се сключаватъ съ чужди държави; контингентитъ отношения, които се създаватъ, непременно трѣбва да почиватъ на строго проучване. Ако навреме не вземемъ мѣрки за осигуряване пазара на нашитъ стоки, ние изкуствено, поради нашата неподготвеностъ и незнание, ще създадемъ криза и нищета за нашия народъ. Тукъ е именно тежката задача на министра на търговията: следъ като производството бѣде готово, следъ като ценноститъ бждатъ създадени отъ земеделеца, отъ занаятчията, да имъ търси пазари. Той е длъженъ да урегулира вътрешния пазаръ и да създаде всички условия за постигане главната задача — колкото се може повече богатство да остане за производителитъ. Тая голѣма задача има цѣлото управление, но тя е специална задача именно на г-нъ министра на търговията. И азъ смѣтамъ, че когато заминаватъ комисии, когато заминаватъ делегации въ чужбина да вършатъ нѣкоя работа на българската държава, въ тѣзи комисии обязательно трѣбва да участвува, както много право изтъкна г-нъ Димитъръ Кучевъ, който познава въпроса добре, и представителъ на Министерството на земедѣлието. Азъ отивамъ малко по-далечъ: ако има възможностъ, да участвува въ тѣхъ и представителъ на производителитъ, за да не остана впечатление, че вънка се правятъ разни сдѣлки, които не отговарятъ на тѣхнитъ интереси. Когато заминава една делегация, въ която участвуватъ представители на Експортния институтъ и представители на експортторитъ, належащо е да бѣде представенъ и българскиятъ производителъ. И азъ не ще смѣтамъ за голѣмъ неуспѣхъ, ако тѣзи, които отидоха да търсятъ пазари за нашитъ стоки, въ този моментъ, когато имаме излишекъ на вина и сѣ налице всички условия за създаването, както казахъ, на специаленъ законъ, тѣ се върнатъ безъ резултатъ. Тая дейтелностъ на г-нъ министра на земедѣлието ще даде блестящи резултати, ако тѣзи, които отидоха да търсятъ пазари, се върнатъ съ пълна кошница. Тогава съ тия 30 милиона литри вино, което ще се извари и ще послужи за подсилване на другитъ вина, за да бждатъ изнесени, ще се разреши задачата много успѣшно.

Г-да! Ние се плашимъ, че за пръвъ пѣтъ въ живота на стопанска България се слага въпросъ да се изнасятъ вина. Ами какъ изнасятъ гърцитъ, какъ изнасятъ испанцитъ, французитъ и други? Не е ли тѣпоумие, когато имаме една ценностъ, която можемъ да изнесемъ, макаръ и на най-ниска цена, да бѣгаме отъ това и да смѣтамъ, че то е зло?

Азъ ще ви кажа мѣрките, които взема Гърция. Гръцката държава непрестанно изкупува ракии по 45 стотинки за градусъ. Какво я прави, не е важно, но тя съзнателно и преднамѣрено се намѣси, за да регулира една цена отъ 4.50 л. на 10-градусно вино. Този е пръвиятъ опитъ, който се прави у насъ въ лозарството, първата намѣса на държавата по отношение на 1/10 отъ българскитъ граждани. Надъ 600.000 български граждани сѣ заинтересувани въ това, какъвъ ще бѣде резултатътъ отъ тѣхния трудъ и какъва ще бѣде цената на тѣхния продуктъ. За пръвъ пѣтъ лозаритъ у насъ чувствуватъ закрилата на българската властъ и особено на българския Парламентъ. На г-нъ министра на земедѣлието, който стана причина да се внесе законопроектътъ, подкрепенъ отъ Министерския съветъ, и на Парламента, който ще вотира този законопроектъ, азъ заявявамъ, че нѣма по-голѣмъ коледенъ и новогодишенъ подарѣкъ за българскитъ лозари. (Ражкопѣскания отъ лѣво и отъ центъра)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Имѣ думата народниятъ представителъ г-нъ Стефанъ Стателовъ.

Стефанъ Стателовъ: (Отъ трибуната. Чете) Г-да народни представители! Споредъ приблизителнитъ сведения, съ които разполагатъ органиитъ на Министерството на финанситъ, тѣй като общото измѣрване на вината още не е приключено, тази година въ България има производство отъ 230 до 250 милиона литри вино. Като се има предвидъ, че за вътрешната консумация сѣ необходими максимумъ 140 милиона литри, следва, че въ страната има излишекъ отъ 100 милиона литри вино. Този голѣмъ излишекъ, оставенъ да тегне на вътрешния пазаръ, ще понижи ценитъ до минимумъ и една голѣма частъ отъ него, несъхранена въ добри изби и здрави бѣчви, ще се развали и ще бѣде пълна загуба за производителитъ и за народното стопанство. А друга частъ ще остане да тежи на следната реколта. Отъ 5 до 7 л. литъръ вино до преди тази реколта, днесъ то се предлага по 2 л. литърътъ, безъ да има каквото и да било търсене. Два лева за литъръ вино, то значи да не се платятъ на производителитъ само разноснитъ по прибирането на реколтата. Като се има предвидъ, че производителитъ-лозари сѣ ангажирани въ отглеждане на лозята си цѣли 9 месеци; че отглеждането на лозята е твърде скъпо съ прѣскането, връзването, слагане на колци и пр., то очевидно е, какъва загуба биха понесли производителитъ, ако бждатъ заставени да си продаватъ вината по 2 л. литърътъ. Едно правителство, което е дошло въ името на хармонията въ държавата и за защита на производителния народъ, никога не може да остане равнодушно къмъ такова бедствие. И ето ние виждаме, че г-нъ министърътъ на земедѣлието ни занимава съ единъ такъвъ законопроектъ, съ който се цели да се намали значително излишното количество вино, да се спре паниката, която е обзела лозаритъ и да имъ се вдѣхне куражъ и въра, че държавата не ще ги остави въ беда.

Какво се цели съ законопроекта? Съ този законопроектъ се цели да се възложи на Б. з. к. банка да закупи известно количество вино, да го извари на спиртъ, който спиртъ да употреби за подсилване на вината, които ще бждатъ изнесени за индустриални цели и ликьори, а остатъка да задържи въ държавнитъ складове, докато се яви недоимѣкъ на пазара. Така закупеното вино нѣма да плаща акцизъ, защото спиртътъ ще отиде за износъ, а това, което отива за износъ, не плаща акцизъ, съгласно закона за поощряване износа на вината. Тѣй че изварениятъ по този начинъ спиртъ не ще бѣде пустнатъ на пазара сега, за да подбива ценитъ, а ще се задържи, докато на пазара се яви нужда, какъто може да се яви и следната година, тѣй като се знае, че лозята, както и всички плодни дръвчета, следъ всѣка изобилна реколта даватъ неурожай. Отъ друга страна, законопроектътъ е насоченъ да подпомогне прѣко производителитъ, което е и разумно и справедливо, тѣй като тѣ сѣ днесъ злоупоставени да продаватъ подъ коштуема цена и въпрѣки това консуматорътъ да пие сѣщото това вино по 15—16 л. литърътъ.

Съ внасянето на този законопроектъ правителството показва още, че то веднага и много бързо се вслушва въ исканията на производителитъ и стопанскитъ срѣди. Само преди нѣколко дни се състоя една конференция на производители и представителитъ на кооперативнитъ изби въ страната, и следъ като се направи безпристрастна констатация за много тежкото положение, въ което се намира днесъ виненото производство и се отправиха нѣколко молби до правителството за спасение, ето ние днесъ виждаме, че едно отъ тия искания се удовлетворява съ голѣма бързина. Никога въ партийния режимъ това не е било възможно. Лозарското население, г-да народни представители, правилно ще оцени тия грижи. То ще оцени, че днесъ, при

едно нарушено равновесие между търсенето и предлагането, държавата, като откупи едно голямо количество, ще повлияе психологически за поддържане на по-добри цени. Определената цена 30 ст. на градус е добра, защото производителът ще може да вземе около 3 л. на литър вино, която цена, макар и ниска, може да се понесе. Като се има предвид, че за обработването на 1.200.000 декари лозя са необходими над 13.000.000 надници на обща сума над 600.000.000 л., явно се вижда голямото значение на лозарството за пласмента на работната ръка у нас, на стотици хиляди работници, тогава когато цъфтящата наша индустрия не дава работа на повече от 90.000 работници. При това положение държавата в никой случай не може да стои безучастна вън запазването на този поминък, който вън всяка година е поставен на изпитание.

Аз не си правя илюзии, че този законопроект разрешава основно проблемът на лозарството, както тй се слагат днес претъ нас. Затова ще се помисли да засегне нуждите на лозарството вън тяхната цялост, като ще посоча всички ония мърки, които трябва да се вземат, по мое мнение, за да не изпадне втори път вън това положение.

Така, днес виненото производство и търговия са свързани от сега действащия акцизен режим, който с своите ограничения, преследвания и формалности пречи на пласмента и ограничава консумацията. Производителът днес не може да тръгне свободно с колата си и да пласира по кръчмите виното си, защото е свързан от преносителните свидетелства, които се издават от акцизните власти за всяка сключена продажба поотделно. Никой други производители вън страната не са поставени под такъв режим. Законът е направен така, че вижда вън българския производител и пласоръ на вина нередовен гражданин, който трябва да бъде под надзор. Не е извинително да се поддържа този режим, само защото така по-добре се събирали разни данъци, които тежат върху производството. Държавата ще трябва да събира своите данъци от лозарите тй, както се събират другите данъци — на срокове, без да се интересува дали е продадено или не виното. От друга страна, по-добре е акцизът на виното да се премахне, като се прехвърли върху ракията и спирта на градус алкохол, с който мърка силно ще се помогне на пласмента. Тия спънки, покрай другите, са намалили консумацията на вино у нас на 20 литра на глава годишно, тогава когато вън другите държави консумацията достига до 160 литра на глава годишно. Тй че време е г-нъ министърът на финансите да вземе мърки да се коригира законът за акцизите вън този смисъл.

Вън този момент, вследствие на лошата ванена реколта вън Германия, от там има проявен интерес към нашите вина. Експортният институт, подпомогнат и от другите държавни институти, е взел мърки да се направи поръбното, щото част от нашите излишци да се пласират вън Германия. За да стане това, обаче, трябва да се иска от германското правителство да измени установените си норми за нашите вина, които да бъдат допускани за внос, след като бъдат придружавани от нужното свидетелство от нашите контролни власти, че виното е нормално, както това става за всички други артикули. Първото позволение за 1.000.000 литри вино по 26 марки франк границата е вече дадено. За сега е възможно да се изнася вино за Чехия и Полша. Нека съответното министерство направи постъпки, за да се уреди този въпрос. По-рано Чехославия беше свързана сън соседните си държави чрез специални приятелски договори, които даваха предимства на тяхните вина, но сега положението се измени. При единъ ежегоден внос вън Германия от 100 до 120 милиона литри вино, очертават се перспективи и ние да участвуваме вън този внос, а не да стоим, както много години вече правим.

Все за уреждане на този износ необходимо е акцизните органи да не пречат, а да сътрудничат да стане тй. Така, при днешния режим, за да изнесете вино за индустриални цели, което се подсилва до 23 градуса, вие трябва да закарате на Драгоманъ отделно виното и отделно спирта и там, оградени сън цът изводъ акцизни стражари, да извършвате смесването, без да имате нито съдозет, нито удобства, нито работниците. Аз не вярвам да има друга държава вън свъта, която да прави това. Смесването трябва да става на товарищната гара, като по този начин ще се помага, а няма да се пречи.

Нека също, при сключване разни търговски договори и спогодби сън чуждите държави да се има предвид като износен артикул и виното, като Българската народна банка изплаща авоарите от виното 100%.

Аз моля г-нъ министъра на железниците да си вземе бележка и направи поръбното, щото виното за износ да пътува, както вън България, така и вън странство, по намалената тарифа, а вън вън страната за чисто вънтрешния пазар да се превозва по уеднаквената тарифа, без разлика от кой край на България се товари, като по тй начин се даде възможност и на виното от по-отдалечените краища да достигне до София, който е за сега единственъ най-голямъ пазар за вино.

Производителите на вино, Италия и Гърция, са си прокарали една специална за износ на вина тарифа по Адриатическо море и изъ цъла Србна Европа, наречена „Адриа тарифа“. Тя се състои вън това, че празните транспортни съдове се превозват безплатно, а виното се превозва по съвсемъ намалена тарифа. Нека г-нъ министърът на железниците се постарее да сключи и за нашите вина такава тарифа, за да бъдат и тй конкурентноспособни.

Вън Министерството на финансите, отделъ „Акцизи“, ще трябва да се назначи единъ винар специалист, който да осветлява отделението по всички въпроси, засъгащи интересите на лозарството, тй като производителите и пласорите на вина у нас много често страдат и търпят големи загуби от неразбиране вънпросите по винарството.

Г-да народни представители! Вън Министерството на финансите отдавна е изработен единъ проект за премахване данъка върху оборота на кооперативните изби, обаче, още не е внесенъ за разглеждане от Народното събрание. Кооперативните изби представляват самите производители, а производителите никъде не са обложени върху оборота. Не може некооперативният лозар, който може да притежава стотици декари лозя, да бъде освободен от данък върху оборота, а кооперираният, който може да има декаръ-два лозе, да бъде обложенъ толкова тежко. Така, напр., лозарът Стоянъ Бончевъ, от Пловдивъ, който има над 400 декари лозя и произвежда десетки вагони вино, е освободен от плащане данък върху оборота, а нъкой лозар от дадено село, който има само два-три декара лозе и това му е единственият поминък, от който чака препитанието си, само затова, че е кооператор вънвинарската изба, плаща 12% данък върху оборота и тогава, когато продава виното по 2 л., подъ костюмата цена, и губи. По този начинъ държавата сън едната ръка гради, а сън другата събаря. Докато Българската земеделска и кооперативна банка и Министерството на земеделието строят кооперативни изби и харчат милиони, Финансовото министерство гони и разстройва тй изби. И сега държавата сън този законопроект помага на производителите и прави жертви, а от друга страна законът за данъка върху оборота разнива тия кооперативни изби. Време е да се уеднаквят действията на всички държавни органи, за да има единство и напредък, а не единъ да гради, а другъ да събаря.

Защо има нужда по сега действащия закон да се пречи на производителите да си продава вкиснатото вино за оцет, без допълнителния акциз и без ограничение на киселиния градус, а така също винарските кооперативни изби да си изваряват слабит и негодни вина за спирт, а трябва да плащат толкова скъп допълнителен акциз, който просто прави невъзможно изваряването? Готварството също трябва да се залича като занаят, за да може вънко обществено заведение на дребно да сервира според нуждите и топла храна, сън което ще се увеличи консумацията на виното.

Г-да народни представители! Ето тукъ азъ ще ви изложа нъколко погръшни стъпки на нашето фискално законодателство. Време е да се уреди производството на винената киселина — лимонтузото — да става сън наши материали, а не да се допуска безмитно внасяне на производните й калциев тартарат и битартарат. Италия, която е главен износител на тия материали, субсидира този си износ само да е конкурентноспособна. Щомъ се забрани вноса вън тия артикули, нашите индустриалци ще си вземат от винарството винен камък и ще си произвеждат винената киселина. Нека се знае, че за произвеждането на единъ килограмъ винена киселина са необходими 30—40 литри вино. Ето къде може да се отвори едно дебуче за десетина милиона литри вино. Презъ 1933 г. е внесенъ калциев тартарат 122.000 кгр. за 2.269.000 л., или србно по 10 л. кгр.; презъ 1937 г. — 187.000 кгр. за 2.822.000 л., а презъ 1938 г. до м. октомврий — 161.000 кгр. за 3.250.000 л., вече по 20 л. килограмът.

Винената киселина се купува от странство по 42 л. килограмът, а вън се продава по 114 л. килограмът, или една разлика от 72 л. на килограмъ чиста печалба. Или на 150.000 кгр. србно, колкото се консумира вън България ежегодно, се печели на единъ капитал от 3.000.000 л.,

вложен в това производство — 10.800.000 л., т. е. 300%. Тръбва да се забрани безмитният внос на тартарата. В такъв случай фабрикантите ще купуват първичните материали — тригията — от тук и за отпадите ще платят на лозарите около 15.000.000 л.

Георги Лазаровъ: Няма да го приемем, ако продължават така.

Стефанъ Стателовъ: Производството на лимонтузу е в ръцете на Йосифъ Ароновъ — София, и Бр. Теневъ — Варна, които по всяко личи, че са се картелирали и поддържат на вътрешния пазаръ едни страшно високи цени.

По-нататък. Обяви се за пресечена оцетната индустрия, след което веднага оцетните фабрики се картелираха, раздължиха страната на свои райони и днес продават оцета много скъпо. И при това производство се печели от 250 до 300%. Така, докато тѣ купуват 2—3 л. литъръ вино за оцет 12 градуса, продават оцета 6 л. литъръ, по вече 6 градуса. Съвсемъ погрѣшно законътъ за акцизътъ не позволява раздѣждане на оцета съ вино, а го раздѣждатъ съ вода, като, ако това става съ вино, ще се харчи повече вино, ще се приготвява по-чистъ и ароматиченъ оцетъ, който може да замѣни винената киселина въ много отношения, а и държавата ще събира по 30 ст. акцизъ на литъръ вино, който акцизъ тя днес губи. При производството на чистъ оцетъ може да се поощри употребата му въ казармите, въ трудовитѣ части и т. р., съ което ще се намери плащантъ на нови 5.000.000 литра вино, а като се раздѣлява съ вино, ще се отвори ново дебѹше за плащантъ на вино крайно около 10.000.000 литри.

Г-да народни представители! Друга една грѣшка въ нашето законодателство е даването меласовъ спиртъ на парфюмернитѣ съ намаленъ акцизъ, като последнитѣ се считатъ за индустрии, безъ да са такива. Одеколониитѣ и парфюмитѣ са дукси и трѣбва държавата да си прибира акциза. Който иска да се парфюмира, ще си плаща. Отъ друга страна, за нуждитѣ на парфюмернитѣ ще трѣбва да се дава плодотъ, а не меласовъ спиртъ. Въ България парфюмернитѣ, аптекиитѣ и др. консумиратъ годишно надъ 8.000.000 литри спиртъ, който, за да се добие, ще се изварятъ 8.000.000 литри вино. Ето едно голѣмо дебѹше също на виното.

Презъ 1935 г. се намали общинскиятъ налогъ и акцизътъ на бирата съ около 2 л. на литъръ и веднага консумацията ѝ се увеличи двойно, а даже и тройно. По този начинъ се измѣсти отъ консумацията 4—5 милиона литри вино. Това количество нагледъ не е голѣмо, но останало непродано за следната година, то, по време на гроздобера, валяне на ценитѣ и ги намалява. Нека се има предвидъ, че въ производството на бирата са ангажирани нѣколко десетки хора, а винопроизводството е въпросъ за препитание на 700.000 души — вино е измѣрено миналата година въ 300.000 домакинства. Капиталитѣ, хвърлени въ бирената индустрия, отдавна са амортизирани, а въ лозарството са ангажирани повече отъ 10 милиарда лева. Акцизътъ на бирата следва да се плаща веднага съ изнасянето ѝ отъ склада, но фискалитѣ органи пакъ са допуснали, щото днес нѣкои отъ биренитѣ фабрики да дължатъ на държавата акцизъ надъ 3.000.000 л. Докато производителитѣ на виното го продаватъ по 3—4 л. литъръ, бирефабрикантитѣ печелитъ по 4—5 л. на литъръ. При това положение налага се, щото акцизътъ и общинскиятъ налогъ върху бирата да си останатъ толкозъ, колкото са били преди 1935 г., защото намалението, което направи държавата, не отиде въ полза на консуматора, а отиде въ дѣжба на фабрикантитѣ. Такава политика, споредъ мене, е погрѣшна.

Г-да народни представители! Презъ м. декември 1936 г. биде свиканъ въ София висшиятъ винарски съветъ, който се занима съ проблемата за винопроизводството и плащанта на вино и изработи единъ проектъ за замѣнение и допълнение на закона за вината, спиртнитѣ данитки и оцета, обаче и до днесъ той не е станалъ законъ. Трѣбва чакъ, по-скоро днешното правителство, което е тъй отзивчиво, като вече казахъ, къмъ нуждитѣ на производителитѣ, съ което отъ народа, да го внесе, за да се ликвидира и съ този въпросъ и да се потикне производството и плащантъ на добри вина.

Следва също чакъ по-скоро да се внесе въ Камарата за одобрение проектътъ за измѣнение закона за уреждане засажданята на лозята, тъй както е принетъ и отъ конгреса на Българския лозарски съюзъ. Че лозарското производство трѣбва също да се регламентира, тъй както се регламентираха и другитѣ професии — това е повече отъ очевидно.

Георги Лазаровъ: Никой не слуша!

Стефанъ Стателовъ: Не бива държавната властъ да допуска, щото лозарството, което отъ незапомнени времена у насъ е било дребно, сега да става едрособственитѣко. Трѣбва да се опрѣдѣли единъ минимумъ на засаждане лозя отъ едно домакинство и трѣбва да се тури край на това безразборно засаждане на лозя, защото кризата вече настѣпи. Тази година ние имаме останало неизнесено грозде, както е съ дамгата, а идната година може да остане и частъ отъ афуза. Това ще означава катастрофа и разсѣяния на едни добри български граждани и данъкоплатци които ще бъдатъ разорени не по своя вина, а по вина на държавната властъ, че не имъ е отворила очитѣ своевременно. Това също се отнася и за виненото производство.

Министерството на земедѣлнето трѣбва да поощри Българската земедѣлка и кооперативна банка въ строежа на винарски изои. Само така ще може да се произведатъ добри и типизирани вина, споредъ изискванията на външния пазаръ, и виното по този начинъ ще стане износенъ артикулъ. Тия изои изиграха и играятъ много благотворна роля за повишение ценитѣ на гроздето по гроздоберъ. Навѣкъде, както има изои, покупнитѣ цени на гроздето и мѣстѣта отъ началото, докато изойтъ не са започнали да бератъ, са твърде ниски, по щомъ избата започне своята кампания, ценитѣ веднага скачатъ двойно. Така стана и тази година. У насъ първитѣ цени се бѣха опрѣдѣлили на 1 л. литъръ мѣстъ, по щомъ почнахме събирането, веднага цената се покачи на 2,50 л. на литъръ. Навѣлихме ли избата, цената пакъ спадна наполовина. Виждате, следователно, колко реално помагатъ тия изои на производителния народъ. А като имате също предвидъ, че всѣка година тия изои отчитатъ гроздето на своитѣ производители съ най-малко 1 л. на килограмъ грозде надъ пазарната цена, вижда се ясно отъ каква голѣма полза са тия изои за народа. Тѣхнитѣ строежи нека се продължи.

Българската земедѣлка и кооперативна банка и Министерството на земедѣлнето нека взематъ инициативата за постройка и на интроспозити за манипулация на вината, предназначени за износъ, въ нѣкои отъ износнитѣ пунктове на страната. Това ще биде едно сигурно срдѣство за поощрение и подпомагане на износа, тъй както необходимо е често вината за износъ да бъдатъ кукажирани и манипулирани, било то подсилвани съ спиртъ, било подслаждани съ захаръ, когато се касае за износъ на индустриални вина.

За да може да се продава чисто, натурално, оригинално вино, особено презъ лѣтото, когато то трѣбва да се изстудява, трѣбва да се допусне безмитенъ вносъ на бутилки, тъй като нашитѣ са много скъпи, 8 л. бутылката — вносена отъ вънъ тя ще струва къмъ 3 л. — а при 4—5 л. литъръ вино не е възможно то да се постави въ такива скъпи бутилки, които при това са шумливи, трошливи и не могатъ да издържатъ газирани вина. Поднасяно на консуматора винаги чисто и хубаво вино, налѣно въ бутилки, консумацията му сигурно ще се увеличи значително.

Още отъ сега нека се уреди съ Полша едно тарифно споразумение, за да се създаде възможностъ за износъ на вина и грозде. Аваритѣ, добити отъ тѣхъ, да бъдатъ свободни компенсирани, като по този начинъ ще се създадатъ условия за завладяване на този пазаръ, който за сега е почти никакъвъ.

Същото е и съ Англия. Напредно ще бъдатъ всички приказки, че ние можемъ да изнасяме грозде въ тази държава, ако не се уреди едно бързо и прѣко съобщение. Тази година гроздето ни пътуваше до Лондонъ отъ 15 до 18 дни, повече отъ половината отиде развалено и всички износители загубиха. Англия внася годишно 60 милиона килограма грозде, а ние не можемъ да участвуваме въ този износъ. Трѣбва непременно да се купятъ хладилни параходи, било по морето, било по Дунава. Ние не можемъ да си товаримъ гроздето на чужди хладилни параходи, защото нищо не прѣти на моряцитѣ — наши конкуренти — да прѣскатъ гроздето съ вода презъ пътуването и то да пристигне загнило. Крайно време е, нашето параходно дружество да биде национализирано. Докато то е командувано отъ конкурентни търговци, винаги стоката може да стига развалена, за да изпратятъ следъ туй голѣмцитѣ на дружеството нова стока, отъ която да спечелитъ много.

Трѣбва да се строятъ и хладилници. Въ чужбина хладилното дѣло е напреднало достатъчно. Всички държави, които изнасятъ плодове, са си построили и продължаватъ да строятъ хладилници, чрезъ които върнатъ една истинска плодова търговия. Техниката вече е изкарала нови модели подвижни хладилници на камиони, които могатъ да се движатъ по малкитѣ гари и да охлаждаатъ плодетѣ за износъ.

Трѣбва и такива да се купятъ, щомъ като ние се ориентираме като износна страна на плодове.

При вземане на тия мърки ние не трябва да изпускаме изпредвид нито за момент, че тази година имаме рекорден износ на плодове — надъ милиард лева, като само гроздето е надъ 60 милиона килограма — равно на половината от стойността на износа. Органитъ на Министерството на земеделието трябва да проучат новитъ много ранни и много късни сортове грозде, за да не се струпва цѣлиятъ износъ въ единъ краткъ сезонъ. Такова, много доброкачествено, се оказа късното грозде „Верей“, което за сега го има въ Старозагорско и което по нищо не отстъпва на „Афуза“. То издържа на слана, има здраво зърно и чепка. Тази година то бѣше изнасяно въ края на ноемврий. Слани сѫ паднали и ослабили другитъ грозда, а то е останало незасегнато.

Ще кажа още нѣколко думи само, защото виждамъ, че всички бързатъ да мине законопроектътъ още тази вечеръ. Ще ви посоча само какво е французкото законодателство въ случая и какъ французитъ подкрепятъ своето винено производство.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Заклучавайте!

Стефанъ Стателовъ: Така, въ Франция се забранява напояването на лозята. Тамъ има такса, която засѣга собственицитъ, които сѫ получили добивъ по-високъ отъ 1.100 литри вино на декаръ при обща реколта надъ 20.000 литри вино. Таксата е 5 фр. стотинки на литъръ вино, обаче при добиви още по-голѣми таксата може да достигне 1 фр. на литъръ.

Забранява се засаждането на нови лозя, като се позволява да се възобновяватъ изкорененитъ лозя въ разнѣ изкоренената площъ. Производителитъ се задължаватъ да не пускатъ на пазаря цѣлото си количество, а да го пускатъ на партиди, за да може да се пласира правилно, да нѣма натрупване въ дадени моменти, което натрупване влияе за спадане на цената. Опредѣля се количеството на виното, което ще се блокира. Максимумътъ на блокираното вино не може въ никой случай да надвишава 30% отъ производството.

Г-да народни представители! Свършвамъ.

Всички тѣзи мърки, които азъ изнасямъ и препорѣчвамъ да се взематъ, целятъ, отъ една страна, да се регламентира лозарството, да се спратъ всѣкакви нови засаждания и да не се увеличава производството безконечно и, отъ друга страна, да се разшири консумацията и пласментътъ, за да може страната заедно съ това, което ще се изнася, да пласира ежегодното производство на вино и грозде, безъ лозаритъ за въ бъдеще да преживяватъ кризи като днешната. Азъ често чувамъ отъ васъ възгласи, че искате стопански закони. Ето ви единъ стопански законопроектъ. Той е много извременно и извънредно много полезенъ за 700-тѣ хиляди български граждани, които, пригиснати тази година отъ една беда, чакатъ отъ васъ спасение. Азъ не се съмнявамъ, че вие ще имъ го дадете. Бждете увѣрени, че цѣла лозарска България, която следи съ затаенъ дѣхъ вашия вотъ, ще се убеди за последенъ пътъ, че днесъ държава и народъ се спазватъ и че Парламентътъ, който тѣ сѫ избрали и изпратили, върши полезни дѣла.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Иванъ Златаровъ.

Иванъ Златаровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Законопроектътъ, съ които се цели нѣщо добро за народното стопанство, трябва да ги гласуваме безъ много да приказваме по тѣхъ. И азъ ще бжда много краткъ. Искамъ само да отбележа тенденцията, която и вие констатирасте — да даде държавата. Купете ни хранитѣ, купете ни гроздето, купете ни тютюнитъ, купете цѣлото ни производство и после му търсете пазаръ! Г-да! Нѣ бива да създаваме миражи долу въ народа и да го караме да вѣрва, че всичко, каквото произведе, държавата е длъжна да го купи и да му намѣри пазаръ. Това е невъзможно, особено за виното. Има краища у насъ, където се произвежда вино, което не може да издържи до края на мартъ, което има по-малко отъ 9 градуса и което не е стока, която може да издѣе на пазара. Азъ смѣтамъ, че това, което се иска съ законопроекта, е единъ опитъ съ нашето вино. Повтарямъ обаче, не бива нисъ тукъ да създаваме миражи, да създаваме надежди на българския народъ, че на всичко, каквото произвежда, държавата ще осигурява пазари и ще гарантира добри цени. Азъ не виждамъ отъ коя кесия ще вземемъ и на коя кесия ще дадемъ. Оплакваме се, че данѣнитъ у насъ сѫ голѣми, че имаме голѣми облози. Ако речемъ да тръгнемъ по този пътъ, по който се иска, ще дойдатъ за държавата загуби и отъ хранитѣ, и отъ тютюнитѣ, и отъ вината, и отъ фондовитѣ земи, а утре и отъ закона за облекчение на дължницитъ. Тогава? Отъ къде ще се покриватъ тия загуби?

Поддържамъ законопроекта, като вѣрвамъ, че тия мърки сѫ временни и че въ бъдеще ще рационализираме нашето производство, което има своя истински пазаръ.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Димитъръ Кушевъ.

Димитъръ Кушевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Смѣтахъ, че въ настоящето заседание на Народното събрание ще имаме възможностъ да разгледаме цѣлостно проблемата на нашето лозарство, защото тази проблема не е отъ малко значение за поминѣка на българския народъ и въобще за националния ни доходъ. Но при това положение сега, бързайки да приемемъ предложението законопроектъ, за да помогнемъ на нашитъ лозари и винари и при това състояние на духоветъ, следъ произнесенитъ речи при общитѣ дебати по бюджетопроекта, азъ съмъ принуденъ да съкратя своето изложение, още повече, че преждеговорившитъ изнесоха нѣкои отъ въпроситѣ, които азъ смѣтахъ да засегна.

Г-да народни представители! Общото производство на вино въ свѣта е около 17 милиарда литри за 1925—1929 г. и около 17½ милиарда литри за 1930—1933 г. Общата площъ на лозята въ свѣта е 7.390.000 хектара. 88% отъ всички лозя въ свѣта се намиратъ въ Европа. Въ това отношение Италия държи първо мѣсто. Тя има 137% лозя отъ своята площъ, Португалия 36%, Франция 24%, а България 10%.

Лозята въ България въ 1926 г. сѫ били 790.000 декари кръгло; въ 1934 г. — 1.090.000 декари, а въ края на 1936 г. споредъ сведенията на Министерството на земеделието — 1.150.000 декари. Отъ тѣзи лозя 80% сѫ обикновени насаждения съ винени сортове и около 20% сѫ десертни сортове, въ които влиза и „Дамята“, който се употребява и за вино.

Площта на нашитъ лозя, въ сравнение съ тази въ Европа, е 1.5%. Съотношението между нашитъ лозя и общата обработваема площъ у насъ е 2.5%; тѣ стоятъ на пето мѣсто въ редицата на културитъ, които произвеждаме. Тѣ се нареждатъ така: зърнени храни, фуражни растения, индустриални растения, варива и на пето мѣсто идватъ лозята. Вложениятъ капиталъ въ лозарството у насъ е около 8 милиарда лева. Защо прибѣга нашето население къмъ лозарство? Първо, защото имаме благоприятни климатически и почвени условия; второ, защото лозарството е една интензивна култура, която поглъща твърде много трудъ, и, трето, защото нашиятъ селянинъ е твърде интелигентенъ, за да може да се справи съ такива интензивни култури, които могатъ да му дадатъ по-голямъ доходъ при едно урегулирано, при едно планоно земедѣлско стопанство. Изучванията сѫ доказали, че нашето лозарство поглъща отъ 14 до 18 милиона надници, работни дни. Това говори, че голѣма частъ отъ труда на нашия народъ се прилага въ лозовата култура, въ лозарството. За да се отгледа 1 декаръ лозе у насъ изразходватъ се срдѣно 800—1.000 л.; за десертнитъ лозя, където се пласира повече трудъ, можемъ да вземемъ срдѣно 1.000 л. на декаръ разходъ. Като направимъ изчисление, ще видимъ, че въ обработването на нашитъ лозя се влага единъ капиталъ, включително и труда, отъ около 1 милиардъ лева годишно.

Какъвъ е доходътъ отъ лозарството при сегашнитъ обстоятелства и при условията презъ последнитъ 10 години? Ако приемемъ, че се добиватъ срдѣно 500 кгр. грозде на декаръ, ние ще получимъ около 500 милиона килограма грозде, отъ които 150 милиона килограма се употребяватъ като грозде, а останалитъ 350 милиона килограма даватъ около 210 милиона литри вино, като знаете, че 100 кгр. грозде даватъ 60 литри вино. Това е, разбира се, за една благоприятна година като настоящата. Отъ произведеното грозде 60 милиона килограма се изнасятъ въ чужбина по 5 л. килограмтъ минимална цена — въ нѣкои случаи, разбира се, се продава и по-евтино — и се получаватъ 300 милиона лева. На мѣстния пазаръ се пласиратъ 20 милиона килограма по 2 л. — 40 милиона лева; за собствено употребѣние 40 милиона килограма по 1 л. — 40 милиона лева, и най-после около 210 милиона литри вино по 3 л. литърътъ, колкото предвиждаме да бжде, защото гроздето се продаде по 1.80—2 л. — 630 милиона лева. Кръгло взето, тази година, при тѣзи цени, които предвиждаме, най-благоприятни въ този случай, нашето лозарство ще добие единъ доходъ отъ 1 милиардъ лева. Вложениятъ капиталъ въ лозарството — 8 милиарда лева, при обикновена лихва 4%, дава 320 милиона лева лихва годишно. Значи, нашето лозарство, като вземемъ предвидъ рентата и лихвата, земята и вложения капиталъ, и вземемъ предвидъ само тазгодишното добро производство, и при благоприятни цени, ще ни даде около 740 милиона лева приходъ. Нѣма да ви давамъ подробности по изчислението на тази цифра. Разходитъ, както ви казахъ, сѫ около 1 милиардъ лева всѣка година.

Казахъ, че ще трѣбва да приемемъ 320 милиона лева обикновена лихва за вложения капиталъ отъ 8 милиарда лева. Значи, годишно вложенитѣ сръдства въ нашето лозарство възлизатъ на 1 милиардъ 320 милиона лева, а приходътъ, взетъ за единъ периодъ отъ 4—5 години, възлиза на около 740 милиона лева годишно.

Следователно, г-да наредни представители, нашето лозарство се намира въ загуба. Губи нашиятъ лозаръ отъ своя трудъ, губи нашиятъ лозаръ отъ собствения си капиталъ ежегодно; само известни малки райони, където има „Афузъ-али“ въ известни години могатъ да получатъ нѣщо, съ което да покриятъ загубата си презъ други години. Но общо взето, лозарството ни е дефицитерно.

Какво трѣбва да се направи, за да може нашето лозарство да бѣде поставено на една здрава база? Преди всичко, както съмъ поменавалъ и на други мѣста, необходимо е да имаме една цѣлостна стопанска система, да имаме единъ планъ на цѣлото ни народно стопанство, изразено въ земедѣлие, финанси и всички останали отрасли. Докогато не се стигне до едно планово цѣлостно стопанство, което да отговаря на една добре проучена система за едно време поне отъ 5—10 години и съобразно този планъ и тази система да се направи програма за екзекуция презъ тѣхъ години, не само въ лозарството, но и въ цѣлото земедѣлско стопанство ще има дефицити, ще имаме обедняване на селското население, ще имаме израждане на нашето село, въобще ще имаме резултати такива, каквито се констатира въ ежедневно отъ тази трибуна.

Преди всичко, нашето лозарство се е развивало до 1930 г. въ пълно неведение. Агрономическиятъ органъ съдавалъ съдействие за насаждане на лозя, за да се добива вино, което се търсѣше до известна степенъ на пазаритѣ и добиваше добра цена. Това лозарство по-нататкъ се развиваше по инерция — тъй както бѣха дадени насокитѣ на добри, благоприятни култури — и никой не бѣше се замислилъ да се даде единъ планъ, една система въ развитието на този стопански отрасълъ. Едва въ 1931 г., следъ промѣната въ управлението, когато дойде, както се казва тукъ, народното управление, се сложи този въпросъ, защото земедѣлското стопанство изобщо бѣше навлязло въ една страшна криза, намираще се предъ една голѣма катастрофа. Тогава Министерството на земедѣлието изработи една програма, единъ планъ за системно провеждане мѣроприятията на това министерство. Първото нѣщо, което се направи, бѣше една наредба за организиране износа на земедѣлскитѣ производствени, специално на гроздето, зеленчуцитѣ и овоциите. Тази наредба се прие отъ Министерския съветъ на 30 августъ 1931 г. И действително, резултатитѣ на тази съгласувана работа между Министерството на земедѣлието и търговцитѣ досежно външнитѣ пазари ви сѣ твърде добре известни. Съ тѣзи резултати и днешното правителство има честта да се гордѣе и отъ тукъ (Сочи трибуна) да се заявява, че износетъ на грозде е стигналъ до 12 хиляди вагона.

Презъ 1932 г. се прокара първиятъ законъ за виното въ България, въ който законъ, като се търсѣше пътъ за плащането на нашето вино и за облекчаване положението на нашето лозарство, се предвиди единъ много интересенъ начинъ за плащане на българското вино, какъвто нѣма никъде другаде въ свѣта — да се наложи по-широката консумация на така нареченото безалкохолно вино. За голѣмо съжаление, опититѣ, натискътъ, който правихме на времето и върху сладкарници, и върху гостилници, не дадохъ особени резултати. Разбра се, че нашиятъ народъ, като всѣки народъ, нѣма склонностъ да употребява това питие, което не му дава никакъвъ вкусъ, къмъ което той нѣма никакво влѣчение, и си остава като най-здраво и най-сигурно питие въ този случай само хубавото и качествено вино.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни)
Привѣршете!

Димитъръ Кушевъ: Ще привѣрша, но си запазвамъ правото да развия другъ пътъ този въпросъ, ако ми се позволи отъ почетаното председателство.

Действително, законътъ за виното бѣше за нашето лозарство едно радостно, едно важно явление. Когато презъ 1932 г. преговаряхме съ германцитѣ за сключване на търговски договоръ и поисквахме да изнасяме българско вино въ Германия, тѣ казаха: „Дайте си закона за виното и дайте всички данни за вашитѣ вина“. Понеже законътъ за виното бѣше готовъ, а нѣмахме данни, които да установятъ, какви елементи съдържа виното въ всѣки районъ, ние трѣбваше да отложимъ преговоритѣ по този въпросъ, за да наредимъ нашитѣ учреждения, нашата опитна станция

въ Плевенъ и агрономическиятъ факултетъ въ две години да приготвятъ даннитѣ и да ги представимъ допълнително на германцитѣ, за да могатъ да допустатъ нашитѣ вина тамъ. И днесъ, когато ние желаемъ да изнасяме вино въ европейскитѣ страни, и специално въ Германия, както чухте отъ преждеговорившия, се искатъ свидетелства за даннитѣ, на които отговарятъ нашитѣ вина, за да се избѣгне фалшификацията, която, съгласно нашия законъ за виното, действително е поставена вече вънъ отъ всѣкакви възможности да се прояви.

Нашата политика за заздравяване поминѣка на лозаритѣ бѣше подкрепена отъ Българския лозарски съюзъ, който действително е едно радостно явление въ нашия стопански и професионаленъ животъ и който работи вече около 20 години за издигане на лозарския поминѣкъ, бѣше подкрепенъ също и отъ агрономическия факултетъ, специално отъ Института за лозарството, и ние можахме да опредѣлимъ главнитѣ линии, по които ще се движи лозарството. Мнозина отъ васъ ще си спомнятъ, че тогава се постанови, да се пристъпи решително къмъ създаването на голѣми винарски предприятия, на кооперативни изби чрезъ Българската земедѣлска банка. Азъ, въ качеството си на главенъ инспекторъ тогава, ръководѣхъ тия отдели на министерството и имамъ доклади до тогавашния министъръ на земедѣлието г-нъ Гичевъ, въ които доклади е изразена цѣлостната политика по лозарството. За ваше облекчение, ще остане за другъ пътъ тѣ да бждатъ четени. Г-да! Ние пристѣпихме незабавно къмъ създаването на тия винарски изби на кооперативни начала. Тогава се построиха такива изби въ Перущица, Карамусалъ, Анхило, Лѣсковецъ, Враца, Видинъ и още нѣколко, съ задача да се построятъ още около 10 въ 1—2 години. Ние същевременно искаме всички кооперативни изби да бждатъ откупени отъ Земедѣлската банка и да бждатъ поставени на еднакви начала съ новостроящитѣ се. За голѣмо съжаление, времето не допуща това. Но трѣбва да ви съобща, че следъ насъ, въ времето на г-нъ Стойчо Мошановъ, като министъръ, този въпросъ се уреди и нѣколко отъ по-важнитѣ изби бѣха включени въ цѣлостната система.

Г-да! Едно много важно и сериозно решение се взе въ онуй време: следъ като се изгради така системата за индустриализиране на нашето винарство, за да бѣде основно подкрепено лозарството, се взе решение въ българския Парламентъ, по онова време, по предложение на тогавашния министъръ г-нъ Муравиевъ, онази руина, въ Павлово, бирената фабрика, която стоя предъ очитѣ на културна София и на всички управници въ продължение на 30—40 години неизползувана, да се вземе отъ Земедѣлската банка, да се преустрои и да се остави на разположение като една централна изба на всички винарски изби въ страната, безъ да се изключватъ и частнитѣ предприятия, за да може чрезъ това голѣмо предприятие да се регулира винарската търговия, плащанетътъ на вино въ София и да се подготвятъ вината отъ тамъ за износъ въ чужбина. Така е и въ Унгария, така е и въ Италия — въ Триестъ, така е и въ всички държави, които правятъ експортъ на вина. Трѣбва да съжаляваме много, че тая изба се преустрои въ 1934/35 г., но се даде възможностъ тамъ да бждатъ работени само тютюни, а до днесъ за виното не е направено абсолютно нищо.

Г-да народни представители! Трѣбва да кажа, че следъ 1935 г. грижитѣ за винарството, за лозарството въобще, се изоставиха. Идването на г-нъ Ради Василевъ действително бѣше създало една малка надежда. Когато виното бѣше откупено вече отъ търговцитѣ презъ лѣтото, той пожела, съ идването си, да създаде единъ законъ по образеца на този, който ние днесъ ще приемаме. Но понеже бѣше презъ м. августъ и тогава дойде злополучната мана по лозята, реколтата бѣше лоша, отказаха се отъ този законъ и българскитѣ лозари понесоха всички загуби на лошо продадената реколта отъ 1935 г.

Азъ искамъ да ви съобща още единъ много тъженъ случай въ политиката на Министерството на земедѣлието отъ 1936 г. насамъ по отношение на лозарството. По искането на тогавашния министъръ г-нъ професоръ Атанасовъ, бѣше закрито сръдното лозарско училище въ Плевенъ, което съществувало отъ 35—36 години. Това е единъ бисеръ въ „обновлението на България“, който българскиятъ лозаръ и българскиятъ селянинъ ще запомнятъ твърде добре. Радостно е, че следъ идването си, г-нъ Ради Василевъ възстанови, откри това училище на нова смѣтка. Идеолозитѣ на Министерството на земедѣлието, които и днесъ управляватъ туй министерство, въ съгласие съ г-да професоритѣ отъ агрономическия факултетъ, закриха опитната лозарска станция като ненужна и решиха всичко да се пренесе въ София.

Азъ ще имамъ случая да говоря по бюджета на Министерството на земедѣлието и ще помоля тогава да ми се

отдълъ време за тия въпроси, защото тѣ сѫ отъ голѣмо значение за развитието на нашето лозарство и за стабилитета на една политика, за нейната приемственост, за която говориха мнозина отъ г-да народните представители. Азъ се възхищавамъ отъ това, което каза г-нъ Разеукановъ, „Нѣма ли да има отговорности въ нашата страна за опититѣ и шегитѣ на известни ръководни лица въ министерствата и чиновницитѣ въ тая страна?“ Когато е установена една политика въ една област, когато е създадена една система, планъ, кой е този държавенъ чиновникъ, който се осмѣлява да прави тия опити, да закрива и да открива и да продължава още да стои на мѣстото си въ Министерството на земедѣлието? Този въпросъ ще го разглеждаме по-нататѣкъ.

За да завърша, г-да, дълга да ви кажа, че търговията, която се прави съ виното, е около 10% отъ цѣлото производство на вино въ свѣта. Отъ произведеното вино въ свѣта въ търговията отиватъ около 1.700.000.000 литри. Грамадната частъ отъ тая търговия се върши отъ Франция — Франция купува около 1 милиардъ литри вино. Разбира се, 8/10 отъ това вино влиза отъ нейнитѣ колонии, Тунисъ и Алжиръ. Отъ този милиардъ литри вино, които Франция внася, тя изнася около 240 милиона литри вино; останалото се консумира въ Франция. Въ Франция употребяватъ около 140 литри вино на глава годишно; въ Италия — около 100 литри; въ Швейцария — около 35 литри вино на глава, вѣнъ отъ бирата; въ Румъния — около 30 литри; въ Югославия — около 30 литри. Ние сме една отъ странитѣ съ развито лозарство и същевременно не употребяваме вино, по-право употребяваме вино въ много малко количество. Не защото българскитѣ народъ не желае да консумира вино, а защото нѣма срѣдства, защото е обеднѣлъ. Каза се отъ мнозина, че ако въ 1911 г. нашиятъ народъ е ималъ приходъ на глава 160, презъ 1926 г. този приходъ е значително намалялъ — 97, въ 1933 г. — 42, въ 1934 г. — 42. Какъ искате отъ такъвъ единъ народъ, който има много други грижи и нужди, да консумира, да употребява вино, макаръ и въ нормална мѣрка? Лозаритѣ, които иматъ 1.000 литри вино, тичатъ, бързатъ да го продадатъ за да взематъ нѣкоя стотинка. И нашиятъ лозаринъ, и нашиятъ земедѣлецъ, нашиятъ селянинъ и гражданинъ желаятъ — на когото е вкусно, разбира се — да употребятъ съ семейството си половинъ литъръ вино, като го раздѣлятъ по половинъ чапка на обѣдъ. Повечето вино консумиратъ ония, които иматъ пари или сѫ пияници, а останалото — здравото, което се бори съ земята, което твори въ тая страна, то не може да употребява вино.

Жико Струнчевъ. Трезвенъ народъ.

Димитър Кушевъ: Не защото е трезвенъ, не употребява вино, а защото е обеднѣлъ, защото е опросѣтъ. Тоя, който отиде да рѣже лозето си, иска да носи въ плосницата си единъ литъръ вино, но нѣма смѣтка.

Г-да! Мнозина смѣтатъ, че ние можемъ да имаме единъ грамаденъ износъ на вино въ чужбина. Това е абсолютно невъзможно. Ние можемъ да изнасяме само въ години, когато има малки реколти на вино въ държавитѣ на Централна Европа и когато реколтата у насъ е грамадна и може, ако остане въ нашата страна, да се продаде на безценница. Преди всичко нашето вино е скъпо. Ние продаваме на едро литъръ вино срѣдно отъ 3 до 6 л., а французитѣ го предлагатъ 1.50, италианцитѣ 1.40, унгарцитѣ 1.60 до 1.80 л. При туй нерационално наше лозарство и винарство е изключена възможността за единъ редовенъ износъ. Тая година има перспективи. Азъ бихъ молилъ уважаемия г-нъ министъръ, който предлага настоящия законопроектъ, да проучи положението въ чужбина. И азъ ще кажа като г-нъ Стефанъ Цановъ: това сѫ първитѣ кокичета на нашия министъръ на земедѣлието, когато ние уважаваме, и въвеждаме, че ще предприеме нѣщо по-решително, нѣщо порадикално, за да можемъ да направимъ съдбата на нашия земедѣлецъ действително по-хубава, по-радостна. Нека нашиятъ министъръ проучи положението въ чужбина, и възможноститѣ за износъ да бъдатъ използвани отъ българската държава и отъ българския лозаръ, а не отъ нѣкои хора, които ще добиятъ контингентитѣ отъ чужбина и ще изнасятъ количества, дадени на България, за да спечелятъ тѣ лъвската частъ. Азъ не съмъ противъ печалбитѣ на посрѣдници и търговци, но ние не сме тукъ, за да пазимъ интереситѣ на малкото хора посрѣдници. Ние сме тукъ да защитимъ интереситѣ на цѣлостното народно стопанство, на земедѣлското стопанство. (Ръкоплѣскания отъ лѣво).

Минчо Драндаревски: Да се прави кооперативенъ износъ на вино.

Димитър Кушевъ: Две думи за търговията съ Германия, кждето ще отиде по-голѣмата частъ отъ нашето вино, кждето отива повечето отъ нашето грозде и по-голѣмата частъ отъ нашиятъ земедѣлски произведени.

Г-да народни представители! Германия дава контингенти въ пари. Германия опредѣля ценитѣ франко Драгоманъ. Не е днесъ търговия да изнаесешъ въ Германия нѣкоя стока. Който успѣе да вземе контингента и който научи една седмица по-рано каква ще бѣде цената на берлинския пазаръ ако има пари, може да направи чудесии тукъ, да изкористи положението и да спечели грамадни суми.

Нѣкой отъ дѣсно: Както и става.

Димитър Кушевъ: Нашиятъ министъръ на земедѣлието, заедно съ г-нъ министра на търговията, трѣбва да намѣрятъ начинъ, щото пласментътъ на нашиятъ по-важни артикули въ Германия, кждето ценитѣ сѫ опредѣлени и се предлагатъ франко Драгоманъ, да става по цени франко германския пазаръ (Ръкоплѣскания отъ лѣво). Това може да става чрезъ Земедѣлската банка и чрезъ Храноизноса. Така ще останатъ стотици, които ще съберемъ въ единъ фондъ. Не ги давайте сега веднага на селянитѣ, за да не „забогатиатъ“ много! Ще ги съберемъ въ единъ фондъ, за да подпомогнемъ слабитѣ селски стопани и да реализираме различнитѣ мѣроприятия въ нашата страна.

Търговията съ Германия е много интересна, и тя се използва въ последнитѣ 2—3 години. Дълга да ви съобща, че и азъ като износител имамъ нѣкоя полза отъ нея. Тукъ има и други колеги, които сѫ също така износители, които се занимаватъ съ търговия въ чужбина, но когато издѣлътъ тукъ да говорятъ, бихъ желалъ да говорятъ съ огледъ интереситѣ на цѣлостното народно стопанство. Тѣ не трѣбва да ставатъ отъ банцитѣ си съ личния си интересъ и да изнасятъ своитѣ гледища, а трѣбва да говорятъ истината, да посочатъ полезното за народното стопанство и за доброто организиране както на външната, така и на вътрешната ни търговия. Държавата каквото може да направи, нека го направи, а другото да остави за частната инициатива, за да се прояви способното.

Следъ тѣзи пожелания азъ моля г-нъ министра да приложи тоя законъ най-целесъобразно, като всички вина се изкупятъ чрезъ Земедѣлската банка отъ производителитѣ, организирани въ своитѣ кооперации. Въ никой случай да не се изкупуватъ вината на търговцитѣ, които и безъ това закупиха вино по-рано. Иначе това мѣроприятие ще се отрази въ полза на търговцитѣ. Шомъ се изкупятъ вината отъ Земедѣлската банка и се изтеглятъ отъ пазара, ще се покачи цената на вината, и за търговцитѣ също ще бѣде добре.

Г-да народни представители! Страшно бѣхъ притѣсненъ. Не съмъ говорилъ твърде много въ туй Народно събрание, но съмъ билъ последователенъ. Нашето председателство много го уважавамъ, но бихъ желалъ въ бѣдеще, когато поискамъ да говоря, да ми се дава да говоря, за да мога да изнася моето разбиране така, както днесъ наши другари изнаесоха цѣлостно своето разбиране по една политика, засѣгаща единъ отрасълъ на нашето стопанство. Ние тукъ трѣбва да се разбираме — да оставимъ настрана господата отъ оная маса (Сочи министритѣ) — да се уясняваме, за да принесемъ на българския народъ най-голѣмитѣ ползи, които той очаква. (Ръкоплѣскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Димитър Пешевъ: Г-нъ Кушевъ! Азъ не схващамъ Вашитѣ думи, като упрѣкъ къмъ председателството.

Димитър Кушевъ: Не, но моля да ми се дава възможностъ да говоря по общитѣ въпроси.

Председателствуващъ Димитър Пешевъ: Г-да народни представители! Часътъ е деветъ. Съгласно вашето решение, трѣбва да преуславоимъ заседанието.

Предвидъ спешния характеръ на законопроекта, обаче, при съгласието на г-нъ министра на земедѣлието, азъ ви моля да се съгласите да продължимъ заседанието, докато свършимъ тоя законопроектъ. (Възражения отъ лѣво)

Рашко Маджаровъ: Бюджетарната комисиия има заседание.

Петко Стояновъ: Отъ 9 ч. ще заседава бюджетарната комисиия.

Председателствуващъ Димитър Пешевъ: Тоя въпросъ е свършенъ другъ. Нѣма да продължимъ заседанието повече отъ половинъ часъ. (Възражения отъ лѣво)

Тончо Шиваровъ: По-добре е да не заседава бюджетарната комисия, но ние тук да свършимъ съ тоя законопроектъ.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Тия, които приематъ така направеното предложение, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Стамо Колчевъ.

Стамо Колчевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Отъ тукъ се изсипаха купъ обвинения противъ правителството, че то се грижило само за чиновниците, а не се грижило за стопанитъ и главно за земеделскитъ производители. Ето единъ законъ, който дава доказателство, че правителството бърза да разреши единъ въпросъ, отъ когото разрешението ще иматъ гражданата полза производителитъ на грозде. Г-нъ министърътъ на земеделието е ималъ добрата идея да възложи тази работа на Земеделската банка. Имаме излишекъ отъ вино и този излишекъ, цомъ като се откупи и превари на спиртъ, ще се подобри положението на ония лозари, които иматъ по-доброкачествени вина, защото ще могатъ да ги продаватъ на по-добри цени. Колко е този излишекъ, не зная и дали е отъ полза да го кажемъ или не — и това не зная, обаче зная, че се касае да се дадатъ близо 100 милиона лева. Тъзи пари ще трѣбва да даде Българската земеделска банка. Това съвсемъ не е противъ нейната политика, нито пъкъ е едно обременяване за нея, защото тѣзи вина, като стока, която подлежи на вантиране, могатъ да ѝ бѣдатъ предложени днесъ и тя е длъжна да отпусне заемъ на лозаритъ срещу залогъ на тия вина. Дали това е по-добро, или това, което предлага г-нъ министърътъ на земеделието? Азъ намирамъ, че това разрешаване на въпроса, което г-нъ министърътъ предлага, е много по-полезно, защото вината, които ще се откупуватъ, сигурно не ще могатъ да изтраятъ и въ таквъ случай Земеделската банка е изложена на единъ по-голямъ рискъ, защото ще има единъ артикулъ въ залогъ, чието качество нѣма да може да се поддържа по-дълго време. Намирамъ, че г-нъ министърътъ, като предлага да се пласира една доста голяма сума отъ срдѣствата на банката за закупуване на вина, прави една истинска услуга на земеделеца-лозаръ и то въ края на политиката на банката и на закона за Българската земеделска банка.

Понеже това е отъ голяма полза за производителите и понеже времето е много кратко, защото утре ще преустановимъ заседанията на Камарата, азъ си позволявамъ да помоля г-нъ министъра да се съгласи, щото въ чл. 1 отъ законопроекта, където е казано, че се откупуватъ до 30 милиона литри вино, да се въпише още следната добавка: „а по решение на Министерския съветъ и до 50 милиона литри“.

Димитъръ Търкалановъ: И повече.

Стамо Колчевъ: Смѣтамъ, че ако наложатъ условията, Министерскиятъ съветъ ще има куража да поеме отговорността за една такава работа, ако Камарата не заседава и да предложи после да одобримъ неговото решение, защото и ние (Сочи въ дѣво), и ние отъ тукъ (Сочи въ дѣсно) ще одобримъ това му действие.

Това предложение прави и моля г-нъ министъра на земеделието да се съгласи.

За да спестя времето ви, понеже тази вечеръ има заседание и бюджетарната комисия, азъ свършвамъ, като похвалявамъ правителството, заедто пристѣпи къмъ разрешението на нѣколко въпроси отъ голямо значение за българския земеделецъ.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Димитъръ Марковъ.

Димитъръ Марковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Внесениятъ законопроектъ за подобрене ценитъ на вината отъ реколта 1938 г. е наистина първиятъ сериозенъ опитъ на държавата да се намѣси въ подпомагането на тази частъ отъ българския народъ, която се занимава съ отглеждане на лозя. Вѣрно е, че законопроектътъ има строго ограничени задачи: да освободи пазара отъ известно количество вино, което е произведено презъ 1938 г., безъ да засѣга изостаналитъ вина отъ минали реколти. При тази ограничена задача, която си поставя законопроектътъ за разрешение, и при общото желание по-скоро да свършимъ дебатитъ, азъ ще се огранича да направя само нѣколко констатации, безъ да се отдѣлямъ отъ мотивитъ и отъ самия законопроектъ.

Азъ не мога да се съглася, че единствената причина, за да бѣде преговаренъ пазарътъ съ вина, е само тазгодиш-

ната изобилна реколта. Засаждането на лозя въ България е вървѣло стремглаво, да не кажа съ едно голямо увѣщание, безъ досега Министерството на земеделието да вземе съответнитъ мѣрки, за да се спре това прѣкомѣрно увеличение на засажданата съ лозя площъ. Много цифри нѣма да ви дамъ, г-да народни представители. Презъ 1919 г. въ България е имало всичко кръгло 431,000 декари, засѣти съ лозя; въ 1933 г. тѣ сѣ станали 945,000 декари, отъ които само 107,000 декари десертни лозя; въ края на 1938 г. засадената съ лозя площъ е вече 1,148,000 декари кръгло, отъ които 254,000 декари десертни лозя. Безспорно, това главно, бихъ казалъ, увеличение на засѣтата площъ е една отъ много важнитъ причини, поради която тази година нашиятъ пазаръ се е задрѣстилъ отъ вина. Затова азъ смѣтамъ, че време е вече, бихъ казалъ, крайно време е, държавата да вземе единъ по-сериозенъ мѣркъ за организирането на производството и на пласмента на вината.

Ако ние не изградимъ една стройна система за пласментъ вънъ на излишнитъ количества вина; ако ние не ограничимъ засаждането на лозя, ние ще достигнемъ до печални резултати. Нека не забравяме, г-да народни представители, че дѣкато въ 1933 г. е имало 107,000 декари десертни лозя, въ 1938 г. тѣ сѣ кръгли 254,000 декари. При това нека не се изпуска изпредвидъ, че гражданата частъ отъ тѣзи десертни лозя сѣ засѣти не отъ срдѣна и последна рѣка земеделци, които търсятъ що-годе препитание въ лозарството, а сѣ засѣти отъ хора, които нѣматъ за прѣко занятие земеделието, защото за десертното грозде нѣма формалности, нѣма акцизи и декларации, нѣкъ и ценитъ му сѣ други. Тѣ сѣ отишли по нѣтя на по-рентабилното влгане на своитъ капиталъ въ едно земеделско производство. И азъ смѣтамъ, че крайно време е да се взематъ сериозни мѣрки за ограничаване на засажданата на лозя, защото ще дойдемъ до едно положение, когато никаква държавна намѣна нѣма да може що-годе да облекчи тежкото положение, въ което ще изпадатъ тѣзи, които иматъ за главно занятие лозарството.

За да не бѣда голословенъ, г-да народни представители, азъ ще си позволя да процитирамъ единъ официаленъ данни за ценитъ на десертното грозде.

Грозде отъ сорта „Афузъ-али“ на 1927 г. — които е началната година на нашия износъ на грозде — се е продавало по 15 л. килограмътъ, а гроздето „Дамиятъ“ — по 10 л. Ще мина веднага къмъ 1933 г., за да не ви обременявамъ съ много цифри. Гроздето „Афузъ-али“ се е продавало въ 1933 г. по срдѣна цена 8 л. килограмътъ, а гроздето „Дамиятъ“ — по 5 л. Въ 1936 г. гроздето „Афузъ-али“ се е продавало пакъ по 8 л. килограмътъ, а гроздето „Дамиятъ“ — по 3.50 л. килограмътъ. Тази година гроздето „Афузъ-али“ се е продавало по 4.50, максимумъ 5 л. килограмътъ, а гроздето „Дамиятъ“ — по 3 л. килограмътъ.

Казвамъ ви тия цифри, за да видите какъ намалява цената на десертното грозде, за да видите какъвъ е доходътъ отъ декаръ съ десертно грозде и какъвъ е отъ декаръ съ винени сортове, и да направите заключението, че ако продължаваме да засаждаме безсистемно лозя, количеството на произвежданото грозде ще се увеличава, поради увеличаването на засѣтата съ лозя площъ, а нѣма да има пазаръ, който да го погълне.

Спирамъ вниманието на г-нъ министъра на земеделието и върху друга една също така официална статистика, споредъ която на 1939 г. ще имаме на плодъ кръгло 218,500 декари десертни лозя, отъ които, по предварителни изчисления съ срдѣненъ добивъ, ще получимъ 127,500,000 кгр. десертно грозде.

Г-да народни представители! Проблемътъ не е така лекъ, както изглежда на пръвъ погледъ. Европа консумира всичко 150,000,000 кгр. грозде. Тази година ние сме изнесли 57,000,000 кгр. кръгло. Колкото и да увеличаваме нашия износъ, повече отъ 70—75 милиона килограма не можемъ да изнесемъ при най-благоприятния случай, което ще рече половината отъ онова, което консумира Европа, или 20 милиона килограма повече отъ това, което сме изнесли тази година.

Г-да народни представители! Спрѣхъ вашето внимание и вниманието на г-нъ министъра на земеделието върху тия цифри, които ви цитирахъ — тѣ сѣ цифри на нашата официална статистика — защото тѣ ни сочатъ едно положение, което иде. Трѣбва да разберемъ всички, че не е само благоприятното време, което вина да бѣде претоваренъ нашиятъ пазаръ. Има и друга причина, покрай тѣзи, които се казаха отъ тази трибуна, и която азъ носочихъ. Само по нѣтя на ограничаване засажданата съ лозя, особено на тия засаждания, които се правятъ съ чисто спекулативна целъ, и само по нѣтя на системното организиране на пласмента ще стигнемъ до едно добро положение.

Никола Стамболиевъ: Тръбва да има и едно правилно разпределение на контингентитъ за разнитъ райони въ България. Североизточна България, напр., е свършено изоставена при определяне на контингентитъ. Варна, Преславъ и други сѣ поставени при изключителни условия. Тамъ зрбенето на гроздето закъснява и то се явява на чуждия пазаръ, когато вече последниятъ е задръстенъ. Отъ тамъ идатъ и нискитъ цени — нѣма пазаръ.

Димитъръ Марковъ: Г-да народни представители! Обикновено законопроектитъ, които не засѣгатъ прѣко нашитъ избиратели, ние ги чувствуваме като тежестъ и колкото и павременни и ценни сведения да се изнасятъ при разискванията по тѣхъ, колкото и тия сведения да сѣ пълни съ тревога, ние ги посрѣщаме малко пренебрежително. Нѣма да се разпростирамъ върху въпроситъ, които г-нъ Стамболиевъ подхвърли. Азъ казахъ: нужно е да отидемъ по нѣжта на ограничаване засажданията съ лозя и на организиране пласмента — да се установи една система. Ограничавамъ се сега само съ тия общи думи, още повече, че и въ началото на речта си ви дадохъ обещание, че нѣма да се отдалеча отъ рамкитъ на законопроекта. Разрешимъ ли тия две задачи, ние ще дойдемъ до стабилизиране на българското лозарство.

Конкретно по законопроекта. Бихъ помолитъ г-нъ министъра на земедѣлието, следъ като изслуша всички препорѣки, да се съгласи законопроектътъ да отиде въ комисията, за да може този законопроектъ, който нѣкои нарекоха първа решителна крачка, предствителъ на земедѣлската пролѣтъ, да стане по-свършенъ и действително да отговори на нуждата.

И азъ бихъ предложилъ, както преждеговорившиятъ, да се даде съ чл. 1 възможностъ на Министерския съветъ, въ зависимостъ отъ пазара и отъ всички други условия, които биха настѣпили презъ течение на годината, да увеличи количеството вино, което ще закупи Българската земедѣлска и кооперативна банка, отъ 30 милиона на 50 милиона литри. Освенъ това, азъ моля г-нъ министъра на земедѣлието да се съгласи, когато ние облекчаваме пазара отъ малценнитъ вина, да се даде право на Земедѣлската банка да закупи и изостанали малценни вина отъ реколтата 1937 г.

По чл. 2 изказвамъ следното пожелание. Когато основната целъ на този законопроектъ е да подпомогне производителъ-лозаръ, да го облекчи, мене ми се струва, че разпорѣждането на чл. 2 е несъвмѣстимо съ тая основна целъ. Въ чл. 2 се казва, че печалбата, която ще се реализира, ще се внесе на приходъ на държавното съкровище. Или трѣбва да дадемъ пълната цена, която, въроятно, по предварителни пресмѣтания, ще се добие отъ спирта, изваренъ отъ виното, като се приспадатъ, разбира се, амортизационнитъ и всички други разноси, или, ако това не е възможно, следъ като се прихванатъ всички акцизи и други берии, които държавата трѣбва да вземе, остатъкътъ да отиде въ полза на лозаритъ.

Както казаха и преждеговорившиятъ, ние имаме да вършимъ една постоянна работа по отношение на нашето лозарство. Утре ще се постави въпросътъ: отъ кѣде да вземемъ срѣдства? Защо тогава печалбата, която би се реализирала — може би не може да се изчисли сега колко е, и това е прѣчка да се постави такова постановление въ законопроекта — да не отиде въ специаленъ фондъ за подпомагане на лозарството или за провеждане на мѣроприятия въ връзка съ лозарството и винарството?

Азъ бихъ помолитъ още г-нъ министъра на земедѣлието да ни съобщи тукъ, въ Народното събрание, споредъ проучванията, които е направило почитаемото Министерство на земедѣлието — съгласенъ съмъ, че въ този моментъ може да не сѣ пълни проучванията и да е потрѣбно да се продължатъ — кои сѣ тия райони, които сѣ засѣгнати отъ бедствието и които ще бждатъ подпомогнати съ този законопроектъ.

Съ тия пожелания азъ ще гласувамъ на първо четене законопроекта, като ви моля да се съгласите да бжде изпратенъ въ комисията за да се направи тамъ по-свършенъ, та действително утре да бжде наша гордостъ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Панайотъ Станковъ.

Панайотъ Станковъ: (Отъ трибуната. Чете) Г-да народни представители! Законопроектътъ, който ни поднася г-нъ министърътъ на земедѣлието, цели да отстрани една отъ последицитъ на сериозната криза, която преживява нашето винено производство.

Ако внимаемъ въ самитъ причини, които поставиха въ криза този важенъ нашъ стопански отраслъ, ние ще видимъ, че това, което г-нъ министърътъ иска отъ насъ,

много малко ще допринесе за разрешаването на проблема за нашето винарство, който проблемъ отъ година на година става все по-сложенъ и по-мѣчно разрешимъ.

И азъ, г-да народни представители, се чувствувамъ длъженъ да изкажа тукъ моитъ сериозни опасения, че съ днешния законопроектъ ние туряме началото на една опасна, бихъ казалъ, практика, която утре сигурно ще струва скѣпо и на държавата, ще струва скѣпо и на самото стопанство.

Г-да народни представители! Азъ зная, че мислитъ, които изказвамъ тукъ, нѣма да се съгласуватъ съ станалото тѣй популярно вече у насъ разбиране, че щомъ боледува единъ клонъ отъ стопанството, то държавата ни е длъжна да му се притече на помощъ.

По начало азъ не отричамъ дълга на държавата да се грижи и да подпомага ония стопански категории, които могатъ да пострадатъ въ даденъ моментъ на стопанското развитие. Но ако държавата е длъжна да подпомогне въ такива случаи, то двойно по-голѣма е нейната длъжностъ да предвиди и да предварди стопанството отъ неприятни и пакостни за него изненади.

И ако ми трѣбваше да търся примѣръ, взетъ отъ нашия стопански животъ, съ който да докажа какъ не трѣбва да бжде провеждана стопанската политика на държавата, азъ бихъ избралъ именно случая съ нашето лозарство и винарство.

Ако преди малко казахъ, че дългъ на държавата е да предварди стопанството ни отъ пакостни за него изненади, азъ съвсемъ нѣмахъ предвидъ лозарството и винарството у насъ.

Нѣмахъ предвидъ, г-да народни представители, тѣзи стопански отрасли, защото кризата, която тѣ преживяватъ понастоящемъ, не е нито случайна, нито е изненада за ония, които следятъ тѣхното развитие.

Хора, познаващи добре характера на нашето винено лозарство, отдавна предупреждаваха, че то се развива въ едно направление, което неминуемо ще доведе до кризата, въ която го намираме днесъ. И това не бѣ много трудно да се предскаже, като се има предвидъ бързо нарастващата у насъ площъ, насадена съ лозя презъ годинитъ следъ войнитъ.

Така напримѣръ докато краятъ на войната ни завари съ 430.000 декари лозя, днесъ ние имаме не по-малко отъ 1.400.000 декари, отъ които съ винени сортове къмъ 1.100.000 декари.

Г-да народни представители! Съзирайки опасността, която крие бързото увеличение на нашитъ лозя, следъ 1934 г. се внесоха съ законъ известни ограничения, които целѣха да спратъ по-нататѣшни засаждания и да предвардятъ страната отъ едно свръхпроизводство.

Тѣй като тая забрана не се проведе както трѣбва, т.е. вмѣсто ограничение въ засажданията, предизвика се едно по-бързо увеличение, което още повече отегчи положението. А това ми дава сериозното основание да вървамъ, че производството на грозде и вино у насъ занапредъ ще бжде още по-голѣмо, отъ което следва, че ако презъ тази година производството на вино надминава 250 милиона литри, то това производство занапредъ може да бжде и по-голѣмо отъ 300 милиона литри.

И азъ, г-да народни представители, сериозно се опасявамъ, че начинътъ, по който мислимъ да подпомогнемъ днесъ производителитъ, ще дойде още повече да увеличи производството за смѣтка на качеството.

Тръгнемъ ли по пътя на подпомагането на дребнитъ производители на долнокачествени вина, ние поощряваме производството на такива вина и още повече задълбочаваме кризата, която, като че искаме сега да се убеждаваме, че тя е временна!

Г-да народни представители! Представениятъ ни отъ г-нъ министъра на земедѣлието законопроектъ цели да въздѣйствува благоприятно върху ценитъ на вината у насъ. Но нека г-нъ министърътъ ми позволи да се усъмня въ крайния резултатъ, който той преследва съ настоящия законопроектъ. Нека, обаче, веднага да добавя, че ме радва отивчивостта къмъ проблемитъ на нашето селско стопанство, съ която се отличава г-нъ Багряновъ.

Азъ не зная кой му е подсказалъ начина, по който той смѣта да подпомогне нашия дребенъ винопроизводителъ, но ми се струва, че това не е най-добриятъ отъ стопанско гледище начинъ.

Г-да народни представители! Идеята, легнала въ основата на законопроекта, е, че чрезъ закупуването отъ страна на държавата на 30 милиона литри вина отъ производителитъ ще се предизвика едно покачване въ ценитъ, което ще допринесе за подобрене на тѣхното положение.

Азъ не мога да отрека, че хвърлянето на пазара 130—140 милиона лева ще предизвика едно съживяване въ нашия виненъ пазаръ.

Азъ не мога, обаче, да повървамъ, че съ изкупуването на 30 милиона литри вино отъ общо 100—120 милиона, колкото сѣ въ повече на пазара, ще може да се предизвика едно чувствително покачване въ ценитѣ на вината въобще.

Знае се, че консумацията на вино у насъ е между 110 и 120 милиона литри годишно. Че отъ 140 или отъ 130 милиона литри слаби вина, които и безъ това не могатъ да намѣрятъ пласментъ, ще се закупятъ 30 милиона литри, това въ никой случай не може да предизвика едно, както казахъ, чувствително покачване въ ценитѣ на тѣзи вина, защото и останалитѣ милиони литри нѣма кой да купи.

Ето защо, г-да народни представители, азъ сѣмтамъ, че законопроектътъ, който разискваме, неправилно е нареченъ: „Законопроектъ за подобрене ценитѣ на вината“.

Изхождайки отъ резултатитѣ, които този законъ ще постигне, ние можемъ да го наречемъ „Законъ за подпомагане на винопроизводителитѣ“.

Г-да народни представители! Както казахъ, проблемътъ за производството и пласмента на вина у насъ отъ година на година става все по-труденъ за разрешаване. А това се дължи на нѣколко причини, отстранението на които е задача на стопанската политика на държавата.

Основнитѣ причини за кризата, която преживява този нашъ важенъ стопански отраслъ, сѣ нѣколко. Първата отъ тѣхъ, както самиятъ законопроектъ сочи, е свръхпроизводството. Отъ това следва, че за да се ограничи производството на винени сортове у насъ, налага се да се пристѣпи къмъ изкореняване на лозята въ ония мѣста, които даватъ и най-долнокачественитѣ вина у насъ.

Пристѣпи ли се къмъ тая мѣрка, ще се пристѣпи и къмъ отстраняването на втората главна причина за кризата въ нашето винено производство. А тая причина, както казахъ, е добиването на грамадни количества долнокачествени вина. Добиването на такива вина не е отъ полза нито за производителитѣ, не е отъ полза и за стопанството ни.

Г-да народни представители! Щомъ заговоримъ за необходимостта отъ качествено подобрене на виненото производство у насъ, трѣбва веднага да признаемъ, че почти половината отъ това производство не е достатъчно доброкачествено. А тази нерадостна констатация иде да ни посочи трудността на проблема, предъ който сме изправени, а същевременно да посочи на държавата и срѣдствата, чрезъ които тя ще може да дойде до неговото правилно разрешаване.

Г-да народни представители! Правейки опитъ да влѣза въ самата сѣщина на проблема за виненото производство у насъ, азъ не мога да не спра вашето внимание и върху единъ другъ факторъ, който сѣщо така много е допринесълъ за това, щото нашето винено производство да остане тъй назадъ въ своето развитие. Този факторъ е нашето законодателство, и по-специално нашето акцизно законодателство, което десетки години наредъ е спѣвало нашето винарство.

Справедливостта изисква да призная, че отдѣлението за акцизитѣ при Министерството на финанситѣ, чиято политика следя отъ 3—4 години насамъ, прави усилия да смекчи приложението на акцизното законодателство поне тамъ, където то се явява като неоправданъ тормозъ за ония, които се занимаватъ съ производство и продажба на вино у насъ.

Но въпрѣки добрата воля на тия господа, все пакъ нашето акцизно законодателство е изградило една система, която е станала страшилище за ония, които иматъ нѣкакво вземане-даване съ нея.

Азъ бихъ оправдалъ, г-да народни представители, съществуването на едни тѣй драконовски наредби и закони въ тая областъ, ако тѣ биха дали малко по-добри резултати за държавата. А постиганията отъ акцизъ върху вината и ракиитѣ въ последнитѣ години възлизатъ едва на 40—45 милиона лева.

Освенъ тѣзи акцизи, виненото производство е обложено и съ други акцизи, така нареченитѣ допълнителни акцизи, а именно: първо, допълнителенъ акцизъ за изваряването на вината; второ, допълнителенъ акцизъ върху плодовия спиртъ и, трето, допълнителенъ акцизъ върху винения оцетъ.

Отъ всички тѣзи допълнителни акцизи държавата не получава годишно повече отъ 6 до 8 милиона лева.

А контролътъ по облагането и събирането на тѣзи акцизи съставлява най-голяма прѣчка за правилното развитие на нашето винарство.

Службата по държавнитѣ привилегии и акцизи дава на държавата приходи близо 2 милиарда лева. А акцизната администрация, която е натоварена да събира тѣзи огромни приходи, губи по-голямата частъ отъ времето и вниманието си по контролата на виненото производство, отъ което държавата събира най-много 40—50 милиона лева годишно.

Нашъ дългъ е часъ по-скоро да нагодимъ нашето акцизно законодателство къмъ нуждитѣ на народното ни стопанство. Това законодателство трѣбва да бѣде нагледно тѣй, че да гарантира и по-голямъ приходи на държавата, да гарантира и по-голяма свобода на ония предприемчиви наши люде, които съ своитѣ познания въ областта на производството биха могли да го разнообразятъ и подобрятъ. А това непременно ще допринесе за увеличаване пласмента на виненото производство както у насъ, така сѣщо и въ чужбина.

Какъ се е отразило акцизното законодателство върху виненото производство, ще ви покаже резултатътъ отъ въвеждането на новия винено-оцетенъ режимъ.

До преди въвеждането на тоя режимъ въ оцетарството се пласираше около 10—12 милиона литри вино, което вино значително облекчаваше нашия виненъ пазаръ. За да се засили още повече пласментътъ на нашето вино въ оцетарството, създаде се новиятъ оцетенъ режимъ, за въвеждането на който държавата се съгласи да загуби приходитѣ си отъ спиртовия оцетъ — 7½ милиона лева. Но тая жертва отиде напусто. Резултатитѣ отъ тоя режимъ въ фискално и въ стопанско отношение дадоха неочаквано лоши резултати. Благодарение на въведенитѣ ограничения въ нашето производство на виненъ оцетъ, това производство спадна на нищожната цифра милионъ, милионъ и половина литри годишно. Съ това ограничение се уби едно сигурно дебуше за десетина милиона литри вино годишно.

Г-да народни представители! Казахъ преди малко, че ограниченията, които нашето акцизно законодателство налага въ областта на виненото производство, се явяватъ и като сериозна спѣнка за създаването и у насъ на дадени типови вина, които биха могли да бѣдатъ обектъ на една износна търговия.

Такива вина биха могли да се получатъ и у насъ, ако не съществуваха известни акцизни ограничения, които забраняватъ изваряването и подсилването на вината съ винена ракия. А това подсилване на вината е необходимо условие за добиване на десертни вина, които отговарятъ на вкуса на европееца и могатъ да намѣрятъ добъръ пласментъ въ чужбина.

Германската митническа тарифа предписва условия за вносъ на вина за индустриални цели, на които условия наши вина биха могли сѣщо да отговорятъ следъ известна преработка. Но и това не е позволено отъ нашитѣ акцизни закони. Не е ли и това едно недомислие, на което трѣбва да се тури край?

Сигурно на всѣки отъ васъ, г-да народни представители, е правилъ впечатлението фактътъ, че винарска България, за която ние всички тукъ говоримъ съ такава загриженостъ, нѣма на пазара си истински виненъ конякъ! На какво се дължи това? Пакъ на акцизнитѣ закони, които не позволяватъ изваряването на виното въ винена ракия, която именно е естественъ конякъ.

Г-да народни представители! Отъ това, което казахъ дотукъ, се вижда, че за да бѣдатъ приходитѣ отъ облагането съ акцизъ вината и материалитѣ, отъ които се вари ракия, толкова малки — къмъ 40—45 милиона лева годишно — това се дължи не толкова на малкия размѣръ на основнитѣ акцизи, а се дължи на досегашното ни неудачно акцизно облагане.

Отъ казаното се вижда още, че сегашната акцизна система, заедно съ всички нейни досегашни нововъведения, ограничения и формалности, не само не можа да оправдае очакванитѣ фискални резултати, но тя можа само да спѣне развитието и модернизирането на винарството у насъ.

При съществуващитѣ у насъ условия се явява като най-подходящо облагане на вината и на материалитѣ, отъ които се вари ракия, да става приблизително споредъ алкохолното имъ съдържание.

Ако се възприеме тая система, приходитѣ на държавата отъ акцизъ на вината и на плодовиѣ материали сигурно ще бѣдатъ увеличени и то чувствително.

Като се взематъ предвидъ и възможноститѣ за износъ на наши вина въ чужбина, при условие, че ще бѣдатъ произведени и обработени съ огледъ нуждитѣ и вкуса на чуждитѣ пазари, което обработване, както видѣхме вече, при сегашнитѣ акцизни ограничения е абсолютно невъзможно, вижда се колко необходимо става едно основно преглеждане и реформиране на закона за акцизитѣ.

Новата акцизна система, обаче, се бѣде резултатна, ако тя се приложи цѣлостно, като се премахнатъ допълнителнитѣ акцизи върху плодовия спиртъ, върху вината за изваряване и върху винения оцетъ, отъ които държавата получава съвсемъ незначителенъ приходъ, а заедно съ това се премахватъ формалноститѣ и ограниченията.

Завършвамъ, г-да народни представители. Положително зная, че напоследъкъ нѣмски фирми проявяватъ интересъ

към нашите тъмни вина. А тия именно вина се продават у нас като били такива, защото консуматорът по навикъ тях предпочита.

И щомъ правителство и Парламентъ проявяват една тъй голѣма грижа за нашето винено производство, азъ бихъ желалъ да обърна внимание и върху тая възможностъ за износъ, която възможностъ трѣбва да бѣде използвана своевременно.

И това трѣбва да стане даже съ цената на известни материални жертви отъ страна на държавата, защото този износъ може да се развие впоследствие до размѣръ, който самъ да разреши кризата, която всички признаваме, че съществува въ нашето винено производство.

Що се отнася до предложениия ни законопроектъ, азъ ще го гласувамъ, защото, макаръ да съмъ убеденъ, че сумата, която държавата ще изразходва въ случая, можеше да бѣде използвана и по-рационално, все пакъ ще допринесе за едно сравнително облекчение. (Ръкоплъскания отъ всички страни)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Тончо Шиваровъ.

Тончо Шиваровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Най-напредъ съмъ длъженъ да направя една печална констатация, а именно, че когато се разглеждатъ политически въпроси, когато се държатъ политически речи, народните представители, и особено тия отъ лѣвицата, съ винаги на мѣстото си, а когато се разглеждатъ стопански проблеми ... (Възражения отъ лѣво)

Димитъръ Търкалановъ: Вижъ и тукъ (Сочи въ дѣсно) колко сте.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни)

Никола Стамболиевъ: Ще трѣбва да се поправите, защото въ този моментъ заседава и бюджетарната комисия. Ние не можемъ да бѣдаме и тукъ, и тамъ. Председателътъ не трѣбваше да позволи това заседание на бюджетарната комисия.

Димитъръ Търкалановъ: Истината е, че повече отъ дѣсницата отсъствуватъ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Моля, г-да!

Тончо Шиваровъ: Съ законопроекта, който е сложенъ предъ насъ, не ще се разреши голѣмата проблема за кризата въ винарството у насъ. Но този малтъкъ законопроектъ даде възможностъ на предговорившиятъ оратори да направятъ препорѣки, да помолятъ г-нъ министъра на земедѣлието въ скоро време да ни занимае съ единъ специаленъ законъ, който да разреши въпроса за лозарството и винарството у насъ — въпросъ боленъ, разрешението на който е крайно належащо. Азъ смѣтамъ, че да говоримъ и да се увѣряваме въ съществуването на криза въ винарството е свършено излишно. Тя ни души, тя се чувствува и ние само трѣбва да наложимъ часъ по-скоро нейното премахване. Кризата, която души лозарството, не е само за лозаритѣ; тя е и за държавата, защото се отразява на фиска; тя е и за работника, и за еснафа, защото ги засѣга съ последствията си.

Азъ смѣтамъ, че въ туй късно време, при този малтъкъ брой присѣстващи народни представители, тази голѣма проблема не заслужава да се разисква въ подробности, а ще трѣбва да минемъ къмъ гласуването на законопроекта.

Споредъ чл. 3 на законопроекта, г-нъ министърътъ на земедѣлието, въ съгласие съ този на финанситѣ, ще изработи единъ специаленъ правилникъ, който ще уреди купуването и изваряването на негодните вина.

Правя предложение чл. 4 да добие следната редакция: „Разпорежданията на закона за държавните привилегии и за акцизитѣ“ — тукъ иде новото — „по отношение на контролата съ въ сила и за настоящия законъ“. Съ тази поправка на чл. 4 азъ моля народното представителство да гласува законопроекта. (Ръкоплъскания отъ дѣсно)

Стойчо Топаловъ: Г-нъ председателю! Наближава часътъ 10. Изказаха се вече 8 души; правя предложение да се прекратятъ дебатитѣ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-да народни представители! Ще поставя на гласуване предложението за прекратяване на дебатитѣ, понеже съ се изказали 8 оратори по този законопроектъ.

Ония г-да народни представители, които приематъ предложението за прекратяване на дебатитѣ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Ще поставя на гласуване законопроекта за подобрене ценитѣ на вината отъ реколта 1938 г.

Ония г-да народни представители, които приематъ на първо четене законопроекта за подобрене ценитѣ на вината отъ реколта 1938 г., моля, да вдигнатъ ръка. Единодушно се приема.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Стамо Колчевъ.

Стамо Колчевъ: Г-нъ председателю! Предвидъ на това, че утре Камарата отлага заседанията си, правя предложение да се гласува законопроектътъ, по спешностъ, и на второ четене, ако г-нъ министърътъ на земедѣлието е съгласенъ.

Министъръ Иванъ Багряновъ: Съгласенъ съмъ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Които отъ г-да народните представители приематъ, по спешностъ да се пристѣпи къмъ разглеждане законопроекта на второ четене, моля, да вдигнатъ ръка. Единодушно се приема.

Моля г-нъ Вачковъ да прочете законопроекта на второ четене.

Зам.-секретаръ Никола Вачковъ: Г-да народни представители! Азъ, като специалистъ лозаръ, щѣхъ да се изкажа, обаче, като докладчикъ по бюджета на Министерството на земедѣлието, ще имамъ възможностъ при разглеждането му да взема думата по този интересенъ въпросъ — лозарството. (Чете)

„ЗАКОНЪ

за подобрене ценитѣ на вината отъ реколта 1938 г.

Чл. 1. Възлага се на Българската земедѣлска и кооперативна банка да закупи направо отъ производителитѣ и производителните кооперации до 30.000.000 литри вино отъ реколта 1938 г., по цена на едро 30 ст. спиртния градусъ, което вино да извари въ виненъ спиртъ направо или чрезъ ракия за смѣтка на държавата, въ спиртни фабрики и спиртоварници“.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Димитъръ Гичевъ.

Димитъръ Гичевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Надѣвамъ се, че речта ми не ще трае повече отъ единъ телефоненъ разговоръ, защото иначе, ако продължимъ, рискуваме само въздържателитѣ да останатъ да гласуватъ закона за вината.

Тоя законъ, както се признава и отъ самитѣ му автори, не иде да даде едно цѣлостно разрешаване, нито на въпроса за винарството, нито на проблема за лозарството у насъ. Ако взехъ думата, то е да декларирамъ, че признавамъ очевидната полза, при една такава извънредна реколта на вино като тазгодишната, този законъ да бѣде гласуванъ, но същевременно да изкажа съжаление, че ония чиновници, които съ писали мотивитѣ, съ си позволили да поставятъ една недействителна цифра за количеството на виното, произведено тази година, защото то е поне съ 25 милиона литри по-малко, отколкото е посочено, и да забележа, че едно такова сведение само може да попрѣчи на ценитѣ на нашитѣ вина при евентуални продажби въ чужбина, защото ако чужденецътъ бѣде увѣренъ, че въ България има повече вино, отколкото всѣмъщностъ има, той нѣма да ладе по-голѣма цена за него.

Заявявайки, че ще гласувамъ законопроекта, азъ искамъ да използвамъ случая, за да подкажа отговорното мѣсто да вземе грижата, вмѣсто да бѣдемъ занимавани само при всѣка изключителна година съ такъвъ законопроектъ, да бѣде изготвенъ единъ новъ законъ за винарството и лозарството, защото ако не се сложи и не се разреши, при новостздаденитѣ обстоятелства, правилно тоя проблемъ, догодина или до друга година и тѣзи мѣрки, които сега вземаме, нѣма да бѣдатъ въ състояние да помогнатъ абсолютно никому. Азъ искамъ също така да се съгласите, предвидъ на това, че евентуално може да се окажатъ по-голѣми количества вина, които трѣбва да изтѣзатъ отъ назара, защото не съ добро качество, и ако не бѣдатъ изварени презъ зимата, ще изгратъ най-много до Великденъ и отъ Великденъ нататкъ обезателно, вмѣсто къмъ кръчмитѣ, ще потеглятъ къмъ оцетнитѣ фабрики, да се даде мандатъ на Министерския съветъ, това количество до 30 милиона литри да го увеличи евентуално до 50 милиона литри. Това не е много опасно нѣщо. Ако не стане нужда, нѣма да се купи толкова, а ще се купи 30 милиона литри; обаче, ако се окаже, че намѣсата ще даде резултатъ, само ако се купи повече отъ 30 милиона литри, единъ маржъ на Министерския съветъ, за да може действително този законъ, за който съ такова единодушие ще гласуватъ и трезвенници и винопиийци, да

77*